

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 600 F per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie: Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

Overzicht van de Vlaamse rechtsliteratuur gedurende het gerechtelijk jaar 1963-1964

Een overzicht van de publicaties op het gebied der Vlaamse rechtsliteratuur gedurende het vorig gerechtelijk jaar treft ons in de eerste plaats door de menigvuldigheid van de juridische werken, die werden uitgegeven. Ik meen dat het tot nog toe nooit gebeurd is dat zoveel geschriften aangaande de rechtswetenschap in één enkel jaar van de pers kwamen.

Het laat ons tevens toe vast te stellen dat het niet de gewone sectoren zijn, die het dichtst staan bij de praktijk, zoals het burgerlijk recht, het procesrecht en het strafrecht, waarin de meeste werken gepubliceerd werden. De belangstelling is eerder gegaan naar het handelsrecht en het administratief recht, het Europees recht en het volkenrecht. Het is van belang dit te onderstrepen omdat het ons een getuigenis brengt van de jeugd van onze Vlaamse rechtswetenschap, die zich vooral in de laatste maanden geïnteresseerd heeft aan de onderwerpen die op internationaal gebied het meest de belangstelling gaande maken.

Ook dient er met klem gewezen op de hoogstaande kwaliteit van talrijke boeken die in dit overzicht zullen vermeld worden. Het toont ons aan dat de Vlaamse rechtswetenschap steeds grondiger en degelijker wordt, zodat zij thans zeer gemakkelijk de vergelijking kan doorstaan met wat in ons land in de Franse taal werd uitgegeven. Ons wetenschappelijk patrimonium op gebied van het recht werd dan ook dit jaar op aanzienlijke wijze verrijkt.

Een van de manifestaties, waaruit zulks op de meest sprekende wijze blijkt, is wel het verschijnen van het nieuw « *Tijdschrift voor Privaatrecht* », waarvan wij reeds in vorige artikelen de hoogstaande waarde hebben doen uitschijnen en dat kan gelden als een symbool van het hoog peil dat onze rechtsliteratuur heeft bereikt.

* * *

Wanneer wij zoals gebruikelijk onze aandacht eerst vestigen op het burgerlijk recht is het aantal gepubliceerde werken betrekkelijk gering.

Helemaal in de traditie van degelijkheid en volledigheid der Algemene Practische Rechtsverzameling ver-

scheen in deze serie de verhandeling van Mr. *Geert Baert* over de « *Familieraad* », een onderwerp van zeer groot praktisch belang, dat nochtans slechts zelden aanleiding heeft gegeven tot een systematische bewerking. De auteur heeft deze rechtsfiguur volledig doorgrond en de vele juridische problemen die er zich bij voordoen terdege bewerkt.

Na enkele algemene beschouwingen, met een historisch overzicht, wijst hij erop dat onze wetgever de familieraad niet als een geheel heeft behandeld en dat de schaarse gegevens die in de wet voorkomen in de rechtspraktijk zelf zijn-uitgegroeid tot een stelsel, waarbij de belangen van de betrokkene de vaste leidraad vormen.

Achtereenvolgens worden in verschillende titels behandeld de structuur van de familieraad, de opdrachten waarmede hij gelast is, de wijze van bijeenroeping, vergadering, beraadslaging en stemming, homologatie, interpretatie, en eventuele nietigverklaring van zijn beslissingen. Het boek wordt besloten met een artikel over de mogelijke aansprakelijkheid van de leden van de familieraad.

In de titel betreffende de opdrachten van de familieraad komt vanzelfsprekend een volledige studie voor van de voogdij over de minderjarigen en de onbekwaamverklaarden.

Meer nog dan in andere studiën over burgerlijk recht heeft Mr. Baert zijn werk moeten steunen op een grondig overzicht van de jurisprudentie daar deze, op vele punten, werkelijk de juridische regeling heeft uitgewerkt. Het onderzoek dat desaangaande wordt ingesteld is bijzonder volledig en geen enkel van de delicate betwistingen die in deze stof voorkomen is aan de aandacht van de schrijver ontsnapt. Ook heeft hij heel de rechtsleer doorploegd en worden telkens de meningen van alle auteurs kortbondig vermeld.

Uitstekend systematisch opgevat, voortreffelijk ingedeeld, met grote klaarheid geschreven en volstrekt volledig gedocumenteerd dient het werk van de Heer Baert beschouwd als een definitieve monografie over het onderwerp, zoals wij er in het Belgisch recht nog geen bezaten. Het vormt een waardevolle aanwinst voor de A.P.R.

De Heer *Fr. Ghijsels*, professor aan het Hoger Instituut voor Bestuurs- en Handelswetenschappen te Brussel, behandelde twee belangrijke kapitels van ons burgerlijk recht in twee boeken, respectievelijk getiteld: «*Het Erfenisrecht*» en «*Schenkingen en testamenten*». Deze boeken dienen als leidraad voor de studenten, die de cursussen aan bedoeld instituut volgen. Als dusdanig zijn beide boeken ten zeerste te prijzen.

Het is niet gemakkelijk een ingewikkelde en moeilijke stof zoals deze van het erfenisrecht en van de schenkingen en testamenten in een beknopte vorm te synthetiseren en toch voldoende klaar te blijven, opdat de studenten zich met vrucht de leerstof zouden kunnen eigen maken.

De beide handleidingen van de Heer Ghijsels voldoen volkomen aan deze vereisten. Zakelijke bepalingen, duidelijke uiteenzettingen van de samenhang van het juridisch stelsel en vooral menigvuldige voorbeelden maken van deze beide werken een voortreffelijke wegwijzer op deze beide gebieden van het burgerlijk recht.

Wie deze twee leerboeken van de Heer Ghijsels grondig heeft ingestudeerd weet reeds zeer veel van ons erfenisrecht en van de wettelijke regeling der schenkingen en testamenten en het zal hem dan geen moeite kosten om in meer uitvoerige literatuur verdere opzoekingen te doen en de stof dieper te doorgronden.

De beide boeken, die thans gepubliceerd werden, zijn veel meer dan een beknopte inleiding of een popularisering van de wettelijke teksten. Ze zijn beide beheerst door een wetenschappelijke geest en vertonen merkwaaardige pedagogische kwaliteiten. Voortdurend worden interessante of delicate vraagstukken verder uitgediept en de bijzonderste jurisprudentiële gegevens worden summier ontleed.

De Heer Ghijsels heeft aan zijn studenten een zeer belangrijke dienst bewezen door hun deze beide boekwerken te bezorgen.

* * *

Zoals wij het hierboven reeds onderstreepten heeft het handelsrecht aanleiding gegeven tot belangrijke en zeer waardevolle publicaties.

Wanneer wij een paar jaar geleden in ons gebruikelijk overzicht melding maakten van het verschijnen van het eerste deel van het *Handboek van Belgisch Handelsrecht* door *Baron Louis Fredericq* en *Jhr. Simon Fredericq*, hebben wij uiting gegeven aan onze grote voldoening dat onze studenten in de rechten, voor dit vak, eindelijk konden beschikken over een leerboek zoals wij er tot nog toe geen bezaten, dat aan alle wetenschappelijke vereisten voldoet en dat van aard is om met een uitzonderlijke duidelijkheid de lezers volledig op de hoogte te brengen van het moderne handelsrecht.

Het eerste deel dat wij toen recenseerden was afgebroken in het midden van de stof betreffende de handelsvennootschappen en wij spraken de hoop uit dat zeer spoedig het aangekondigde tweede deel zou verschijnen, opdat dit voortreffelijk studiewerk zijn weldoende invloed zou kunnen uitoefenen bij ons universitair onderwijs.

Onze hoop is zeer spoedig in vervulling gegaan, want pas enkele maanden nadat het eerste deel van de pers kwam verscheen het tweede deel, dat uitzonderlijk lijk is en dat bijna 1200 bladzijden beslaat. Alle uitmuntende hoedanigheden die wij bij de bespreking van het eerste

deel in het licht hebben gesteld, doen zich eveneens voor in dit tweede deel en het werk, zoals het nu in zijn geheel beschikbaar is, heeft een zeer bijzondere betekenis, daar het de eenvoud, de bevattelijkheid en de klare uiteenzetting paart aan een werkelijk encyclopedische documentatie.

De algemene beginselen die de stof beheersen worden toegelicht aan de hand van de werkelijke behoeften van het handels- en bedrijfsleven, van de parlementaire besprekingen der wetten, van de doctrinale beschouwingen die aan de stof gewijd werden en vooral van de uitkomsten der jurisprudentie, die overvloedig geciteerd wordt.

Wie het werk bestudeert en vooral de student die voor het eerst met de instellingen van het handelsrecht kennis maakt zal met nauwkeurigheid weten wat de wetgever gewild heeft; hij zal zich een duidelijk beeld maken van de ratio legis en van de wijze waarop de rechter de wettelijke normen toepast en hij zal op uiterst zakelijke wijze op de hoogte gesteld worden van de betwistingen die zich nog voordoen bij de interpretatie van de wet.

De schrijvers geven hierbij telkens hun persoonlijke mening te kennen, die natuurlijk, wat sommige punten betreft aanleiding kan geven tot discussie; maar deze mening is steeds uitstekend geadstrueerd niet enkel in rechte, maar vooral in gezond verstand.

De verwijzingen, die op elke bladzijde voorkomen, geven gelegenheid om de behandelde stof verder te doorgronden en, wat de rechtspraak betreft, is het ons gebleken dat, hoe overvloedig deze ook voorkomt, de auteurs er zich op toegelegd hebben enkel het essentiële, hetgeen wezenlijk betekenis heeft, te vermelden en al het bijkomstige uit te schakelen.

Dit alles maakt van dit werk een leerboek van uitzonderlijke waarde, doch er is ook geen practicus, die een delicaat probleem van handelsrecht te behandelen heeft, die niet in de allereerste plaats het handboek van vader en zoon *Fredericq* zal ter hand nemen en die aldus zeer gemakkelijk niet enkel een volkomen betrouwbare oriëntatie zal vinden, maar tevens meestal de oplossing van de moeilijkheid waarvoor hij zich geplaatst ziet.

Dit tweede deel behandelt de overblijvende stof van de handelsvennootschappen, die in het eerste deel niet was kunnen afgewerkt worden. De verdere hoofdstukken zijn gewijd aan de check, aan de verzekeringen, de vervoerovereenkomst en uiteindelijk aan het faillissement, het uitstel van betaling en het gerechtelijk akkoord.

Wij wensen er vooral de nadruk op te leggen dat het gedeelte waarin de verzekeringen behandeld worden een synthese geeft van deze leerstof, zoals wij die tot nog toe in onze Vlaamse rechtsliteratuur niet bezaten. De pedagogische waarde van de uiteenzetting wordt ten zeerste gestaafd door menigvuldige voorbeelden die in de tekst voorkomen en die toelaten de wettelijke regeling zo gemakkelijk te assimileren.

Ook de stof van het faillissement is op breedvoerige wijze en volstrekt volledig bewerkt geworden en hier misschien meer nog dan in de andere hoofdstukken zijn wij regelmatig geboeid door de adstructie van persoonlijke meningen van de schrijvers.

Het handboek van Belgisch handelsrecht zal gedurende jaren een van de monumenten blijven van onze Vlaamse rechtsliteratuur en het verschijnen van dit thans volledig werk is een belangrijke mijlpaal in de geschiedenis van onze Vlaamse rechtswetenschap.

Prof. Simon Fredericq heeft ook nog voor de Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van

België en Nederland een uitstekend preadvies geschreven over « *De invloed van het faillissement op gesloten overeenkomsten* ». Het is een gelukkige samenvatting van de algemene beginselen die het faillissementsrecht in België beheersen, speciaal toegepast op het lot van de contracten die door de gefailleerde of met de gefailleerde werden gesloten.

Wanneer de algemene principes, zoals de buitenbezitsstelling, de gelijkheid van de schuldeisers, noodzakelijk wijzigingen medebrengen in de uitvoering der verbintenissen, blijft in de meeste gevallen het gewoon recht van toepassing mits bepaalde uitzonderingen, die door de algemene geest van het faillissementsrecht onontbeerlijk waren. Schrijver onderzoekt speciaal de gevolgen van het faillissement bij eenzijdige en bij wederkerige overeenkomsten; hij weidt uit over het recht van terughouding, over de problemen in betrekking met huur en pacht, de arbeidsovereenkomsten en de bediendencontracten, de lastgeving, de borgstelling, de inschrijving van hypotheeken of voorrechten, enz.

Het laatste gedeelte van het preadvies gaat over het stelsel der nietigheden dat met het faillissement verband houdt, nietigheden nu eens van rechtswege, dan weer facultatief, om te besluiten met een studie van de handelingen van de gefailleerde gesteld tijdens en na het faillissement.

In dit beknopt preadvies zijn bijzonderste normen samengebracht van het Belgisch faillissementsrecht en de inhoud van het werk laat toe zonder moeite een volledig begrip te hebben van de oplossingen die de Belgische wetgever in zake faillissement heeft uitgestippeld.

Wanneer de wet van 30 april 1951 op de handelshuur-overeenkomsten in voege kwam zijn er met grote spoed een hele reeks commentaren op de wettelijke tekst verschenen, zowel in het Frans als in het Nederlands. Sedertdien is de toepassing van de wet haar gang gegaan en bleef meestal verdere literatuur achterwege. Nu deze wet sedert twaalf jaar in toepassing is heeft het « Economisch en sociaal Instituut voor de Middenstand » het nuttig geoordeeld een overzicht uit te geven van de resultaten, die het gevolg geweest zijn van twaalf jaar rechtspraak. Het boek dat gepubliceerd werd onder de titel « *De handelshuurovereenkomsten. - Twaalf jaar rechtspraak.* » is van de hand van de Heer André Gustot, adjunct-adviseur bij het Economisch en sociaal Instituut voor de Middenstand en het werd samengesteld onder leiding van de Heer Marcel Laloire, directeur-generaal van de studiedienst van het instituut.

Het werk is opgevat als een nieuw volledig commentaar van de wettelijke bepalingen, maar dan overvloedig gestaafd door de rechtspraak van de laatste jaren. Het geeft b.v. bij de beschouwingen aangaande hetgeen door kleinhandelszaken of ambachtslieden dient verstaan te worden menigvuldige voorbeelden rechtstreeks afgeleid uit de jurisprudentie, waardoor veel discussies volstrekt overbodig worden en die een juist beeld geven van de rechtspraak zoals ze in de laatste jaren gegroeid is. Ook bij de andere wettelijke bepalingen wordt telkens gegrepen naar praktische voorbeelden uit de werkelijkheid, zodat het voor juristen en voor belanghebbenden zeer doelmatig zal zijn deze verzameling te raadplegen. Zakelijkheid en praktisch nut vormen de hoofdkwaliteiten van deze uitgave.

Op het gebied van het verzekeringswezen verscheen de Nederlandse bewerking door de Heer Leopold Van Maele van het « *Theoretisch en praktisch handboek voor verzekeringen* » van Paul Latteur en Donald Elebaers.

In het deel, dat thans van de pers kwam, wordt eerst gehandeld over de algemene begrippen die verband houden met het verzekeringswezen. Geschiedenis der verzekering, economisch belang ervan, onderwijs in de verzekering zo in het buitenland als in België, verschillende soorten van verzekeringsorganismen alsmede het statuut van verzekeringsagenten en -makelaars worden in het eerste gedeelte besproken. Daarop volgen algemene beginselen van het recht, zo burgerlijk recht als handelsrecht, zeevaart- en binnenvaartrecht. In het derde boek worden dan de elementen van het verzekeringsrecht zelf aangevat, eerst de algemene beginselen die de stof beheersen, daarna het commentaar van de wet van 11 juni 1874. Als bijlagen worden alle nuttige wettelijke teksten gedrukt.

Er wordt aangekondigd dat binnenkort een tweede boekdeel zal verschijnen dat de studie der diverse sommen- en zakenverzekeringen zal behelzen.

Het werk is bedoeld als studieboek voor hen die zich bestemmen voor het bedrijf van verzekeringsmakelaar of -agent en de inhoud stemt overeen met het studieprogramma voor de verzekeringen, dat uitgewerkt werd door de Federatie der Beroepsverenigingen van verzekeringsmakelaars en -agenten van België.

Het werk is methodisch uitstekend opgevat en het heeft een ernstige pedagogische waarde, zodat het ook voor de juristen als naslagwerk zal kunnen gebruikt worden.

Betreffende de wet van 30 juli 1963 verschenen reeds in boekvorm enkele commentaren. Een van de eerste was dit van de Heer Staf Van Hecke, adjunct-secrétaris-generaal van de Landelijke Bediendencentrale, « *Het Statuut van de handelsvertegenwoordiger* », die hoofdzakelijk ten gerieve van de aangesloten leden van zijn syndicaat een vrij omstandige toelichting heeft gepubliceerd aangaande het nieuw statuut.

De auteur geeft eerst een samenvatting van de gewichtigste bepalingen die in de nieuwe wet zijn uitgewerkt, waarop een overzicht volgt van de algemene structuur dezer wet.

In een eerste deel wordt een onderzoek ingesteld naar de bescherming die door de wet aan de handelsvertegenwoordiger verleend wordt. De betekenis van de wettelijke bepalingen wordt zakelijk toegelicht en de zin ervan wordt voortdurend verduidelijkt door zeer talrijke verwijzingen naar de voorbereidende werken. Zo wordt de aandacht achtereenvolgens gevestigd op het karakter van dwingend recht dat aan de nieuwe wet eigen is; op de wijze waarop de bezoldiging van de handelsvertegenwoordiger geregeld wordt; op de uitwinningsvergoeding waarop hij aanspraak kan maken bij het einde van de overeenkomst en de verschillende voorwaarden die hiertoe vereist zijn. Afzonderlijk wordt behandeld de exceptionele schadevergoeding waarop in zekere gevallen de belanghebbende kan aanspraak maken.

Zeer belangrijk voor de praktijk is het commentaar betreffende het concurrentiebeding, dat in de overeenkomsten, waarin de jaarlijkse bezoldiging 120.000 F niet te boven gaat, als niet geschreven beschouwd wordt en betreffende de voorwaarden waarvan de geldigheid van dit beding afhankelijk is, in de andere gevallen.

Aan het delcrederebeding en het scheidsrechterlijk beding worden eveneens afzonderlijke hoofdstukken gewijd, terwijl in de laatste twee delen van het werk het toepassingsgebied der wet wordt onderzocht, alsmede

haar verhouding met de wet op het bediendenkontraat.

Het boekje is geschreven in een eenvoudige en uiterst bevattelijke taal. Het is minder bestemd voor juristen dan wel voor de belanghebbenden zelf, die er alle gegevens zullen in vinden die in de praktijk kunnen voorkomen.

Over dezelfde wet van 30 juli 1963 betreffende het statuut van de handelsvertegenwoordigers werd een werk geschreven door de Heren *Louis Baillon* en *Eugène Manne*, « *De vertegenwoordiger. - De aangehechte. - De zelfstandige* ». De inhoud van dit boek is uitstekend, doch daarom moet het des te meer betreurd worden dat het geschreven is in een werkelijk afschuwelijke taal. Het is klaarblijkelijk een vertaling uit het Frans, doch ze werd in het Nederlands opgesteld in zulke onhandige taal en met zoveel fouten tegen een behoorlijke Nederlandse terminologie en tegen het taal-eigen, dat het er werkelijk niet door kan.

Wanneer auteurs het vereist vinden hun werk te publiceren in de beide landstalen, is het toch ten minste geboden dat de vertaling die van het oorspronkelijke gemaakt wordt, aan zekere elementaire normen zou beantwoorden, wat hier voorzeker niet het geval is.

De Heren *Van Laere* en *A. Stas* hebben een beknopt commentaar geschreven op de bepalingen der wet van 16 augustus 1963, die het regime van het handelsregister wijzigt: « *Wanneer mag ik handel drijven? - Nieuwe wettelijke beschikkingen. - Samengeschakelde wetten op het nieuw handelsregister. - Toepassing van de vestigingswet* ». Zij omschrijven duidelijk de richtlijnen die in de nieuwe wetgeving voorkomen en hebben ook een overzicht gegeven van de vestigingswet en haar toepassing.

Dit boekje zal voorzeker belangstelling in een breed milieu verwekken.

* * *

Aangaande het strafrecht kunnen wij enkele belangrijke uitgaven vermelden.

Voor de Algemene Practische Rechtsverzameling schreef de Heer *Daniël De Buck*, rechter in de rechtbank van eerste aanleg te Kortrijk, een verhandeling over « *Wapens* ».

Onder deze algemene titel heeft de schrijver willen groeperen alle hoegenaamde administratief-rechtelijke en vooral strafrechtelijke bepalingen die in onze wetgeving op wapens betrekking hebben. Deze bepalingen zijn menigvuldig en het komt er natuurlijk in de eerste plaats op aan nauwkeurig te omschrijven wat onder de term « *Wapens* » dient begrepen, waarbij zich zeer subtiele schakeringen voordoen. Ons Strafwetboek voorziet een hele reeks gevallen waarbij wapens te pas komen, zoals de ontzetting van het recht wapens te dragen, de medeplichtigheid door het verstrekken van wapens, het dragen van wapens in verband met de uitwendige veiligheid van de staat, de verboden wapens, de vereniging van misdadigers, de ontvluchting van gevangenen, de toestand van landlopers en bedelaars, in zo verre hierbij wapens voorkomen. Alle hoegenaamde gevallen waarbij wapens als bestanddeel van een misdrijf vermeld worden of er een bezwarende omstandigheid bij uitmaken worden om beurt ontleed. Zelfs het duel is het voorwerp van een onderzoek. Afzonderlijk worden behandeld de wapens die bij de jacht gebezigd worden, geoorloofde en ongeoorloofde, met een overzicht van de bijzonderste bepalingen betreffende het jachtrecht.

Verder gaat de auteur de rechtsnormen na die met

het oog op de veiligheid in het algemeen werden uitgevaardigd, het achterlaten van wapens, het afschieten van vuurwapens en vuurwerk, de gewapende samenkomsten, het dragen van wapens in dronken toestand, bij leurahandel, enz.

Dit schijnt op het eerste gezicht een saai en droge opsomming, doch het tractaat uitgewerkt door de heer rechter De Buck is uitermate boeiend. Men is verrast door de vele eigenaardige gevallen die zich voordoen en die aanleiding hebben gegeven tot talrijke betwistingen, die de auteur uitdiept aan de hand van een uitgebreide rechtsleer en een overvloedige jurisprudentie, die telkens met veel gezonde zin beoordeeld en gewaardeerd worden.

Het bijzonderste gedeelte van het boek vormt het commentaar op de wet van 3 januari 1933 betreffende de fabricatie, het bezit en het dragen van wapens. Deze wet rangschikt de wapens in vier categorieën: verboden wapens, verweerwapens, oorlogswapens en jacht- en sportwapens. Voor elk van deze categorieën gaat rechter De Buck grondig het begrip na dat door de wetgever bedoeld werd, alsmede de wettelijke regeling die hij heeft uitgestippeld. En toch is de praktijk zoveel rijker dan de wettelijke tekst en met spannende belangstelling volgt men de talrijke delicate problemen die door de rechtspraak dienden opgelost te worden. Schrijver brengt hierbij allerlei historische gegevens te pas en ook elementen van vergelijkend recht. Hij speurt ook na in welke mate het subjectief element, de bedoeling van de bezitter of de drager van het wapen, een rol kan spelen, terwijl de overtredingen van de bepalingen der wet van 3 januari 1933 materiële delicten zijn, onafhankelijk van de goede trouw van de dader.

Wat betreft het verlenen van toelatingen tot het dragen van verweerwapens onderstreep de auteur de leemten welke zich voordoen in de wet van 1933 en stelt hij verbeteringen voor die zouden dienen ingevoerd te worden.

Na ook de wettelijke regeling onderzocht te hebben van het fabrikeren en het opslagen van munitie wijdt de schrijver nog een hoofdstuk aan de organisatie van de « *Proefbank voor vuurwapens te Luik* » en de taak die haar is opgedragen, om dan zeer interessante kritische beschouwingen betreffende de verbetering van de wet van 3 januari 1933 te ontwikkelen. Reeds in 1937 werd door de toenmalige regering een koninklijke commissaris aangeduid met opdracht een nieuwe wetgeving op de wapens voor te bereiden. De verslagen die door deze commissaris werden ingediend werden tot nog toe door de wetgever niet bekrachtigd, doch talrijke nuttige hervormingen werden voorgesteld en wetsvoorstellen werden neergelegd om de algemene regeling te verbeteren en vele betwiste gevallen te beslechten.

De verhandeling van rechter Daniël De Buck is opgevat in een voortreffelijk wetenschappelijke geest, zij is gesteund op een zeer uitgebreid materiaal en is het resultaat van een ontzaglijke arbeid. Het is wel de eerste maal dat al de aangelegenheden, die verband houden met wapens in het algemeen, op zo grondige wijze in al hun facetten bestudeerd worden. De synthese die ons hier gegeven wordt is niet enkel uiterst belangrijk voor de praktijk, doch doet ons vooral in zijn geheel de omvang zien van de vele problemen die aan het onderwerp eigen zijn.

In de uitgaven der « *Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland* », verscheen een preadvies van *Prof. R. Declercq* over « *De*

wettelijke regelen betreffende de straftoemeting in het Belgisch recht».

Het is algemeen gekend dat de vereniging er aan houdt dat enkel zakelijke gegevens zouden verstrekt worden, die toelaten, in beperkte vorm, nauwkeurig te weten hoe zich de werkelijke toestand aangaande een bepaald vraagstuk voordoet, ten einde aldus gemakkelijk tot de vergelijking met de regeling in het andere land te kunnen overgaan.

Het preadvies van Prof. Declercq beantwoordt op uitstekende wijze aan deze wens van de vereniging. Het omschrijft nauwkeurig de bepalingen van ons strafrecht, die in aanmerking komen voor strafverzwaring, zoals de verzwarende omstandigheden en de herhaling, en voor strafvermindering zoals de verzachtende omstandigheden en de verschoning. Bij elk van deze rechtsfiguren geeft de auteur een voortreffelijke begripsbepaling, een zakelijke indeling en gaat hij de weerslag na van het aanwezig zijn van de beschreven elementen op de straftoemeting.

In een laatste hoofdstuk bespreekt hij de cumulatie en de volgorde van de factoren die de straftoemeting bepalen. Hij geeft enkele voorbeelden van de resultaten tot dewelke het Belgisch stelsel leidt. Al is ook de opeenvolging bij de toepassing der verschillende factoren, die tot strafverzwaring of tot strafvermindering aanleiding geven, logisch te noemen, toch geeft het stelsel, zoals dit in ons land voor de herhaling bestaat, schrijver geen volledige voldoening.

Dit beperkt preadvies is te beschouwen als een degelijke synthese van het algemeen deel van ons strafwetboek en het zal de Nederlanders, die op de hoogte wensen te komen van het Belgisch strafstelsel, gemakkelijk en volledig inlichten.

Het Ministerie van Nationale Opvoeding en Cultuur publiceerde in de reeks «Uitgaven van de lichamelijke opvoeding, de sport en het openluchtlevens», een zeer interessante verhandeling van de Heer *Raymond Charles*, Procureur des Konings te Brussel en buitengewoon Hoogleraar aan de universiteit te Leuven, over «*De sport en het strafrecht*». In dit geschrift worden de vele discussies samengevat die zich de laatste jaren voordeden betreffende een eventuele toepassing van het strafrecht op geweldadige en gevaarlijke sportoefeningen.

De auteur maakt scherp het onderscheid tussen de sport die beoefend wordt als ontspanning en die een wezenlijke factor is in de ontplooiing van de menselijke persoonlijkheid en daarom ten zeerste dient bevorderd te worden en moet kunnen rekenen op de steun van de openbare lichamen en de sport die geworden is tot de uitoefening van een beroep en tot een werkelijke exploitatie waarmede grote financiële belangen gepaard gaan en daarom een degelijke controle vereist van het openbaar gezag. Het is die laatste categorie van sportoefeningen, waarin immers de spelers blootgesteld zijn aan al de bekeringen verbonden aan een verbitterde zedigheid, die ernstige gevaren kan veroorzaken.

Hoe staat het nu met de toepassing van het strafrecht ten opzichte van gevaarlijke sportieve prestaties, waarbij vooral de bokswedstrijden in aanmerking komen? De openbare besturen toonden zich meestal uiterst onverschillig en de Heer Charles vraagt zich af waarop deze houding gesteund was. Hij toont aan, op juridische gronden, dat het niet de instemming van een slachtoffer kan zijn die als grond voor deze immuniteit van de sport kan aangenomen worden. Ook het ontbreken van het morele element als woede, haat,

wraak, schrik en dergelijke kan geen reden zijn om de strafbaarheid van slagen en verwondingen toegebracht bij geweldadige sportoefeningen uit te sluiten. In werkelijkheid moet de reden gezocht worden in de gunstige houding die het gezag aanneemt tegenover de sport en haar beoefenaars uit hoofde van haar sociaal nut. Vandaar zijn verregaande toegeeflijkheid bij de toepassing van de straf. Naast deze algemene beweegredenen, speelt dan voorzeker ook de individuele toestemming van het slachtoffer haar rol en wordt er in brede mate rekening gehouden met de openbare mening die gevoelig is aan de eerbare, onbaatzuchtige beweegredenen waardoor twee tegenstanders bij het beoefenen van een geweldadige sport gedreven worden.

Waar liggen nu de grenzen van de immuniteit der sport? Zij zal aanvaard worden zolang de sport van weldoende aard is doch verdwijnen zohaast zij schadelijk wordt. Enkel in zover de sport haar sociale rol vervult zal men zich onthouden de strafwet toe te passen. Tussen deze beide gevallen is het onderscheid zeer moeilijk te trekken en is de taak van het parket uiterst delicaat. De auteur citeert meerdere merkwaardige jurisprudentiële beslissingen die getracht hebben een vast criterium te ontdekken.

De Heer Charles bespreekt verder de wet van 31 mei 1958 tot reglementering van bokswedstrijden en boksexhibities en de voorwaarden die voorgeschreven werden door het uitvoeringsbesluit van 5 juli 1962. Deze wet lost echter het probleem niet op en de studie wordt besloten met de aanhaling van gevallen waarbij zowel de beoefenaars van de sport als de inrichters van sportmanifestaties strafrechtelijk verantwoordelijk kunnen gesteld worden. Dat de immuniteit in mindere mate zou dienen toegepast ten opzichte van de beroepssport acht de schrijver noodzakelijk, al is dit, hoe paradoxaal ook, in de werkelijkheid niet het geval.

Deze uitstekende studie is verrijkt met zeer talrijke verwijzingen naar rechtsleer, naar rechtsspraak en statistieken en geeft een klaar uitzicht op een uiterst lastig en moeilijk probleem.

Door de Heer *Jacques De Bruyne*, docent aan de Rijkshandelshogeschool te Antwerpen, werd een boek uitgegeven over de «*Openbare schennis van de goede zeden*», een onderwerp dat reeds aanleiding heeft gegeven tot menigvuldige geschriften en dat de auteur de bedoeling heeft gehad in zijn geheel te overzien. Hij heeft zijn boek ingedeeld in twee hoofdafdelingen, namelijk de uiteenzetting van de misdrijven die op het behandelde gebied door het Strafwetboek worden voorzien, en dan de bestraffing en vervolging ervan. Hieraan zijn dan nog toegevoegd twee hoofdstukken respectievelijk over de internationale rechtsspraak en de medico-legale aspecten van de openbare zedenschennis.

Het is klaarblijkelijk het inzicht geweest van de schrijver de nadruk te leggen op de grote relativiteit van de beteugeling der openbare zedenschennis en de verscheidenheid der standpunten, wat het sanctioneren van dit delict betreft, naar tijd en plaats te onderstrepen. Daarin is hij voorzeker geslaagd en deze relativiteit wordt trouwens algemeen erkend.

Tot stavang van zijn stellingen haalt de auteur een hele reeks gerechtelijke beslissingen aan, waartussen een groot gedeelte Franse rechtsspraak, die in zeer talrijke gevallen met de Belgische rechtsspraak niet overeenstemt. Jammer is het voorzeker dat bij deze rechtsspraak zeer veel niet enkel oude, doch werkelijk verouderde vonnissen en arresten worden in het midden gebracht, die voorzeker de tegenwoordige stand

van zaken niet weergeven, waardoor dan ook de waarde van het boek heel wat verminderd wordt.

Daarbij moet het ons van het hart dat de anecdotische uitweiding, die aangaande vele behandelde gevallen wordt gegeven, dikwijls overbodig is en best achterwege hadden kunnen blijven zonder aan de klaarheid van het betoog te schaden. Dit anecdotisch geëelte is daarbij behandeld met een zekere ruwheid en met een zo pikant naturalisme als wij dit in wetenschappelijke werken niet gewoon zijn en dat ook voorzeker niet vereist was, daar hetzelfde in andere termen minstens even goed kon uitgedrukt worden.

De auteur heeft voorzeker met zijn werk het wetenschappelijk peil niet bereikt dat wij zozeer bewonderen in het boek van Prof. J. Haesaert over hetzelfde onderwerp «*Étiologie de la répression des outrages publics aux bonnes moeurs*», een boekje van subtiele wetenschappelijke verfijning, waarin het delicaat onderwerp met een superieure tact wordt behandeld.

Het boek van de Heer De Bruyne zou heel wat meer betekenis hebben wanneer hij de methode van Haesaert had kunnen benaderen en wanneer de meest recente en hoofdzakelijk de Belgische rechtspraak in zijn boek ontleed waren geworden.

Wat de criminologie betreft kunnen wij het verschijnen begroeten van een zeer belangrijk werk van de hand van Prof. Paul Ghysbrecht, professor in psychologie aan de universiteit te Gent, dat de sensationele titel draagt «*Moord. — Analyse van een existentiële genssituatie*».

Wie in de practijk staat van het strafrecht of zich interesseert aan criminologische vraagstukken, blijft het zo dikwijls onduidelijk welke gronden iemand er kunnen toe geleid hebben een moord te begaan. De menigvuldige ophefmakende processen, die het berechten van moordzaken tot voorwerp hebben, geven steeds aanleiding tot uitgebreide verslagen van deskundigenpsychiaters, die aangaande de persoonlijkheid van de daders elementen in het midden brengen die meestal ontsnappen aan de leek, die zich uitsluitend beperkt tot de uiterlijke schijn van het geval.

Prof. Ghysbrecht heeft reeds zeer talrijke malen de gelegenheid gehad als psychiater op te treden voor assisenhoven en aldus zijn bijzondere bevoegdheid ten dienste gesteld van de rechtsbedeling.

Het boek, dat hij thans heeft uitgegeven, heeft als doel een algemeen overzicht te bezorgen van de omstandigheden door dewelke een persoon tot een moordhandeling kan gedreven worden en aangaande de maatstaven door middel van dewelke de verantwoordelijkheid van een moordenaar dient te worden bepaald. De analyse van de auteur is helemaal geplaatst op het vlak van de moderne wijsbegeerte en het dieper doel ervan is na te gaan of inderdaad, zoals de existentiële filosofie het beweert, een moord kan begaan worden, zoals door de held van het werk van Camus «*L'étranger*», zonder enige bepaalde drijfveer enkel uit lusteloze onverschilligheid, wat bij Meursault het geval was.

De auteur kan zich met de opvatting van b.v. Sartre en andere existentialistische filosofen, die volhouden dat de betrekkingen tussen de bewuste mensen niet het samenzijn maar het conflict is, geenszins verenigen.

Moordhandelingen hebben wel degelijk steeds hun gemotiveerde ondergrond die door een psychologische analyse van de persoonlijkheidsstructuur van de dader kan onderkend worden. «*Moord evenals zelfmoord zijn*

meestal een gevolg van de mislukking van een in gemeenschap zijn van de mens die in opstand is tegenover de ander en die door de vernietiging van zichzelf of van de andere een einde wil maken aan het samen in de wereld zijn».

De wetenschap kan nu door de studie van de individuele agressieve zijnswijze een belangrijke bijdrage leveren tot de kennis van de collectieve gedragingen en tot de voorkoming van het gemeenschappelijk onheil. Zij kan een poging doen om een eventuele dader te redden uit «*de existentiële grenssituatie*».

Na de probleemstelling classificeert Prof. Ghysbrecht de verschillende redenen die aanleiding kunnen geven tot moordhandelingen. Er kunnen motieven zijn van seksuele frustratie, waarbij het passioneel misdrijf op de voorgrond treedt, redenen van sociale frustratie waarbij zich roof- en gewinmoord voordoen en redenen van existentiële frustratie in het kader van dewelke kindermoord en familiemoord voorkomen.

Eindelijk is er nog een belangrijke sector van moordhandelingen, waarbij de agressieve zijnswijze haar oorsprong vindt in krankzinnigheid.

Deze verschillende mogelijkheden worden door de auteur met uiterste fijnheid ontleed aan de hand van wat de jongste literatuur op internationaal gebied desaangaande heeft voortgebracht en van een zeer uitgebreide casuïstiek.

Een grondig begrijpen van de psychologische persoonlijkheidsstructuur zal meestal een duidelijke verklaring van de motieven kunnen bezorgen wanneer de daad gepleegd is, maar ze zal ook aanleiding kunnen zijn tot preventief reddend ingrijpen.

Dit boek van Prof. Ghysbrecht is een zeer belangrijk wetenschappelijk werk zoals er tot nog toe in de Vlaamse criminologische literatuur geen enkel bestond en dat ook op internationaal gebied een waardige plaats inneemt tussen de vele geschriften die in de laatste jaren aan dit zeer gewichtig onderwerp gewijd werden.

Zopas verscheen in de reeks, uitgegeven door het Studiecentrum voor de jeugdmisdadigheid, Nr. 12, gewijd aan «*De rol van de school in de vroegtijdige opsporing en behandeling van gedragsstoornissen*».

Het is het verslag van het colloquium, dat gehouden werd te Antwerpen in de maand november 1963 betreffende dit zo belangrijk vraagstuk, dat tot nog toe zeer vernalatigd werd.

De uitgave bevat, naast de inleidende toespraak van de Heer J. De Herdt, hoofdinspecteur over het stedelijk onderwijs te Antwerpen, drie preadviezen van bijzonder bevoegde specialisten, die elk een facet van de aangesneden problemen hebben behandeld.

Mej. G. De Bock, docente aan de rijksuniversiteit te Gent, besprak de wijze waarop de school nuttig zou moeten medewerken aan de depistage van de gedragsstoornissen van kinderen, wanneer deze hoofdzakelijk te wijten zijn aan familiale factoren. Het preadvies van Dr. R. Dellaert, professor aan de katholieke universiteit te Leuven, ging over de rol van de kleuterschool ten aanzien van gedragsstoornissen welke verband houden met de fysische, intellectuele en affectieve toestand van het kind, terwijl Dr. W. De Coster, professor aan de rijksuniversiteit te Gent, de nadruk legde op hetgeen in de school kan gedaan worden voor de vroegtijdige opsporing en behandeling van gedragsstoornissen.

Elk van deze preadviezen gaf aanleiding tot een gedachtenwisseling tussen meerdere belangstellende persoonlijkheden, die elk om beurt een treffende opmerking of een eigen idee naar voren brachten, waar-

door de preadviezen grondig toegelicht en de voorstellen voorgebracht door de preadviseurs beoordeeld en besproken werden. Het was een discussie die op zeer hoog peil stond.

De Heer F. Lox, kinderrechter te Brussel, heeft dan een merkwaardige samenvatting gegeven van de werkzaamheden van het colloquium en de verschillende mogelijkheden uitgestippeld die uit de betogen van de sprekers konden afgeleid worden.

De uitgave van dit verslag is een kostbaar document in de literatuur over de jeugdbescherming.

In Engeland is het juristenpubliek er ten zeerste op gesteld uiteenzettingen te lezen betreffende beruchte misdrijven en de lectuur van deze speciale literatuur brengt naast een zeer te waarderen ontspanning ook boeiende psychologische problemen in het midden, die verrassende aspecten van sommige misdrijven in het licht stellen. Prof. Van Bemmelen heeft onlangs nog betreurd dat dergelijke werken in de Nederlandse rechtsliteratuur zo zeldzaam zijn.

Het boekje van de Heer Jos Cels « *Mijnheer Arseen en de rechtvaardige rechters* » beantwoordt ten volle aan het soort werken die in Engeland zo zeer gesmaakt worden. Het behandelt de beruchte diefstal die in de maand april 1934 gebeurde, in de St.-Baafskathedraal te Gent, van twee panelen uit het beroemde Lam Gods retabel der gebroeders Van Eyck.

Dit is een geschrift dat men van het begin tot het einde met onafgebroken belangstelling doorleest. Het is een mysterie hoe die diefstal is kunnen begaan worden, hoe de dieven er in geslaagd zijn de gestolen panelen te verbergen en hoe, niettegenstaande alle pogingen van de gerechtelijke politie men er nooit in geslaagd is het paneel betreffende de rechtvaardige rechters terug te vinden.

Met een haast onvoorstelbare stoutmoedigheid heeft de dief getracht munt te slaan uit zijn misdrijf en, zonder dat men er in slaagde hem te kennen, werd er tussen hem en het bisdom te Gent een uitvoerige correspondentie gewisseld aangaande de uitkering van een aanzienlijke losprijs voor de gestolen panelen. In de loop van deze onderhandelingen werd een der beide panelen, namelijk St. Joannes met het lam, terugbezorgd, doch de onderhandelingen zijn moeten afgebroken worden zonder resultaat, wat betreft « de rechtvaardige rechters », en het parket zag zich hier geplaatst voor een werkelijk onoplosbaar mysterie.

Hoe pikant is dan niet de bekentenis, die enkele maanden later aan zijn advocaat werd afgelegd door een zeer geacht burger der gemeente Wetteren, die op zijn sterfbed aan zijn raadsman verklaarde dat hij de plichtige was en die op het punt stond de bergplaats van het gestolen paneel aan te duiden, wanneer hij door de dood getroffen werd. De onderzoekingen, die dan nadien nog gedaan werden, en de veronderstellingen, die door de auteur worden uitgestippeld, zijn boeiender lectuur dan de meest passionante roman.

Door vorige werken heeft de Heer Jos Cels ons reeds de gelegenheid gegeven journalistiek van hogere kwaliteit ten zeerste te appreciëren. Zijn thans verschenen verhaal is van hetzelfde water en zowel het behandelde onderwerp zelf als de wijze waarop deze behandeling geschiedde, geven aan dit werkje een eigen cachet.

* * *

Ook op het gebied van het staatsrecht verschenen belangrijke geschriften.

Het nieuw boek van Prof. A. Mast « *Overzicht van het Belgisch Grondwettelijk recht* » mogen wij met een oprechte voldoening begroeten. Immers sedert geruime tijd werd dit boek in de Vlaamse wetenschap verwacht. Reeds de zeer bekende voortreffelijke gestencilde cursus over het staatsrecht, door Prof. Mast te Gent gedoceerd, werd niet enkel door de studenten in de rechten gebruikt, doch was voor vele belangstellenden een onontbeerlijk naslagwerk. Zijn achtereenvolgende herdrukken waren een onmisbaar werkinstrument om zich een juist beeld te kunnen vormen van de laatste stand van ons grondwettelijk recht. De Vlaamse juristen rekenden er dan ook op dat de auteur een definitieve uitgave van zijn werk zou opstellen, die aan onze rechtsliteratuur het eerste nederlandstalig wetenschappelijk handboek over het staatsrecht zou bezorgen, dat ons nog zo zeer ontbrak.

Wel werden er vroeger reeds leerboeken van Belgisch grondwettelijk recht in het Nederlands uitgegeven, zoals het boek van Prof. V. Boon en dit van K. Brants, in verschillende drukken bijgewerkt door C. Keteler en R. Van Haesendonck, dat reeds een vijfde uitgave mocht beleven. Deze beide werken zijn echter vrij summier en meer bestemd voor het middelbaar en het handelsonderwijs dan voor universitaire gebruik.

Het boek van Prof. Mast is gekenmerkt door zeer bijzondere hoedanigheden. Het is eerst en vooral glashelder in zijn uiteenzetting en vormt dan ook voor de studenten een ideaal leerboek. Enkel iemand die, na jarenlange onafgebroken studie, zijn onderwerp op een volmaakte wijze beheerst kan komen tot deze opperste vorm van eenvoud en duidelijkheid, waarbij steeds doorgedrongen wordt tot de kern van elk vraagstuk en waarbij de grote problemen van het staatsrecht worden verklaard op een zo bevattelijke wijze dat zij door hen die het boek bestuderen zonder de minste moeite worden geassimileerd. Het werk heeft daarbij niets van het dogmatische, dat van enkele beginselen een stug en strak stelsel afleidt. Het staat zeer dicht bij de werkelijkheid en het brengt de grondregelen van het constitutioneel recht, zoals zij zich in ons land voordoen, in onmiddellijk contact met het praktische staatsleven. De auteur geeft voortdurend vergelijkingen met het grondwettelijk recht van andere landen, zonder dat zulks leidt tot enige overlading van de tekst. Zijn uiteenzetting wordt doorlopend geïllustreerd door treffende voorbeelden uit de politieke realiteit, waarbij ook enkel het essentiële wordt in aanmerking genomen. Het werk bevat verder een schat van verwijzingen naar een voortreffelijk uitgekozen bibliografie, die onmiddellijk de weg aanduiden voor verdere studie. Het boek is uiteindelijk geschreven in uitmuntend Nederlands, in een zakelijke, soliede en heldere taal. Het is uitermate geschikt als basiswerk voor de beoefening van het staatsrecht en het zal niet enkel aan studenten, doch ook aan het intellectueel publiek in het algemeen bijzonder welkom zijn.

Prof. Mast ontveinst zich niet dat het misschien thans wel een minder geschikte tijd is om dergelijk werk uit te geven. Wij bevinden ons nu in een periode waarin de herziening van onze Grondwet op het getouw staat en het is stellig dat binnen afzienbare tijd vrij belangrijke wijzigingen aan ons staatsstuk zullen gebracht worden. Mocht dit nu een reden zijn om de uitgave van het boek langer uit te stellen? Volkomen terecht antwoordt de auteur hierop ontkennend. Het is immers niet mogelijk te voorzien hoe lange tijd de thans in uitzicht gestelde grondwetsherziening nog zal in beslag nemen. Doch ook, in verband met deze herziening zelf, is het voorzeker nuttig dat onze juristen en onze

politiekers zouden beschikken over een betrouwbaar stramien waarop het herzieningswerk zal dienen uitgevoerd te worden. Hierbij wordt door schrijver de nadruk gelegd op de onafgebroken evolutie die zich in ons staatsrechtelijk bestel voordoet en op het noodzakelijk relatief karakter van elk grondwettelijk stelsel. Hij noemt daarom zijn werk een «momentopname» van de thans bestaande toestand. Als dusdanige opname is het werk bijzonder goed geslaagd en geeft het ons een uiterst getrouw beeld van onze hedendaagse constitutionele wetenschap.

Wat de systematiek betreft behandelt Prof. Mast in het eerste gedeelte de algemene grondslagen van het grondwettelijk recht. Hij lijnt het af tegenover het administratief recht en de politieke wetenschap, geeft een summiere geschiedenis van het ontstaan onzer grondwet, met een beknopt overzicht van de politieke stromingen die zich deden gelden in het Nationaal Congres, waarna de opgave volgt van een algemene bibliografie van het grondwettelijk recht in ons land en in de belangrijkste staten, met bijzondere vermelding van de werken die speciaal op het vergelijkend staatsrecht betrekking hebben.

Verder worden de kenmerken van de Belgische staatsinrichting ontleed en wordt uitgeweid over de democratie, de rechtstaat, de representatieve instellingen, de nationale soevereiniteit, het parlementair stelsel, het begrip van de eenheidsstaat en de betekenis van de geschreven en stroeve Grondwet.

Het zijn allen onderwerpen waarover ganse bibliotheken geschreven zijn en die hier herleid worden tot hun eenvoudigste vorm waarmede telkens de stevige grondslag gelegd wordt waarop de lezer verder kan bouwen.

In een paar hoofdstukken bespreekt de auteur de essentiële elementen van het staatsbegrip en na een vergelijking tussen de statenbond en de bondsstaat wordt ook gehandeld over de federalistische gedachte, vooral in het vergelijkend recht.

Bij de behandeling van het probleem van de scheiding der machten onderstreept Prof. Mast hoe dit begrip in ons grondwettelijk stelsel uiterst betrekkelijk is en hoe de waarborg voor de politieke vrijheid meer gezocht wordt in de veelheid der organen die tot samenwerking worden geroepen dan wel in een strakke afbakening hunner wederzijdse bevoegdheids-sfeer (blz. 63).

Wat de delegatie van bevoegdheid aangaat staat de auteur afwijzend tegenover de praktijk die in ons land gedurende verschillende jaren werd toegepast en die enkel kan steunen op feitelijke noodzakelijkheid doch grondwettelijk niet kan verantwoord worden. Ook het referendum wordt niet geacht te kunnen overeenstemmen met de stelregels aanvaard door het Nationaal Congres.

Na deze inleidende hoofdstukken gaat Prof. Mast achtereenvolgens over tot de studie van de wetgevende, de uitvoerende en de rechterlijke macht. Hij wijkt hierbij enigszins af van het voorbeeld zijner Nederlandse voorgangers. Prof. Kranenburg bestudeerde eerst de functies die in het rijk dienen uitgeoefend te worden en onderzocht nadien welke organen met deze functies gelast waren. Prof. Van der Pot van zijn kant deed het tegenovergestelde; hij beschreef eerst de organen en ontleedde daarna de functies die hun waren toebedeeld. Prof. Mast maakt tussen beide geen scherpe scheiding en geeft ons een synthese van de organisatie van het orgaan en van de functie die het heeft te vervullen. Maar deze synthese is opgebouwd met uiterst logische zin, en vooral met de bedoeling

de studerende op praktische wijze in te leiden in ons staatsbestel zoals het effectief werkt. Dat hierbij noodzakelijkerwijze soms moet overgeschakeld worden van het een orgaan op het andere is de eenvoudige weerspiegeling van de werkelijk bestaande toestand.

In heel deze behandeling van de samenstelling en de werking van de drie grote staatsmachten worden onafgebroken precedentes uit de politieke geschiedenis van ons land in het midden gebracht. Zeer delicate kwesties komen hierbij ter bespreking, die ook vandaag nog van aard zijn bij velen politieke hartstochten te ontketenen. Ze worden behandeld met een soevereine objectiviteit en beoordeeld met gezond verstand.

Wanneer Prof. Mast ons met vaste hand schetst hoe gebruiken en geplogenheden de constitutionele tekst met nieuwe normen hebben overwoerd en hoe op velerlei gebied onze tegenwoordige staatkundige opvattingen afwijken van de inzichten der leden van het Nationaal Congres, beoordeelt hij toch streng de gevallen waar de grondwettelijke tekst eenvoudig miskend wordt en er klaarblijkelijk van zijn bedoeling wordt afgeweken. Deze gevallen zijn voorzeker menigvuldig en wanneer men ze aanstreept in het boek van Professor Mast, telkens ze door hem vermeld en bekeurd worden, kan men er een vrij omvangrijke ruiker van samenlezen.

Het vijfde boek van het werk is gewijd aan de openbare financiën, het belastingwezen en het Rekenhof, terwijl in het zesde de grondwettelijke herzieningsprocedure aan de beurt komt.

Zoals in de meeste moderne leerboeken over het staatsrecht wordt ook in het boek van Prof. Mast, in tegenstelling met wat in de oudere geschriften van die aard gebruikelijk was, de studie van de grondrechten verschoven naar het einde van het werk. Het hoeft niet gezegd dat ook hier brandende problemen aan de orde zijn, die op dezelfde rustige, zakelijke en objectieve wijze behandeld worden als de overige hoofdstukken.

In onze Vlaamse rechtsliteratuur was de publiekrechtelijke sector nog niet bedeed met een fundamentele handleiding. Het thans verschenen werk van Prof. Mast vormt een grondleggende bijdrage tot deze afdeling van ons recht. Het zal voorzeker talrijke uitgaven beleven en er zal voor de wetenschappelijke studie van ons constitutioneel systeem een uiterst vruchtbare werking van uitgaan.

Een boek dat zowel een geschiedkundig werk is als een bijdrage tot de wetenschap van het staatsrecht is het werk van W. Van den Steene, «*De Belgische Grondwetscommissie*» (oktober-november 1830), dat uitgegeven werd in de reeks der verhandelingen van de Koninklijke Vlaamse Academie voor wetenschappen. Het is een waardevolle bijdrage tot de kennis van het ontstaan onzer grondwet en hoort als dusdanig thuis in onze staatsrechtelijke literatuur.

Gewoonlijk worden de problemen betreffende het ontstaan van onze grondwet bestudeerd aan de hand van de verslagen die voorgebracht werden en de besprekingen die plaats hadden in het Nationaal Congres. Het voorbereidend werk tot die besprekingen wordt meestal uit het oog verloren. De werkzaamheden van de grondwetscommissie die op 6 oktober 1830 werd aangesteld om de Belgische Constitutie voor te bereiden, blijven meestal in het duister en worden enkel terloops vermeld.

Het is aan het werk van deze commissie dat de Heer Van den Steene zijn boek heeft gewijd. Hij heeft een

grote hoeveelheid belangrijke wetenswaardigheden verzameld en deze toegelicht met een uitgebreide studie van al de bronnen die betrekking hebben op het tot stand komen van de tekst onzer grondwet.

Wat van den beginne af enigszins vreemd voorkomt bij de lectuur van het werk is het feit dat de auteur zich niet houdt aan de traditionele benamingen zoals voorlopig bewind, centraal comité, en nationaal congres. Hij vervangt deze termen door tijdelijke regering, hoofdbewind en volksraad. Schrijver licht deze innovatie toe door erop te wijzen dat deze laatste termen werden gebruikt in publicaties die in de behandelde periode werden uitgegeven. Niemand zal dit betwisten, doch benamingen zoals voorlopig bewind en nationaal congres zijn zo traditioneel geworden dat men zich afvraagt of het werkelijk opportuun is ze te vervangen. Dit is echter slechts een bijkomstigheid.

Het onderzoek van de auteur gaat hoofdzakelijk over de activiteit van de commissie en over het door haar gepresteerde werk. Daarvan kent men over het algemeen niets dan het ontwerp van de grondwet dat gepubliceerd werd op 29 oktober 1830. De Heer Van den Steene heeft zich ingespannen om alle mogelijke bronnen op te sporen die van aard konden zijn nieuwe gegevens bij te brengen en hij is daar voortreffelijk in geslaagd.

Hij schetst eerst de samenstelling van de commissie, die hoofdzakelijk uit juristen bestond waaronder Van Menen, De Gerlache, Tielemans, Devaux, De Brouckère en anderen, waaraan later nog verdere leden werden toegevoegd onder dewelke Lebeau en Nothomb. Het was een commissie van jonge mannen, waarbij de liberalen sterk in de meerderheid waren.

De auteur geeft van al de leden die de commissie samenstelden een beknopte levensbeschrijving, met verwijzing naar een overvloedige reeks bronnen.

Daarna komt hij tot de eigenlijke werkzaamheden van de commissie, die een driedubbel voorwerp hadden. In de eerste plaats dienden de besluiten gereed gemaakt voor de aanstaande verkiezing van de volksraad (nationaal congres); verder diende het ontwerp van de grondwet uitgewerkt, dat als basis zou dienen voor de bespreking in de raad en uiteindelijk moest er ook een ontwerp van huishoudelijk reglement voor het nationaal congres worden opgesteld.

Met grote spoed heeft de commissie haar werk voltooid.

Met de zeer beperkte gegevens die hij heeft kunnen ontdekken, heeft de auteur op scherpzinnige wijze bondig de discussies samengevat die in de commissie plaats hadden en het persoonlijk standpunt van enkele der bijzonderste leden toegelicht.

In een volgend deel van het werk bespreekt de schrijver de behandeling in het Nationaal Congres van de door de commissie uitgewerkte ontwerpen. Het huishoudelijk reglement werd zonder noemenswaardige wijzigingen aangenomen. Aangaande het ontwerp van grondwet hadden er uitvoerige gedachtenwisselingen plaats die ons vertrouwd zijn door het verzamelwerk van Huytens. Niettegenstaande de diepe meningsverschillen die bij de leden van het congres voorkwamen heeft het ontwerp der grondwetscommissie opvallend goed stand gehouden, gedurende de maandenlange besprekingen. De Heer Van den Steene besluit dat «afgezien van de titel betreffende de Senaat en de omwerking van de algemene indeling van de artikelen, de hele institutionele structuur en zelfs haast de ganse redactie ongewijzigd van het grondwetsontwerp in de Belgische grondwet overging»

In een slothoofdstuk geeft de schrijver zijn mening

over de geest van het grondwetsontwerp. Hij erkent zijn gebrek aan oorspronkelijkheid, daar het zich vooral heeft geïnspireerd op de bepalingen der Nederlandse grondwet van 1815 en op deze van de Franse Charte van 1830. Doch deze tekst, die als een «mozaïek» is bestempeld geworden, gaf uitstekend de mening weer van de in het unionisme verenigde liberalen en katholieken en de commissie is er dan ook uitstekend in geslaagd «een volwaardige vertolking te brengen van de staatsrechtelijke behoeften van land en tijd». Daarbij is het de eer van de commissie de basis te hebben gelegd voor een constitutie die gedurende heel de negentiende eeuw heeft gegolden als het voorbeeld van de burgerlijk liberale grondwet en als de eerste formulering van het parlementair regime.

Zeer interessante bijlagen en talrijke cliché's, van handschriften en notulen komen de tekst staven.

Het lijdt geen twijfel dat, dank zij het werk van de heer Van den Steene, in de toekomst, bij de historische behandeling van het ontstaan onzer grondwet, aan het werk der grondwetscommissie heel wat meer aandacht zal besteed worden.

In ons overzicht van vorig jaar hebben wij de nadruk gelegd op de voortreffelijke kwaliteiten van het preadvies dat door Prof. R. Senelle was opgesteld voor de Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland over «Parlement en regering». Deze uiteenzetting krioelde van de meest interessante wetenswaardigheden die op vele vlakken van ons staatsrecht nieuw licht werpen.

Het Ministerie van buitenlandse zaken en buitenlandse handel heeft thans de gelukkige idee gehad een nieuw werkje van Prof. R. Senelle onder het groot publiek te verspreiden. Het is getiteld «*Politieke en administratieve evolutie van België*». Een gedeelte ervan is de reproductie van het hiervoren geciteerde preadvies, doch het werd gedeeltelijk gewijzigd en gedeeltelijk aangevuld, zodat het thans een uitstekende handleiding is geworden voor het groot publiek dat op geen beter wijze kon vertrouwd gemaakt worden met de inrichting en de werking van ons staatsbestel.

De zo waardevolle tabellen die wij reeds vonden in het preadvies werden ook hier weer gereproduceerd en heel de brochure geeft, op een vijftigtal bladzijden, een beknopte handleiding van ons staatsrecht waarin, boven de theoretische stelregels, de werkelijkheid van het staatkundig en politiek leven op objectieve wijze is uitgebeeld.

Het is een bijzondere verdienste van Prof. Senelle zoveel te hebben gegeven in een zo beperkte omvang. Mocht dit boekje zich verheugen in een zeer brede verspreiding, het zou ten zeerste bevorderlijk zijn voor ons staatkundig leven.

In het Administratief Lexicon publiceerde de onvermoeibare Prof. A. Vranckx een nieuwe verhandeling, ditmaal over «*De staatschuld*». Zoals steeds in het Administratief Lexicon wordt hier enkel het essentiële van het onderwerp uiteengezet en dient de auteur er zich op toe te leggen vóór alles eenvoud en duidelijkheid na te streven. Dit doel is hier op perfecte wijze bereikt.

Na de algemene bepalingen, zoals deze van aflossing, conversie en amortisatie, geeft de auteur een tabel van de ontwikkeling der Belgische staatsschuld sedert 1956. Hij ontleedt dan de modaliteiten van de inschrijvingen op naam in het grootboek der openbare schuld en deze van de obligaties aan toonder. Hierna bespreekt hij de voorwaarden der omzetting van de ene modaliteit in de andere. Daarop volgt een studie van het

K.B. van 6 augustus 1951 betreffende eigendomsovergang van een inschrijving op naam en de verschillende formaliteiten welke hiermede gepaard gaan. De problemen betreffende de verandering van staat en de bekwaamheid in verband met de omzettingen van inschrijvingen in obligaties aan toonder worden dan behandeld, waarna lastgeving, beslag onder derden, en verjaring, de studie besluiten.

Wij weten dat, wat door Prof. Vranckx geschreven wordt, steeds de helderheid zelve is en dit is ook het geval met deze nieuwe verhandeling die hij in het A.L. publiceerde.

In de uitgaven der Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland liet Dr. K. Mees, lid van de Raad van State, een preadvies verschijnen betreffende de « *Delegatie van de wetgevende bevoegdheid* », waarvan de tegenhanger voor Nederland werd bezorgd door Mr. W.J. Van Eijkeren. De geschriften, die in ons land over dit onderwerp geschreven werden zijn reeds menigvuldig. Toch is het overzicht, dat door de Heer Mees werd samengesteld, niet in het minst overbodig. Juist het vele dat over de delegatie van wetgeving reeds werd gepubliceerd maakte het wenselijk dat in een kort bestek een synthetisch overzicht zou gegeven worden van de grote vraagstukken, die hierbij te pas komen. De auteur omlijnt eerst wat door delegatie van wetgevende bevoegdheid dient begrepen te worden. Deze delegatie zal natuurlijk enkel mogelijk zijn aangaande de wet in de materiële betekenis van het woord. De auteur onderscheidt tussen de bevoegdheden, die aan de uitvoerende macht verleend worden op grond van artt. 78 en 67 van de Grondwet en gaat dan verschillende gevallen na waarin zich delegatie van wetgeving in het Belgisch staatsrecht heeft voorgedaan. Hij bespreekt eerst de gewone uitvoering van de wet bij koninklijke verordening en de perken die hierbij aan bevoegdheid van de Koning gesteld zijn, om dan achtereenvolgens te handelen over de kaderwetten, de opdrachtwetten, de wetten van speciale machten en deze van buitengewone machten, waarvan telkens de bijzonderste kenmerken, de juridische grondslagen en de praktische gelding worden onderzocht. Daarna komt de auteur tot de rechterlijke toetsing door de gewone rechtsmachten, ingevolge art. 107 van de Grondwet, en door de Raad van State. Hij overziet vluchtig de gedachten die door de rechtsleer op dit stuk werden uiteengezet om te besluiten met slotbeschouwingen. In deze laatste onderstreept de Heer Mees dat in feite het uiteindelijk verschil tussen de gewone wetgeving en de gedelegeerde vaak niet zo groot is als op het eerste gezicht lijkt. Beide wetgevingen worden immers ontworpen door de ministeriële diensten. Wanneer men de voordelen en nadelen van beide systemen onderzoekt houden ze elkaar wel ongeveer in evenwicht.

Door gedelegeerde wetgeving kan voldaan worden aan het spoedeisend karakter dat aan talrijke regelingen eigen is en zij laat toe beroep te doen op technische bevoegdheden buiten alle politieke berekening.

Van de andere kant biedt zij het gevaar dat van de gemakkelijheid, waarmede ze kan toegepast worden, misbruik zou gemaakt worden en dat met overhaasting en slordigheid zou te werk worden gegaan.

Het feit dat de oppositie in het parlement geen deel heeft aan de bespreking van de wettelijke tekst is op zichzelf in strijd met de democratische staatsorde en biedt het grote nadeel dat bij de toepassing en de interpretatie der wet geen inlichtingen door de voorbereidende werken kunnen bezorgd worden.

Al werd in de laatste jaren geen gebruik meer gemaakt van de methode der gedelegeerde wetgeving, toch acht schrijver het niet uitgesloten dat bij dringende aangelegenheden er opnieuw op deze werkwijze beroep zou moeten gedaan worden.

Het overzicht, hoe beperkt ook van omvang, snijdt volledig alle problemen der gedelegeerde wetgeving aan; het vormt een uitstekend leerstuk van ons staatsrecht dat heel wat meer aarde aan de dijk brengt dan sommige lange uiteenzettingen.

In verband met de practijk der staatsbegroting schreef de Heer *Maurice Spreutels*, inspecteur-generaal bij het Ministerie van Financiën, een zeer te waarderen rechtsvergelijkend werk « *Government budgeting* » waarin hij de methode, die gebruikt wordt in de Verenigde Staten voor het samenstellen van het budget, behandelt en haar vergelijkt met deze die toepasselijk is in België en in enkele andere landen van West-Europa. Het is natuurlijk een werk geschreven voor specialisten, doch het is zo eenvoudig en klaar opgevat dat het voor iedereen die er kennis van neemt volkomen bevattelijk is.

Schrijver is er sterk van overtuigd dat de Amerikaanse methode bijzonder grote voordelen biedt en dat ze heel wat dieper en breder doorgewerkt is dan in West-Europa, al hebben de realisaties in de Verenigde Staten nog niet in alle onderdelen de volmaaktheid bereikt. De auteur koestert de hoop dat « *Government budgeting* », zoals ze in Amerika is gegroeid, een voorbeeld zal zijn voor de Westeuropese staten, die in het groeiend Europa een taak van unificatie en harmonisatie ook op het gebied van het budgetwezen dienen na te streven.

* * *

Van het administratief recht mogen wij zeggen dat het gedurende het verlopen jaar terdege bewerkt werd.

Tot nog toe beschikten wij in onze Vlaamse rechtsliteratuur niet over een leerboek betreffende het notarieel administratief recht. Een moderne handleiding over deze stof is ten onzent ook in de Franse taal niet te vinden. Wij zouden enkel kunnen vermelden het reeds zeer oud boek van Prof. Oscar Orban uit Luik « *Droit administratif notarial* », dat voortreffelijk was voor zijn tijd, maar thans natuurlijk hopeloos verouderd is.

Prof. A. Vranckx heeft nu op gelukkige wijze deze leemte aangevuld door de uitgave van zijn boek « *Notarieel administratief recht* », dat de inhoud weergeeft van de cursus die hij doceert aan de rechtsfaculteit te Gent.

Wanneer men zich zou bezinnen over hetgeen de notarissen van administratief recht dienen te weten, zou de opsomming vrij lang worden, want de gevallen waarin de notariële practijk rechtstreeks of onrechtstreeks met het administratief recht in contact komt zijn menigvuldig. De wet van 21 mei 1929 op het bevelen der academische graden heeft echter in haar artikel 8 de inhoud bepaald van de cursus van notarieel administratief recht en beslist dat deze leergang zou omvatten de studie van de wetten, die de bekwaamheid en de goederen der openbare instellingen beheersen, de wetgeving op de krankzinnigen, de bepalingen der reglementen op de openbare schuld en uiteindelijk de reglementen op de deposito- en consignatiekas. Dit zijn dan ook wel de belangrijkste

aangelegenheden waarvan de notaris terdege op de hoogte moet zijn voor de uitoefening van zijn beroep.

Prof. Vranckx heeft zijn cursus op brede wijze opgevat en de verschillende hoofdstukken welke hij diende te bewerken telkens geplaatst op een stevig juridisch voetstuk. Waar hij in de eerste afdeling van zijn boek handelt over de openbare instellingen en de instellingen van openbaar nut, vinden wij het essentiële terug van de uitmuntende verhandeling die de auteur over hetzelfde onderwerp reeds had doen verschijnen in het Administratief Lexicon. Ook nu nog heerst er bij veel juristen op dit stuk heel wat verwarring, die door de uiteenzetting van Prof. Vranckx volledig wordt uitgeschakeld. Na te hebben gewezen op de historische evolutie van beide begrippen omschrijft de auteur duidelijk de kenmerken van de openbare dienst en plaatst hij het ontstaan en de ontwikkeling ervan in het kader van de economische evolutie waardoor, in het algemeen belang, deze diensten in grote mate werden vermenigvuldigd. Hij verklaart hoe het onmogelijk is dat deze diensten onder een eenvormig juridisch statuut zouden kunnen werken en hoe de behoeften van de praktijk een grote verscheidenheid hebben opgedrongen, terwijl hij van de andere kant toch de gemeenschappelijke trekken in het licht stelt. Zeer interessant is het meningsverschil tussen Prof. Vranckx en A. Buttgenbach betreffende de opvatting van het begrip « openbare instelling ». Waar deze laatste aanvaardt dat enerzijds in het burgerlijk recht en anderzijds in het administratief recht aan dit begrip een verschillende inhoud zou kunnen gegeven worden, wordt zulks door Prof. Vranckx bekritiseerd en meent hij zich te moeten houden aan de positieve wetgeving met dewelke, zoals hij het aantoont, de opvatting van Buttgenbach niet te verenigen is.

Prof. Vranckx ontleedt dan achtereenvolgens de wetsbepalingen die toepasselijk zijn op openbare instellingen en op instellingen van openbaar nut, in verband met hun oprichting, hun werking en hun ontbinding, met alle bijkomende vraagstukken die zich hiermede verweven.

De tweede afdeling van het boek heeft als voorwerp het beheer over de onroerende goederen van publiekrechtelijke personen en vangt aan met een bevattelijke bepaling van de begrippen « openbaar en privaat domein » en een beknopte uiteenzetting aangaande de verschillende meningen die zich desaangaande in de rechtsleer en de rechtspraak hebben geopenbaard. Schrijver bespreekt dan de bijzondere kenmerken van de juridische toestand der onroerende goederen van het openbaar domein en van het privaat domein, om daarna in verschillende achtereenvolgende hoofdstukken uitvoerig uit te weiden over het beheer van de onroerende goederen van het staatsdomein, alsmede van deze van de provincie, de gemeente, de commissies van openbare onderstand en de kerkfabrieken. Bij elk van deze hoofdstukken wordt een beknopt commentaar gegeven van de talrijke wettelijke bepalingen die in de laatste jaren menigvuldige afwijkingen van de traditionele regelen hebben voorzien. Zo besteedt de auteur een heel hoofdstuk aan het belangrijk probleem van de verpachting van landeigendommen toebehorende aan staat, provincies, gemeenten en openbare instellingen.

Afzonderlijk worden nadien behandeld de schenkingen en legaten aan publiekrechtelijke personen, met alle modaliteiten betreffende de vereiste administratieve machtigingen.

Zeer nuttig voor de praktijk zijn de gegevens die worden medegedeeld aangaande de toepassing van het

fiscaal recht op de verhandelingen met publiekrechtelijke personen. Stippen wij hierbij aan dat in het boek de volledige lijst gepubliceerd wordt van alle instellingen waarvan het bestuur der registratie en domeinen de aard van plaatselijke openbare instelling of van openbare staatsinstelling heeft erkend voor de toepassing van de fiscale wetgeving. Het raadplegen van deze lijst zal vele onnutige opzoekingen kunnen besparen.

Een volgende afdeling van het boek behandelt alle juridische aangelegenheden betreffende de geesteszieken.

Ook hieromtrent had Prof. Vranckx reeds in het Administratief Lexicon een volledig tractaat gepubliceerd, waarvan wij de inhoud hier grotendeels terugvinden. Wij hebben destijds reeds, bij het verschijnen van deze verhandeling in het Administratief Lexicon, er de lof over gesproken die dit werk zozeer verdient. In de deling der krankzinnigengestichten, voorwaarden van plaatsing, verblijf, overplaatsing en ontslag, afzondering ten huize en open afdelingen zijn achtereenvolgende kapitels waarin op bondige, doch volledige wijze alle gegevens worden medegedeeld die van belang zijn voor een grondige kennis van het onderwerp. Dit alles wordt dan nog aangevuld met de behandeling van bijkomende vraagstukken, zoals de gerechtelijk geïnterneerden ingevolge de wet van 1930, de plaatsing van abnormale kinderen en de kosten van onderhoud en verpleging.

Zeer belangrijk voor het notariaat, en trouwens voor alle juristen, zijn de hoofdstukken betreffende de rechtsbekwaamheid van de geesteszieke en het beheer over zijn vermogen. Deze stof, die zich versmelt met het burgerlijk recht, wordt zeer grondig behandeld met menigvuldige verwijzingen naar de rechtspraak, terwijl de auteur ook stelling neemt ten opzichte van juridische betwistingen die talrijk voorkomen in deze sector.

Prof. Vranckx heeft aan zijn boek ook een commentaar toegevoegd op de wet van 16 april 1935 die het nieuw artikel 1386 bis in het Burgerlijk Wetboek heeft ingevoegd aangaande de schadelijheid van de geesteszieke.

De vierde en vijfde afdelingen van het boek zijn dan uiteindelijk gewijd aan de reglementering betreffende de deposito- en consignatiekas en aan de staatsschuld, twee onderwerpen die voor veel juristen een vreemd en weerbarstig aangezicht vertonen, doch waarvan de algemene beginselen en de praktische toepassingen in het besproken boek met grote eenvoud en duidelijkheid worden uiteengezet.

Het werk van Prof. Vranckx heeft bijzondere verdiensten omdat het in de eerste plaats aan onze studenten een uitmuntend leerboek bezorgt dat hun tot nog toe ontbrak. Het heeft door zijn streven naar zakelijke beknoptheid een uitmuntende pedagogische waarde. Het zal echter niet minder diensten bewijzen aan de juristen die in de praktijk staan. Inderdaad, alles wat enig belang heeft op het gebied van wetgeving of jurisprudentie betreffende de behandelde onderwerpen is in dit boek te vinden. Er staat oneindig veel meer in dan men op eerste gezicht zou veronderstellen. Het is daarbij, door de juridische stellingen die door de auteur aangaande talrijke betwiste problemen worden ingenomen, een waardevolle bijdrage tot onze Vlaamse rechtsliteratuur.

De Heer *Alfons Wens*, ere-secretaris van de gemeente Ekeren, gaf een boek uit, getiteld « *Het besturen van de gemeente* », dat hoofdzakelijk samengesteld werd met praktische doeleinden, ten einde gemeentelijke

mandatarissen en ambtenaren onmiddellijk de wettelijke en reglementaire bepalingen, die zij nodig hebben, ter beschikking te stellen.

Het geldt hier geenszins een nieuw commentaar van de gemeentewet, doch eerder een kleine encyclopedie van het gemeenterecht in het algemeen. Het boek is dan ook niet systematisch opgevat, doch wel alfabetisch en onder elk trefwoord worden de wettelijke bepalingen ofwel woordelijk weergegeven, ofwel samengevat, zodat de belanghebbende zeer gemakkelijk kan vinden wat hij nodig heeft. Het werk beperkt er zich echter niet toe de wettelijke teksten te reproduceren of er naar te verwijzen, het geeft een overvloed van inlichtingen die verband houden met de toepassing van het gemeenterecht. Zo wordt regelmatig de belangrijkste rechtspraak vermeld en wordt ook veelvuldig verwezen naar de antwoorden die gegeven werden door de bevoegde ministers op de vragen die door parlementsliden gesteld werden en die in vele aangelegenheden zeer belangrijke aanwijzingen verstrekken. Ook de administratieve omzendbrieven worden voortdurend aangehaald.

Het geheel vormt een uitstekend werkinstrument bij het besturen van de gemeenten dat al degenen die hierbij betrokken zijn moeilijk zullen kunnen ontberen.

Zopas heeft de auteur, die er ten eerste op gesteld blijkt zijn boek volledig op de hoogte te houden, een vrij uitvoerig supplement gepubliceerd dat de allerjongste gegevens bevat betreffende de behandelde onderwerpen.

De nieuwe wet op de ruimtelijke ordening en de stedenbouw heeft reeds aanleiding gegeven tot verschillende commentaren. Tussen deze is voorzeker het werk van de Heer F. Wastiels, adjunct-adviseur bij het Bestuur van de Stedenbouw en van de Ruimtelijke Ordening en Professor aan het Hoger Instituut voor Handels- en Bestuurswetenschappen te Elsene-Brussel, *Administratieve handleiding voor de ruimtelijke ordening en de Stedenbouw*, een van de allerbeste.

Dit boek is op uiterst praktische wijze uitgegeven, in losbladige vorm, en de tekst kan dus steeds aangevuld worden met alle vereiste nieuwe gegevens.

Het boek geeft in een eerste gedeelte de volledige inhoud van de wetgeving op het stuk met de wet van 29 maart 1962 en de verschillende koninklijke en ministeriële besluiten die er de uitvoering van verzekeren. Daarop volgt de tekst van een reeks administratieve onderrichtingen en verder een uitgebreide verzameling van alle formulieren die dienen gebruikt bij de toepassing van de wet.

In het vierde gedeelte komt dan het commentaar, dat uitmunt door zakelijkheid en volledigheid. Alle vraagstukken, die betreffende de toepassing van de wettelijke bepalingen kunnen gesteld worden, zijn in dit commentaar onder de loupe genomen en men vindt er alle gegevens in voor een oplossing die op stevige juridische grondslagen verantwoord is.

De verwijzing naar jurisprudentie in voetnoten is overvloedig en maakt een kostbare aanwinst uit.

Uiteindelijk volgen nog de teksten van administratieve en jurisprudentiële rechtspraak die, gezien de vorm van het boek, in de toekomst regelmatig zullen kunnen bijgehouden worden.

Wij mogen niet vergeten te vermelden dat het commentaar voorafgegaan wordt door een uiterst interessante inleiding betreffende de geschiedenis der bemoeiingen van de overheid met stedenbouw en urbanisme in ons land.

Het boek van de Heer Wastiels zal een blijvende basis zijn voor alle problemen die met de stof verband houden.

Een ander van de jongste commentaren over de wet van 29 maart 1962 is dat van de Heer A. R. Roosens, *Ruimtelijke ordening en Stedenbouw*, dat uitgegeven werd door de zorgen van de Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten.

Het is vooral de bedoeling geweest van de schrijver de wettelijke tekst toe te lichten aan de hand van de parlementaire voorbereiding. Alle documenten, die van aard waren de bedoeling van de wetgever te verklaren, werden nuttig gebruikt. De auteur verwijst naar een hele reeks gegevens van rechtspraak, namelijk deze van de Raad van State.

Een uitvoerige trefwoordenlijst vergemakkelijkt ten eerste het gebruik van het werk dat voorzeker in de praktijk druk zal geraadpleegd worden.

Prof. André Mast, die in 1962 zijn zozeer geprezen «*Overzicht van het Belgisch administratief recht*» uitgaf, heeft dit voortreffelijk werk thans aangevuld met een «*Supplement*» waarin de jongste wetten op administratiefrechtelijk gebied worden besproken. Het gaat over de wet van 29 maart 1962 «houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en van de stedenbouw»; de wet van 26 juli 1962 betreffende de onteigeningen ten algemene nutte en de concessies voor de bouw van autosnelwegen; de wet van 27 juni 1962 «houdende deconcentratie van de vernietigingsbevoegdheid van de Koning» en de wet van 4 maart 1963 betreffende het sluiten van overeenkomsten voor rekening van de staat.

Het is kenschetsend dat op zo korte tijd een reeks zo belangrijke wetten zijn uitgevaardigd geworden. Zij mochten niet ontbreken in het groot werk van Prof. Mast en door de uitgave van het «supplement», dat dezelfde kenmerken draagt als het vroeger verschenen overzicht, is dit laatste thans volledig op de hoogte van de wetgeving van de dag.

Het bekend werk van de Heer Ere-Directeur-generaal van het onderwijs, Leon Bauwens over de wetgeving betreffende «*Het lager onderwijs en het bewaarschool-onderwijs*» werd thans aan de nieuwe omstandigheden aangepast met de medewerking van Prof. Alfons Vander Stichele, substituut-auditeur-generaal bij de Raad van State en docent aan de rijksuniversiteit te Gent.

Tengevolge van het in voege komen van het schoolpact was het wel nodig dit werk volledig opnieuw te bewerken. Het bevat de tekst van al de wetten en koninklijke besluiten, die thans in voege zijn op het gebied van het lager onderwijs en het bewaarschool-onderwijs en deze teksten worden gevolgd door een uitvoerig commentaar, waarin alle normen, die op dit stuk gelden, worden besproken, waarin veel vragen worden opgelost en veel betwistingen worden beslecht.

Dit commentaar is volledig doordrongen met de geest die aan de wetgever het schoolpact heeft ingegeven: volstreekte eerbied voor elke filosofische en godsdienstige overtuiging en volstreekte gelijkheid van de twee netten van ons onderwijs, het officiële en het private.

In de handige serie losbladige uitgaven, verzorgd door de Uitgeverij voor Gemeenteadministratie te Heule, heeft de Heer J. Herremans, afdelingschef bij het Ministerie van Justitie, een werk uitgegeven betreffende *De Vreemdelingenreglementering*. Het belang

van dergelijk werk blijkt reeds ten volle uit het feit dat er in België niet minder dan 400.000 vreemdelingen leven, terwijl er daarnaast nog een groot aantal tijdelijk in het land verblijven. De wetgeving en reglementering betreffende de toestand van deze vreemdelingen werd daarbij in de laatste jaren zeer uitgebreid en meerdere internationale overeenkomsten werden desaan- gaande afgesloten.

Het was dan ook ten zeerste gewenst dat van heel deze reglementering een synthese zou samengesteld worden, met alle vereiste documentatie.

Het boek van de Heer Herreman beantwoordt hieraan ten volle.

Hij behandelt achtereenvolgens de binnenkomsttoelating, de beroepsbedrijvigheid, de veiligheidsmaatregelen, de verblijfsbelastingen en de plichten van de gemeentebesturen. De uiteenzetting is eenvoudig, klaar en duidelijk en de verwijzingen naar de administratieve onderrichtingen overvloedig.

In een tweede gedeelte worden alle officiële teksten gedrukt die van belang zijn, terwijl in een laatste afdeling de modellen voorkomen van al de administratieve stukken betreffende de vreemdelingen.

De losbladige uitgave laat toe het boek met nieuwe gegevens aan te vullen, zodat het een blijvend karakter verkrijgt. Het zal uitstekend de weg wijzen aan elkeen die een probleem betreffende de vreemdelingen te bestuderen heeft.

Op initiatief van de Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten werd een uiterst nuttig boekje uitgegeven, namelijk een codex van de « *Gemeentelijke comptabiliteit* », samengesteld door de Heren J. Dams en J. Smeesters. Het bevat het algemeen reglement op de gemeentelijke comptabiliteit vastgesteld door het besluit van de Regent van 10 februari 1945, alsmede de tekst van het besluit van de Regent van 18 juni 1946 betreffende het financieel beheer van de gemeentebedrijven. De reglementaire teksten zijn toegelicht met talrijke verwijzingen naar aanverwante bepalingen. Deze codex zal voor de gemeentemantatarissen en voor de ambtenaren een kostbaar werktuig zijn.

* * *

De jongste en meest actuele tak van ons recht, namelijk het sociaal recht, was ook aanleiding tot het verschijnen van werken van betekenis.

De Heer George F. De Cuyper, advocaat bij het Hof van beroep te Brussel, schreef een zeer belangrijk boek « *De rechtsverhoudingen in de onderneming* ».

Dit werk is belangrijk omdat het voor doel heeft de verhoudingen tussen werkgevers en werknemers los te maken uit het kader waarin zij tot nu toe geplaatst waren om ze te kunnen beschouwen van uit een hoger standpunt.

De stelling die als een leidmotief steeds in het boek terugkomt is deze dat de rechtsverhoudingen tussen de werkgever en de arbeiders in de onderneming niet meer kunnen uitgelegd worden alleen op basis van de principes en de regels van een contract van dienstverhuring tussen de werkgever en ieder werknemer afzonderlijk. Dit laatste standpunt, waaraan nog zo zeer wordt vastgehouden, is volkomen in tegenstelling met de evolutie van de moderne sociale wetgeving. Het wordt tegengesproken door de collectieve overeenkomsten, door de inmenging van de syndicaten in het bedrijf, door het tot stand komen van de ondernemingsraden

en door zovele maatregelen die aan de arbeiders medezeggenschap erkennen in de aanwerving, de bevordering, de overplaatsing en de gelijkstelling van al de arbeiders in de onderneming.

Het beeld van de rechtstreekse overeenkomst tussen patroon en arbeider dient vervangen door een nieuwe structuur. Beiden, werkgever en werknemer, staan ten dienste van de onderneming. Van uit dit nieuw gezichtspunt dienen de rechtsverhoudingen opnieuw bestudeerd. Het blijkt dan dadelijk dat er tussen de werknemers onderling, in de schoot van de onderneming, een samenhangigheid bestaat, dat bijzondere rechtsbanden hen verbinden en dat zij ook speciale rechtsverhoudingen hebben met de onderneming zelf, opgevat als een onderscheiden entiteit van de ondernemer.

Het is deze toestand, die in de laatste jaren gegroeid is uit de praktijk van het areidsrecht, die de auteur aan een diepgaand onderzoek wil onderwerpen. Hij heeft dit gedaan op een zeer breed terrein en hij heeft een grondige studie gemaakt van de verhoudingen en ook van de tendensen zoals ze zich voordoen in de Verenigde Staten, in Duitsland, in Frankrijk en nog verschillende andere landen. Wij krijgen een overzicht van de rechtsleer die zich, aangaande het onderwerp, in deze landen heeft ontwikkeld, en ook van de jurisprudentie die bepalend geweest is bij de oplossingen van arbeidsconflicten.

Op zeer overtuigende wijze adstrueert de auteur zijn stelling dat de vroegere individuele verhouding tussen werkgever en werknemer niet meer de geldende rechtsgrond kan zijn en dit leidt dan tot een onderzoek van het wezen der onderneming. De Heer De Cuyper onderscheidt in haar vier essentiële bestanddelen. Er is eerst de werkgever, die zowel een fysische als een rechtspersoon kan zijn; er zijn de individuele arbeiders; doch er bestaat daarnaast een arbeidsgemeenschap, die opgevat dient te worden als een moreel persoon en die, zoals dit reeds door een brede jurisprudentie werd aangenomen, zelfs naar positief recht, de rechtspersoonlijkheid bezit. Er is uiteindelijk de onderneming in enge zin, die een rechtsobject is zowel voor de arbeiders als voor de arbeidsgemeenschap, rechtsobject dat aan beide groeperingen dienstbaar is, meer bepaald wat betreft hun menselijk doel.

Op basis van deze wezenlijke bestanddelen van de onderneming zoekt de schrijver de verschillende modaliteiten op volgens dewelke deze nieuwe opvattingen zijn doorgebroken in de praktijk, namelijk in het recht van medezeggenschap, dat voor de arbeidsgemeenschap een opbouwende taak inhoudt, bij de uitoefening van de syndicale vrijheden, waarbij het belang van de onderneming nooit uit het oog mag verloren worden, bij de closed shop, dat door de auteur ten stelligste wordt afgewezen, niet enkel omdat het strijdig is met de vrijheid van vereniging maar omdat het, zelfs vanuit het standpunt der economie, nadelig is voor de efficiëntie en de productiviteit.

Op hetzelfde vlak wordt nagegaan hoe zich tegenover de onderneming verhouden de collectieve arbeidsovereenkomsten, de staking, het Lock out om dan te komen tot de ontleding van de individuele rechtsverhoudingen in de onderneming, die veel complexer zijn dan een eenvoudige dienstverhuring tussen werkgever en arbeider afzonderlijk. Zo komen achtereenvolgens aan de beurt de aanwerving, de bevordering, de overplaatsing en de verlagening van rang bij het personeel, de opzeg, de terugkeer in dienst en het herstel van de dienstbetrekking en uiteindelijk de eventuele medezeggenschap bij overplanting of overname van de

onderneming of bij de sluiting ervan. De laatste afdelingen van het boek hebben betrekking op de tucht in de onderneming en op de oplossing der geschillen, bij voorkeur door een scheidsrechterlijke macht.

Het boek van Mr. Georges F. De Cuyper is rijk aan ideeën en rijk aan gegevens. Om het samen te stellen heeft de auteur een zeer uitgebreide literatuur uit verschillende landen geraadpleegd en ook op internationaal gebied de jongste rechtspraak inzake arbeidsconflicten te pas gebracht. Het boek geeft veel te denken, want het is stellig dat bij vergelijking met andere landen, in België deze ideeën nog maar sedert korte tijd beginnen door te zijpelen. Het zal onontbeerlijk zijn ons arbeidsrecht en onze sociale wetgeving aan deze nieuwe inzichten aan te passen. Het boek van de Heer De Cuyper zal te dien einde een zeer sterke spoorslag zijn.

In het sociaal recht zijn belangrijke wetgevende maatregelen die in de laatste jaren genomen werden ook het voorwerp geweest van uitvoerige commentaren. Hierbij kwamen in de eerste plaats in aanmerking de wijzigingen aan de arbeidsovereenkomst voor werklieden en bedienden en vooral de wet van 10 december 1962 betreffende het gewaarborgd weekloon, waarvan het tot stand komen zoveel politieke beroering heeft verwekt.

In de Algemene Praktische Rechtsverzameling was er in 1961 door de Heer Jan Steyaert een reeks verhandelingen gepubliceerd betreffende de arbeidsovereenkomsten, waarvan het gedeelte gewijd aan de *arbeidsovereenkomst der handarbeiders* een zeer uitgebreid stuk vormde, waarvan wij destijds in een van onze jaarlijkse overzichten de bijzondere verdiensten hebben onderstreept. Ten gevolge van de nieuwe wetgeving was dit uitstekend traktaat niet meer up to date en de Heer Steyaert heeft niet gearzeld onmiddellijk de hand aan het werk te slaan om zijn verhandeling grotendeels te herschrijven en haar volledig op de hoogte te brengen van de recente wetgeving. Meer dan 200 blz. nieuwe tekst kwamen het verouderd gedeelte vervangen en de A.P.R. beschikt thans opnieuw over een volstrekt volledig commentaar waarin de jongste wetgeving verwerkt werd. Het is een prachtig voorbeeld van de mogelijkheden die eigen zijn aan het systeem der losbladige uitgaven.

De Heer Steyaert is er uitstekend in geslaagd de nieuwe wetgevende regeling in te weven in het algemeen stelsel der arbeidsovereenkomst voor handarbeiders. Hij heeft een grondige studie gemaakt van de voorbereidende parlementaire handelingen, alsook van de jurisprudentie, de oudere en de meest recente Algemene overzichten en tabellen verduidelijken de tekst en regelmatige vergelijkingen met de toestand zoals hij bestaat in andere landen verstreken kostbare gegevens van vergelijkend recht. De stof is thans volledig bijgehouden tot in de maand september 1963.

In 1953 verscheen in de A.P.R. een uitstekende verhandeling van de hand van de Heer J. Steyaert betreffende de ondernemingsraden. Dit stuk werd nu zopas vervangen door een nieuw tractaat, volledig met de wettelijke en reglementaire bepalingen tot op 1 mei 1964. Het draagt nu de titel « *Ondernemingsraad. - Comité voor veiligheid, gezondheid en verfraaiing van de werkplaatsen. - Bescherming van kandidaten en verkozenen* ».

De stof betreffende de ondernemingsraden is aangevuld geworden met menigvuldige nieuwe gegevens

vooral gelicht uit de rechtspraak, terwijl deze betreffende de comités voor veiligheid, enz. alsook de grondige wijzigingen die in de wet op de ondernemingsraden werden aangebracht wat betreft de bescherming van kandidaten en verkozenen een afzonderlijk deel van de nieuwe verhandeling uitmaken.

Het is gelukkig dat de gebruikers van de A.P.R. thans beschikken over een volledige studie betreffende deze voor de practijk zo belangrijke reglementering. De stof is thans bijgehouden tot op 1 mei 1964.

Aan het onderwerp « *Arbeidsovereenkomsten voor werklieden en bedienden* » werd een boek gewijd door de Heer Rodolf De Buck, directeur bij het ministerie van tewerkstelling en arbeid. Het is vooral bedoeld als een leidraad bij de lessen die door de auteur gegeven worden in de Belgische Sociale School voor Verzekeringen. Ook hier vinden wij een zakelijk commentaar aangaande de wetten die het gewaarborgd weekloon in voege hebben gebracht. De auteur vestigt bijzonder de aandacht op de bedoeling van de wetgever om de wettelijke bepalingen op de arbeidsovereenkomsten voor werklieden te harmoniseren met deze die gelden voor bedienden. Soberheid en klaarheid zijn de grote verdiensten van dit werk dat voor de studenten een zeer te waarderen hulp zal zijn.

Naast deze belangrijke werken publiceerde de Heer R. Blanpain, professor aan de universiteit te Leuven, een beknopte monografie over « *De arbeidsovereenkomst op proef voor bedienden* ».

Bij het lezen van dit geschrift stelt men met verrassing vast hoeveel juridische problemen in verband met de vrij eenvoudige wettelijke regeling van dit vraagstuk gepaard gaan.

De auteur heeft ze alle onderzocht met een zeer bijzondere grondigheid en hij heeft de rechtspraak op dit stuk volledig uitgeput en een persoonlijke en stevig geadstrueerde oplossing gegeven aan allerlei betwiste problemen.

Hij plaatst zijn werk in het kader van de moderne tendensen van het arbeidsrecht, namelijk de bestending van de arbeidsverhouding van de werknemers. Hij trekt duidelijk het onderscheid tussen de arbeidsovereenkomst op proef en de test of de stage. Hij wijst op het éénmalig karakter van de arbeidsovereenkomst op proef en op de verschillende aangelegenheden die van aard zijn de duur ervan te schorsen. Geen enkel vraagstuk wordt verwaarloosd en dit geschrift van de Heer Blanpain, dat hoofdzakelijk bedoeld is voor practisch gebruik, vormt een volledige monografie over dit onderwerp.

Een uitgave die wij bijzonder dienen toe te juichen is deze van de volledige « *Documentatie* » betreffende de « *Ondernemingsraden* », uitgegeven door de rechtsfaculteit der universiteit te Leuven, onder leiding van Prof. R. Blanpain.

Deze uitgave, die twee lijvige delen behelst, is het resultaat van het gemeenschappelijk werk van Prof. R. Blanpain met de studenten die deel uitmaken van het seminarie voor arbeidsrecht.

De ondernemingsraden zijn in onze tegenwoordige sociale wetgeving een van de belangrijkste nieuwe instellingen, waarvan de werking en de betekenis nog maar onvoldoende gekend zijn. Het is de bedoeling geweest van Prof. Blanpain samen met zijn studenten een volstrekt volledige documentatie te verzamelen van alles wat op de ondernemingsraden betrekking heeft.

In het uitgegeven werk zijn dan eerst verzameld de voorbereidende werken betreffende de wetten van 1948, 1950, 1953, 1954 en 1963. Zij omvatten zowel de parlementaire vragen en antwoorden als de adviezen en overeenkomsten van de Nationale Arbeidsraad. Een uiterst volledige bibliografie, die wel 75 blz. beslaat, vermeldt alle werken, studiën en artikels die over het onderwerp gepubliceerd werden. Het geheel vormt een kostbare documentatie waaraan thans niets meer ontbreekt en die toelaat de vele vraagstukken, die gepaard gaan met de samenstelling en de werking der ondernemingsraden onder alle facetten te bestuderen. Het is een uiterst gelukkig initiatief geweest van Prof. Blanpain en van de rechtsfaculteit te Leuven dit seminariewerk te ondernemen en het uit te geven om aldus aan de vele belangstellenden een documentatie te bezorgen die werkelijk het onderwerp uitput en die ook aan de studenten de gelegenheid zal gegeven hebben alle problemen die ermede gepaard gaan volledig te doorgronden. Deze universitaire activiteit kan als model gesteld worden voor de juridische seminaries.

* * *

Niettegenstaande de volledige hernieuwing van het regime op de inkomstenbelastingen werd er tot nog toe geen wetenschappelijke monografie geschreven, waarin heel het nieuw stelsel grondig bestudeerd wordt. Het bleef bij beknopte handleidingen voor de belastingbetaler, zoals het zeer bevattelijk en handig werkje van licentiaat *Hugo De Meyer*, «*A.B.C. van de belastingbetaler*», dat een nuttig vade mecum is voor de talrijke belanghebbenden die verloren lopen in de nieuwe regeling.

Enkel de Heer *Vandewinckele* gaat voort met een ongeëvenaarde werkkraft zijn zozeer op prijs gestelde «*Documentatie Vandewinckele*» aan te vullen en op de hoogte te brengen van de jongste gegevens. Door de uitgave van een impressionante reeks aanvullingen van zijn bekend werk, dat heel de fiscale wetgeving overziet.

Vermelden wij speciaal het verschijnen van het 13de deel der «*Documentatie Vandewinckele*» geschreven in samenwerking met de Heer *J. Torfs*, dat uitsluitend gewijd is aan de «*Registratie-, hypotheek- en griffierechten*», en volledig op de hoogte is van de laatste wijzigingen die in 1958-1960 aan het stelsel der registratierechten gebracht werden. Het is een artikelsgewijs commentaar van het wetboek dat deze rechten betreft, waarin alle mogelijke gegevens verstrekt worden om tot een gemakkelijke en betrouwbare toepassing van de besproken rechten te komen.

Verder brengen addenda, wel een dozijn in getal, de vroegere uitgave volledig op de hoogte van de nieuwe wetgeving en het is in de «*Documentatie Vandewinckele*» dat tot nog toe vele Vlaamse juristen de meest zekere en meest nuttige elementen kunnen vinden om inzicht te krijgen in de nieuwe wetgeving.

Een gebeurtenis die van harte dient toegejuicht is het verschijnen van het proefschrift van de Heer *Walter Missorten* over «*Fiscale voorraadwaardering in Nederland en België*».

De Heer *Missorten* is een Vlaming, die gestudeerd heeft aan de universiteit te Gent en die zich dan verder is gaan bekwalen aan de katholieke universiteit te Tilburg in het economisch en fiscaal recht. Hij is aldaar zopas gepromoveerd tot doktor in economische wetenschappen met als promotor Prof. *Smeets*.

Het onderwerp van zijn proefschrift is een fiscaal-juridisch onderwerp, dat wel zeer dicht staat bij de economie, doch dat toch deel uitmaakt van de juridische literatuur.

De voorraadwaardering met het oog op het vervullen van de fiscale verplichtingen is een vraagstuk dat in België ten zeerste verwaarloosd werd en dat in ons land tot nog toe haast geen aanleiding heeft gegeven tot noemenswaardige geschriften.

In Nederland is de toestand helemaal anders en is dit probleem terdege bestudeerd geworden. Het is uiterst gelukkig dat thans een jong Vlaams geleerde aan een Nederlandse universiteit heel dit onderwerp volledig is gaan doorgronden en dat hij er een proefschrift over heeft uitgewerkt dat niet enkel een belangrijke bijdrage vormt tot de wetenschap van het fiscaal recht, doch dat op dit bepaald punt een diepgaande vergelijking brengt tussen de systemen die gehuldigd worden in Nederland en in ons land.

De auteur komt tot de slotsom dat bij een vergelijking van het Nederlands en het Belgisch belastingstelsel blijkt dat de inhoud van het winstbegrip het knelpunt uitmaakt van het vraagstuk der goederen-voorraadwaardering van de winstbepalende balans. De conclusie van de auteur is gesteund op het onderscheid tussen wat in de bedrijfseconomie genoemd wordt het nominalistisch waarderingstelsel, waarbij de winst wordt beschouwd als het verschil tussen het normale eind- en begingeldvermogen en de substantialistische waarderingssystemen, die trachten te voorkomen dat belastingen zouden geheven worden op een schijnwinst.

Het onderscheid tussen beide standpunten en vooral de ontleding van de in Nederland zo talrijke wetenschappelijke bijdragen, vormen het eerste gedeelte van het werk. Het tweede gedeelte bespreekt het Belgisch stelsel waar de voorraadwaardering meestal gebeurt op basis van nominalistische winstopvattingen. Hierbij geeft de auteur, naast een synthetische uiteenzetting van het Belgisch fiscaal stelsel, een algemene gedachtegang van de administratieve onderrichtingen en van enkele belangrijke gerechtelijke uitspraken op het stuk.

In zijn slotbeschouwingen legt Dr. *Missorten* de nadruk op de verschillpunten die zich voordoen tussen Nederland en België wat het behandelde vraagstuk betreft. Terwijl de Belgische rechtscolleges zich beperken tot de loutere wetstoepassing, wordt in Nederland het beginsel aanvaard dat de rechter een zelfstandige taak vervult bij de rechtsvinding en, wat de waardering van de goederenvoorraad betreft, heeft de Hoge Raad zelf een eigen stelsel opgebouwd. In België zou dergelijk stelsel slechts kunnen toegepast worden ingevolge wetwijziging.

Wanneer in België de fiscale winstberekening gebonden is aan de commerciële boekhouding, doet zich in Nederland de toestand voor dat de fiscale boekhouding er nagenoeg autonoom is en in beginsel niet op de commerciële boekhouding steunt. Ten slotte verklaart de auteur dat, wanneer hij voorzeker het standpunt inneemt dat het wenselijk zou zijn in het Belgisch belastingrecht substantialistische winstopvattingen in te voeren, dit toch niet zonder bezwaren zou kunnen gebeuren. Hij voegt er echter aan toe dat deze bezwaren niet noodzakelijk vaststaan en betwiste punten uitmaken die voorzeker nog aanleiding zouden kunnen geven tot dieper wetenschappelijk onderzoek.

Het proefschrift van Dr. *Missorten* zal voor hen die lastige fiscale vraagstukken wensen uit te diepen, het behandelde onderwerp in het midden brengen van

de belangstelling. Het is een werk dat kan bogen op grote wetenschappelijke verdiensten, dat een zeer speciaal doch een zeer belangrijk punt van het fiscaal recht behandelt en dat een treffende vergelijking uitwerkt tussen de wetenschappelijke opvattingen die des-aangaande in de beide buurlanden voorkomen.

Het verschijnen van deze universitaire thesis toont welke merkwaardige resultaten kunnen voortspuiten uit samenwerking op universitair vlak tussen Nederland en België en het wijst er op hoe noodzakelijk het is de studies aan te moedigen aan universiteiten van het andere land, om uiteindelijk te komen tot een volledige gelijkwaardigheid van universitaire diploma's.

* * *

Aangaande het Europees recht moeten wij een zeer belangrijke uitgave vermelden, namelijk het gedenkboek dat uitgegeven werd door het Hoger Instituut voor Bestuurs- en Handelswetenschappen te Elsene, naar aanleiding van de viering van zijn 25-jarig bestaan. Het draagt als titel «*Aspecten van de Europese integratie*». Het bevat een reeks studiën meestal van de hand van professoren van het instituut, waarbij alle juridische aangelegenheden, die verband houden met de eenwording van Europa, op uitstekende wijze worden onderzocht.

De Heer Dr. A. Schillings, directeur van het instituut, schreef de algemene inleiding over het belang van de Europese integratie in het tegenwoordig tijdsgezicht. De overige bijdragen werden onderverdeeld in vijf hoofdstukken, waarin achtereenvolgens de verschillende aspecten van de Europese integratie worden nagegaan.

Eerst de culturele aspecten, waarin de Heer J. Thomas een uitstekend opstel schreef over de grondslagen der «*Europese cultuur*», terwijl de Heer A. Luwel handelt over «*Het onderwijs als grondslag voor de Europese Gemeenschap*», en de Heer P. Berckx over «*De gelijkwaardigheid van diploma's en de Effectus civilis-regeling in Europees Verband*».

Zeer bijzonder wensen wij de aandacht te vestigen op het merkwaardig opstel van de Heer W. Penninckx over «*Onze taal in een Verenigd Europa*», waarin hij de moeilijkheden uiteenzet die het gebruik der Nederlandse taal zal ondervinden te midden van de andere internationale talen en waarin hij zo juist de plichten omschrijft die rusten niet alleen op de Vlamingen, maar ook op de Noord-Nederlanders om in Europees verband het gebruik van de Nederlandse taal te waarborgen.

In de afdeling betreffende de juridische aspecten schrijft Dr. R. Lievens over «*De Europese integratie-gedachte en het recht*», een uiterst gedocumenteerde studie die zo terecht als ondertitel draagt «*Van een mondiale rechtsgemeenschap naar een Westeuropese rechtsgemeenschap*». Verder handelt de Heer F. Meyers over «*De rechtstoestand van de Europese ambtenaren*» en Prof. Dr. E. Van Bogaert over «*De supranationaliteit als nieuw rechtsbegrip*», waarin hij de plaats zoekt te bepalen van de Europese Gemeenschappen in het internationaal recht. De Heer W. Van den Bosch bespreekt van zijn kant «*Enkele principes van het Belgisch internationaal privaatrecht*».

Een derde afdeling heeft betrekking op de sociale aspecten der Europese integratie. Wij vinden hier een zeer interessante studie van de Heer F. Wastiels aangaande «*Ruimtelijke ordening over de landgrenzen heen*», waarin hij op zeer originele wijze het vraagstuk aansnijdt interregionale contacten te organiseren

voor de ruimtelijke ordening van grensgebieden en plannen op te maken om deze ruimtelijke ordening steeds in breder verband te organiseren. De Heer G. De Broeck bestudeert «*De sociale harmonisering in E.E.G.-verband*», de Heer G. De Cuyper de «*Collectieve overeenkomsten*» en de Heer De Putter «*De tewerkstelling van de minder-validen in de E.E.G.-landen*».

In de financieel economische sector bespreekt de Heer J. Van Waterschoot, de «*Economische planning in het raam van de Europese Gemeenschap*», de Heer H. J. Allaer, «*De Belgische belegger in het eenwordend Europa*», de Heer K. Peerenboom, «*De rechtstreekse overheidsmaatregelen ter bevordering van de industriële investeringen en het E.E.G.-Verdrag*», de Heer K. Reynaert «*Het afbetalingskrediet in de Europese Economische Gemeenschap*» en uiteindelijk Prof. F. Amerijckx de «*Nieuwe regeling inzake het sluiten van overeenkomsten voor rekening van de Staat*».

De laatste afdeling bestudeert de commercieel-economische aspecten van de Europese integratie en bevat studiën van de Heer P. F. Van Landeghem over «*De nieuwe vorm der Eurafrikaanse ontwikkelingssamenwerking*», van de Heer E. Boon over «*Euromarkt, de Vestigingswet van 24 december 1958 en het beroep van verzekeringsmakelaar*» en van de Heer P. Parijs over «*Het vervoerprobleem in de Europese Gemeenschap*».

Wij hebben eraan gehouden alle studiën, die in dit belangrijk verzamelwerk voorkomen, aan te stippen om het uitzonderlijk belang van dit boek duidelijk in het licht te stellen. Door de verscheidenheid der bijdragen en door de bevoegdheid der medewerkers krijgen wij een uiterst kostbaar overzicht van de menigvuldige brandende vraagstukken die thans met de Europese integratie gepaard gaan. Men zal zelden, zelfs in het buitenland, een verzamelwerk vinden dat zulke zakelijke samenvatting biedt van hetgeen ook door vele juristen slechts op vage en onnauwkeurige wijze gekend is. Wij kunnen daarom de lectuur van dit merkwaardig gedenkboek niet genoeg aanbevelen. Het is een parel in de rechtsliteratuur die gedurende het vorig gerechtelijk jaar het licht zag.

Het is misschien nuttig er op te wijzen dat verschillende van de in het gedenkboek gepubliceerde opstellen ook nog verschenen in het afzonderlijk nummer van het Tijdschrift voor bestuurswetenschappen en publiekrecht (18e jaargang, Nrs. 4 en 5, juli-augustus-september-oktober 1963) dat volledig aan de Europese integratie gewijd is en waarin ook Nederlandse geleerden, zoals Dr. I. Samkalden en Mr. M. V. Polak belangrijke bijdragen deden verschijnen.

Eindelijk moeten wij nog, in Europees verband, de aandacht vestigen op de uitgave van het Octrooien- en merkenbureau, M. F. J. Bockstaal, «*Het Europees octrooi*».

Deze studie werd uitgegeven naar aanleiding van de 25e verjaardag van de stichting van het «*Octrooien- en Merkenbureau M. F. J. Bockstaal*». Het geldt hier een overzichtelijk onderzoek van het voorontwerp tot het instellen van een Europees octrooi, dat werd uitgewerkt door de coördinatiecommissie ingesteld door de autoriteiten van de Europese economische gemeenschap, voorzeker een van de belangrijkste onderwerpen in verband met het supranationaal Europees recht.

In een voorwoord plaatst de auteur het probleem van het instellen van een Europees octrooi in het kader van de thans bestaande wetgevingen, namelijk in de eerste plaats het Unieverdrag en verder de

nationale wetten. Hij wijst ook op het reeds v6r gevorderd studiewerk dat verricht werd in het raam van de Benelux. De klemtoon wordt gelegd op het feit dat een nieuw Europees octrooirecht noodzakelijkerwijze een compromis zal dienen te zijn tussen de nationale wetten met betrekking tot de industriële eigendom, de vroeger gesloten internationale verdragen en de nieuwe bepalingen die in leven zullen ge-roepen worden.

Het Europees octrooi zou door een supranationaal organisme verleend en vernietigd worden en de geldigheid ervan zou geheel buiten de bevoegdheid der nationale autoriteiten vallen; het zou van rechtswege geldig zijn in alle aangesloten staten en in elk daarvan nauwkeurig dezelfde rechten verlenen. Daar de nationale rechten op uitvindingsoctrooien zouden blijven bestaan, volgt hieruit dat de aanvrager zou moeten kiezen tussen het Europees octrooi en de nationale octrooien. De procedure tot het verlenen van het octrooirecht zou in twee trappen geschieden: eerst zou een voorlopig octrooi verleend worden, dat nadien zou bevestigd worden en definitief het Europees octrooi zou worden. Het ontwerp dat voorbereid werd beperkt zich niet tot de kring van de gemeenschappelijke markt, doch het is de bedoeling dat alle staten, die lid zijn van het Unieverdrag zich bij de conventie betreffende het Europees octrooi zouden kunnen aansluiten.

Zeër terecht doet schrijver opmerken dat men aldus zou komen tot een compromis tussen de leidende beginselen van het Verdrag van Rome, de fundamentele voorzieningen van het Unieverdrag en de nationale wetten.

Na deze duidelijke inleiding worden dan meer in detail de verschillende punten besproken die in het voorontwerp ontwikkeld werden en het geheel van de studie geeft een vrij volledig overzicht van de vele vraagstukken die nog in verband met het Europees octrooirecht zullen dienen opgelost. Het is een belangrijke uitgave en elk jurist zou, ten allerminste, zich de gegevens moeten assimileren die in dit beknopt werkje van 73 blz. zijn samengevat.

* * *

Tengevolge van het internationaal karakter van het volkenrecht is deze tak van de rechtswetenschap ten onzent gedurende vele jaren hoofdzakelijk bestudeerd geworden in de vele vooraanstaande werken die daarover in vreemde talen werden geschreven. Het is een van de sectoren waarvan de behandeling in onze eigen taal het langst op zich heeft laten wachten. Wel hadden wij vroeger in het Nederlands het zo voortreffelijk werk van De Louter, dat thans echter totaal verouderd is, en vooral de zeer belangrijke boeken van Prof. François, doch zelfs deze laatste werken werden aan onze universiteiten en in onze diplomatieke milieu's al te weinig gebruikt.

Het is nog maar sedert korte tijd dat wij door het uitmuntend boek van Prof. P. Van Bogaert der Gentse universiteit «Beginnelsen van het Volkenrecht» ook in Vlaanderen een volledig leerboek van het internationaal publiekrecht hebben gekregen, dat voldoet aan al de vereisten van deze zo belangrijke wetenschap.

Thans heeft Prof. F. Van Goethem, die ons onlangs nog een beknopt overzicht had geschonken van de nieuwe wegen in de internationale orde, in samenwerking met Dr. jur. E. Suy, een «Beknopt handboek van het volkenrecht» uitgegeven, dat aan de studenten een uitstekend overzicht geeft van dit vak en dat ook voor niet-juristen een uiterst nuttige leidraad zal zijn

voor het volgen van de actualiteit bij de internationale verhoudingen.

Dat Prof. Van Goethem, met zijn uitgebreide onder-vinding en zijn groot pedagogisch talent, dit boek heeft geschreven in samenwerking met Dr. Eric Suy, is uiterst gelukkig te noemen. De Heer Suy heeft zich nog zopas onderscheiden door de uitgave van een zeer belangrijke monografie betreffende het volkenrecht «Les actes juridiques unilatéraux en droit international public», die verscheen in de befaamde «Bibliothèque internationale» der universiteit van Parijs en met een voorrede voorzien werd door de bekende Geneefse professor Paul Guggenheim.

Het is de auteurs er hoofdzakelijk om te doen geweest de zeer ingewikkelde verhoudingen tussen de staten op de meest eenvoudige en de meest klare wijze uiteen te zetten, de klemtoon te leggen op de algemene beginselen, zakelijke en duidelijke bepalingen te geven en het werk aantrekkelijk te maken door de stof overvloedig te illustreren met sprekende voorbeelden uit de internationale practijk.

Dit doel hebben zij op uitmuntende wijze verwezenlijkt.

Het volkenrecht ondergaat in de laatste jaren een zo snelle evolutie, de nieuwe vormen van internationaal verkeer zijn zo menigvuldig en de internationale organismen ontstaan in zo groot getal, dat het steeds een genoegen is in een werk zoals dit het essentiële te vinden van de tegenwoordige stand van zaken en het oneindig terrein van het internationaal publiekrecht eens rustig in vogelvlicht te kunnen overschouwen. Daartoe geeft het boek ons ten overvloede de gelegenheid.

Na een reeks inleidende begrippen, waarin door de auteurs wordt uitgeweid over het internationaal gemeenschapsleven, de grondopvattingen aangaande het volkenrecht en de grondslagen ervan, wordt in een eerste deel de studie ondernomen van de rechtssubjecten, waarvan het geheel wordt samengevat onder de titel «De personele volkenrechtelijke geldigheids-sfeer», terwijl onder de benaming «De volkenrechtelijke geldigheidssfeer in de tijd» de stof wordt bewerkt van de bronnen van het internationaal publiekrecht, de gewoonte, het verdrag met de vele modaliteiten betreffende de vorm, de geldigheid, de interpretatie en de werking ervan en verder de algemene rechtsbeginselen, de rechtspraak en de rechtsleer.

In het tweede deel van het werk wordt onderzocht hoe de geldigheidssferen van de staten door het volkenrecht worden afgebakend. Eerst in de tijd (ontstaan, ondergang, continuïteit en opvolging der staten), verder in de ruimte, namelijk het verwerven en het verlies van staatsgebied, de grenzen, de territoriale zee en het luchtruim, de beperkingen aan de territoriale souvereiniteit, waarbij het internationaal verkeersrecht en de internationale erfdienstbaarheden besproken worden, en dan verder de volle zee.

De nationaliteit van personen, schepen en vliegtuigen, het vreemdelingenrecht met de uitwijzing, de uitlevering en het asielrecht en de jurisdictie over schepen, worden gegroepeerd onder de benaming «De personele geldigheidssfeer van de Staten».

Zeër belangrijk is het daaropvolgend hoofdstuk dat handelt over de aansprakelijkheid van de staten, waarbij het essentiële gezegd wordt over de aansprakelijkheid van de staat voor de handelingen van zijn organen en dan verder over het diplomatiek beschermrecht en de gevolgen van een onrechtmatige handeling, het herstel en de sancties.

Het deel dat gewijd is aan de organen van het inter-

nationaal verkeer bespreekt de toestand van staats-hoofden, ministers van buitenlandse zaken, alsook het diplomatiek en consulaire verkeer, terwijl een afzonderlijk stuk betrekking heeft op de organisatie van de internationale gemeenschap, waarbij zowel de organismen met universeel karakter als de internationale regionale organismen worden ontleed.

Het laatste hoofdstuk handelt over de regeling der internationale geschillen, het weze op vreedzame wijze, het weze door geweld.

Dit zeer kort overzicht van de inhoud van het boek laat reeds onmiddellijk blijken op welke originele wijze de samenhang van de stof door de auteurs werd opgevat. In vele werken over internationaal publiekrecht wordt al te weinig gezocht naar systematisering. Enkele vaste hoofdstukken komen traditioneel in de meeste werken terug, maar men heeft steeds het gevoel dat de samenhang ervan zo los is en dat men tevergeefs zoekt naar een algemene lijn, die het geheel omvat, zodat al de onderdelen logisch en redelijk een gevoeglijk onderdak krijgen. Op dit gebied hebben Prof. Van Goethem en Dr. Suy met dit boek een zeer oorspronkelijke prestatie geleverd en de indeling, die door hen wordt voorgesteld kan werkelijk bogen op bijzondere verdiensten van systematiek. Dit alleen reeds geeft aan het boek een zeer te waarden wetenschappelijke betekenis.

Daarnaast zal niet gemakkelijk, in een vreemde taal, een inleiding kunnen gevonden worden die op zo eenvoudige en toch zo degelijke, op zo aangename en toch zo betrouwbare wijze studenten en belangstellenden het voornaamste zal bijbrengen om hen in het volkenrecht wegwijs te maken.

Naast een literaturopgave, waarin de belangrijkste werken uit meerdere landen en de bijzonderste tijdschriften, alsook de uitgaven van verdragen en de verzamelingen van rechtspraak vermeld worden, geeft het boek als bijlage de tekst van het Handvest der Verenigde Naties en van het Statuut van het Internationaal Gerechtshof, onontbeerlijke studie-elementen.

In hun slotbeschouwingen wijzen de auteurs op enkele algemene tendensen die zich in het moderne volkenrecht voordoen, namelijk de steeds grotere uitbreiding van het verdragsrecht, de oprichting van internationale organismen, waardoor men geleidelijk komt tot het ontstaan van een nieuwe rechtsorde, namelijk het internationaal administratief recht. Verder wordt nog de aandacht gevestigd op de plaats die meer en meer in het huidige volkenrecht aan het individu wordt ingeruimd, terwijl de schrijvers betreuren dat, niettegenstaande de vele pogingen, die gedaan werden om de verplichting tot vreedzame regeling der internationale geschillen op te leggen, deze nog steeds zeer gebrekkig blijft.

Dit voortreffelijk boek zal voorzeker een groot succes kennen en zal ongetwijfeld nog meerdere uitgaven beleven waarbij de auteurs het steeds zullen kunnen aanpassen aan de zeer snelle volkenrechtelijke evolutie.

Omdat de in het Nederlands geschreven werken over onderwerpen van internationaal publiekrecht in ons land zo uiterst zeldzaam zijn, was het met een bijzonder genoegen dat het lijvig en voortreffelijk proefschrift van de Heer *Yves Van der Mensbrugge*, gewijd aan *«De waarborgen van de vrijheid van scheepvaart in het Suezkanaal»* in de juridische wereld werd begroet. Het behandelde onderwerp heeft in de laatste jaren voortdurend de internationale belangstelling gaande gemaakt en menigvuldig en verward zijn zowel de feite-

lijke omstandigheden als de juridische betwistingen waarvan het Suezkanaal het voorwerp was.

De auteur heeft nauwkeurig zijn onderwerp afgehandeld. Naar zijn mening bestaat er in het internationaal publiekrecht geen algemene «theorie der internationale kanalen», zodat het kanaal van Suez, als een speciaal geval, op zichzelf dient behandeld te worden. Tussen de vele vraagstukken, die de toestand van het Suezkanaal doet rijzen, zal schrijver zich beperken tot de vrijheid van doorvaart en, al is het in het internationaal publiekrecht moeilijk het politieke van het juridische te scheiden, heeft hij er naar gestreefd zich tot het zuiver juridisch domein te beperken.

Het eerste deel van het boek behandelt de juridische en historische evolutie van het Suezkanaal en beschrijft op uiterst boeiende en bevattelijke wijze de vele geschiedkundige wederwaardigheden waarmede het ontstaan en het gebruik van het kanaal gepaard gingen. Eerst het Franse overwicht, waarbij van belang is de concessieovereenkomst van 1866; daarna het Britse overwicht, dat zijn oorsprong vond in de afkoop van de aandelen van de Khedive door Groot-Brittannië, en aanleiding gaf tot de Conventie van Constantinopel van 1888, en tot de vestiging van het Brits protectoraat over Egypte. Dan verder de invloed van de beide wereldoorlogen, het tot stand komen van de Egyptische onafhankelijkheid, de nationalisering van de Suezkanaalmaatschappij, de oorlog met Israël, het Frans-Brits gewapend ingrijpen, de tussenkomst van de Verenigde Naties tot aan de Egyptische verklaring van 1957. Heel deze ingewikkelde geschiedenis wordt in een honderdtal bladzijden op duidelijke wijze samengevat en vormt het soliede voetstuk waarop de verdere juridische opbouw zal steunen.

Het tweede deel van het werk is geheel gewijd aan de studie van het karakter der waarborgen van de vrijheid der scheepvaart in het kanaal. Hier hecht de auteur in de eerste plaats groot belang aan de rol van de territoriale mogendheid. Doorheen de menigvuldige onderhandelingen, overeenkomsten en conflicten, neemt schrijver aan dat de verplichting de vrije doorvaart te eerbiedigen de territoriale souvereiniteit van Egypte niet heeft beperkt. Het protectoraat van Groot-Brittannië over Egypte acht hij een eenzijdige, juridisch zeer betwistbare daad. In elk geval had tot in 1914 de houding die de territoriale mogendheid bij de onderscheiden internationale geschillen aannam, geen aanleiding gegeven tot kritiek. Daarentegen werd tijdens de twee wereldoorlogen het kanaal feitelijk ontzegd aan vijandelijke schepen, waardoor voorzeker de Conventie van Constantinopel geweld werd aangedaan.

De Heer Van der Mensbrugge bestudeert uitvoerig de juridische verhoudingen, die sproten uit het conflict tussen Israël en Egypte. Wanneer hij aanvaardt dat het doorvaartverbod aan Israëlische schepen sedert 1948, in het kader van de vijandelijkheden, kan gebillijkt worden, is hij van oordeel dat in 1956 Israël formeel het handvest heeft geschonden en hij komt ook tot het besluit dat het Frans-Brits ingrijpen volkomen onaanvaardbaar was.

In verband hiermede stelt de auteur een onderzoek in naar de uitoefening van het prijsrecht, eerst door Groot-Brittannië tijdens de twee wereldoorlogen en nadien door Egypte tengevolge van het Israëlisch-Egyptisch conflict. Door een studie van de jurisprudentie van de Egyptische prijsraad komt hij tot de conclusie dat, alhoewel het beroep op vermoedens soms wat te ver gaat, deze jurisprudentie zich niet sterk van de precedenten ter zake verwijderd.

Ten einde te kunnen nagaan welke waarborgen van

vrije doorvaart der schepen, bijgebracht werden ingevolge de zending van de maatschappij van het Suezkanaal, wijdt de auteur een heel hoofdstuk aan het juridisch karakter van deze maatschappij, haar nationaliteit en haar toestand in verband met de verschillende gesloten overeenkomsten. Hij acht haar een maatschappij sui generis, die onder twee verschillende rechtsorden ressorteert, de Franse en de Egyptische. Een doorgedreven onderzoek wijst uit dat de thesis van het internationaal statuut van de maatschappij geen steun vindt in de overeenkomsten. Er kan ook niet aanvaard worden dat de maatschappij het statuut van een internationale openbare dienst zou bekomen hebben ingevolge de stilzwijgende goedkeuring van de mogendheden, daar al te grote meningsverschillen daaromtrent aan de dag zijn gekomen. Volgens de Heer Van der Mensbrugge heeft de nationalisering van de maatschappij enkel een louter feitelijke waarborg van de vrijheid van scheepvaart doen verdwijnen en uit dien hoofde is deze nationalisering in volkenrechtelijk opzicht niet afkeurenswaardig.

In hoeverre is nu de actie der internationale organisaties overeen te brengen met het beginsel der vrije doorvaart? De Volkenbond heeft hieromtrent geen stelling moeten nemen en bij het conflict tussen Italië en Ethiopië werden enkel academische beschouwingen ten beste gegeven betreffende de voorrang van de Conventie van 1888, ofwel van art. 10 van het Pact.

De Verenigde Naties hebben uitvoerige besprekingen gewijd aan het vraagstuk in verband met verschillende klachten van Israël bij de Veiligheidsraad en met de Frans-Britse interventie. De auteur maakt hiervan een grondige studie en hij is van oordeel dat alleen een beslissing van de Veiligheidsraad op grond van art. 41 voor gevolg zou kunnen hebben de statenleden te verplichten aan hun verbintenissen krachtens het Handvest de voorkeur te geven boven de verbintenissen die uit de Conventie voortvloeien. Wat nu de draagwijdte betreft van de Egyptische verklaring van 24 april 1957 meent schrijver dat deze wel voldoet aan de beginselen die door de Verenigde Naties gesteld waren. Deze eenzijdige verklaring verbindt echter Egypte slechts zolang zij niet wordt teruggetrokken. Deze intrekking zou schrijver echter niet meer mogelijk achten wanneer, door de jaren, deze verklaring als een definitieve oplossing zou erkend worden.

In het derde deel van zijn boek toetst nu de Heer Van der Mensbrugge de draagwijdte van de waarborgen voor een vrije scheepvaart door het Suezkanaal aan de politieke werkelijkheid. Noch neutralisering, noch internationalisering lijken hem termen die hier gepast zijn en hij meent ook dat men geen gewag mag maken van een erfdiensbaarheid ten laste van de territoriale staat. De Conventie van 1888 werd, tijdens de internationale geschillen, nooit in rechte geschorst, al werd ze feitelijk niet steeds nageleefd. De historische omstandigheden brengen nu eenmaal met zich dat, al dient de territoriale mogendheid de vrije doorvaart van alle schepen, met inbegrip van de vijandelijke, te dulden, zulks begrijpelijkerwijze voor een soevereine staat moeilijk aanvaardbaar is. Men moet het geval van het Kanaal van Suez zien in het kader van de theorie der internationale spanningen, die een klimaat scheppen waar politieke berekening het haalt op eerbied voor het recht.

In de laatste twee hoofdstukken van zijn boek handelt de Heer Van der Mensbrugge over de lessen die kunnen getrokken worden uit de crisis die zich ontwikkeld heeft rond het Suezkanaal en over de lege ferenda. Hij acht herziening van de Conventie van 1888

noodzakelijk ten einde de vrijheid van scheepvaart in het kanaal te verzoenen met de werkelijkheid van de huidige politiek. Er zou echter slechts kunnen afgevoerd worden van het beginsel van de vrije doorvaart in geval van resolutie van de Veiligheidsraad of van aanbeveling door de Algemene Vergadering der Verenigde Naties. Ook zou een afwijking mogelijk dienen te zijn wanneer Egypte zou handelen uit wettige zelfverdediging, maar dan enkel onder rechtstreeks toezicht van de U.N.O.

Ondertussen zou het maximum dienen gehaald te worden uit de inhoud der Egyptische verklaring van 1957 en zouden de gebruikers van het kanaal zoveel mogelijk in het beheer ervan moeten betrokken worden, terwijl eventuele geschillen zouden dienen opgelost ofwel door de U.N.O. ofwel door het Internationaal Hof van Justitie. De actie van President Nasser wordt door schrijver beoordeeld in het kader van de opgang der volken uit de vroegere koloniën en protectoraten. Zijn streven naar het verstevigen van de bevoegdheid van de territoriale soevereïn beantwoordt aan de jongste strekkingen in het internationaal zee-recht. Enkel in een meer gevorderd stadium van de internationale betrekkingen zouden juridisch meer verantwoorde oplossingen mogelijk zijn.

Deze korte inhoud geeft slechts een zeer vage indruk van de fantastische som arbeid die aan dit werk ten grondslag ligt. Het boek van de Heer Van der Mensbrugge berust op een geweldig uitgebreide documentatie en geeft blijk van een uiterst grondige kennis van al de vraagstukken van het internationaal publiekrecht en van de uitgebreide literatuur die op internationaal terrein verschenen is in verband met de problemen van het Suezkanaal. Zijn juridische uiteenzetting is volstrekt exhaustief en de behandelde vraagstukken worden op rustige, soms zeer persoonlijke en toch steeds volstrekt objectieve wijze beoordeeld.

Het boek van de Heer Van der Mensbrugge doet eer aan de Vlaamse rechtswetenschap en vormt op internationaal gebied een studiewerk van grote betekenis.

* * *

De rechtsvergelijking heeft een prachtige aanwinst te boeken.

De universiteit te Brussel had sedert een paar jaar een nieuwe cursus geplaatst op het programma der rechtsfaculteit, namelijk het recht van de Sovjet Unie en van de Volksrepublieken, cursus waarmede Prof. René Dekkers gelast werd.

Dit is hem aanleiding geweest tot het uitgeven van een «*Inleiding tot het recht der Sovjet Unie en der Volksrepublieken*», een boek dat moet dienen als leidraad voor de studenten die zich voor dit keuzevak hebben aangemeld. Het brengt ons een uiterst waardevol beeld van de tendensen, die zich in de marxistische staten doen gelden en van de verwezenlijkingen die zich aldaar op juridisch gebied hebben voorgedaan.

Niemand was meer bevoegd om dergelijk boek te schrijven dan Prof. Dekkers. Door zijn kennis van de Russische taal heeft hij rechtstreeks toegang tot al de bronnen en zijn reizen in de Sovjet Unie en in China hebben hem de gelegenheid gegeven de werking van de nieuwe juridische stelsels in de realiteit na te gaan.

De «*Inleiding*» draagt de kenmerken van al de geschriften van de auteur, namelijk in de eerste plaats een klaarheid van betoog en een duidelijkheid

van uiteenzetting, die moeilijk kunnen geëvenaard worden. Zijn werk is voor de studenten een gedroomd vade-mecum voor de meer uitgebreide lessen, die hun over het onderwerp zullen gegeven worden.

In een 150-tal bladzijden worden in dit boek al de belangrijkste gegevens medegedeeld, die toelaten een degelijk inzicht te verkrijgen in de rechtsevolutie van de oosterse staten. De bibliografische gegevens, die verstrekt worden, zijn overvloedig en laten toe op elk besproken gebied dieper door te dringen.

Het boek beperkt zich echter niet tot een uiteenzetting van het recht zelf, doch het is voorafgegaan door een algemene studie waarin de kenmerken van het socialistisch recht worden ontleend en dit aan de hand van de filosofische gedachten die aan de socialistische staatsordening tot grondslag dienen. Het werk bevat een uitstekende beknopte samenvatting van de marxistische rechtsfilosofie met een nauwkeurige bepaling van wat dient verstaan door het historisch en het dialectisch materialisme en de gevolgen die uit deze premissen kunnen afgeleid worden, waarbij de auteur de nadruk legt op de moralisering van het recht.

Na dit eerste algemeen deel volgt dan de rechtsevolutie zoals wij ze in de Sovjet Unie kunnen volgen. Een eerste fase leidde van het kapitalisme naar het socialisme en dan verder moet een tweede fase, die vertrekt van de grondwet van 1936, leiden van socialisme naar communisme. Hierbij worden, beknopt maar volledig, alle elementen verstrekt betreffende de grote hoofdstukken van het recht, zoals zij zich in de Sovjet Unie hebben ontwikkeld: eigendom, familie-recht, recht voor de jeugd, burgerlijke aansprakelijkheid, enz. Het is passionant deze ontwikkeling te volgen en de gegevens, die ons hier verstrekt worden, zullen voorzeker van aard zijn om vele misverstanden uit de weg te ruimen en een zakelijk beeld te verstrekken van een rechtstelsel dat thans in een groot gedeelte van de wereld geldt. De worsteling tussen de nijpende behoeften van de werkelijkheid en de idealistische grondideeën hebben aanleiding gegeven tot een reeks rechtsstructuren, die de hedendaagse mens noodzakelijkerwijze grondig moet kennen en die hij nergens op meer objectieve wijze zal kunnen nagaan dan in het boek van Prof. Dekkers.

Wat de Volksrepublieken betreft heeft de auteur zijn tekst ten zeerste beknot en er zich hoofdzakelijk toe beperkt uitvoerige bibliografische gegevens te verstrekken, die zullen toelaten meer in detail het recht van elk dezer republieken te bestuderen. Uit de tegenwoordige toestand blijkt hoe voor alle grote takken van het recht de methode gebruikt wordt in algemene wetboeken voor gans het rijk enkele grote richtlijnen aan te wijzen, die dan door de afzonderlijke republieken verder kunnen uitgewerkt worden en aangepast aan de regionale behoeften.

Het is gelukkig dat wij thans, door het werk van Prof. Dekkers, in onze Nederlandse taal een wetenschappelijke uiteenzetting gekregen hebben van een onderwerp dat voor het tegenwoordig tijdsgewricht een bijzondere betekenis heeft en dit nieuw boek van de geleerde schrijver zal bij alle juristen, die verder wensen te zien dan de dagelijkse praktijk, uiterst welkom zijn.

* * *

Op het terrein van de rechtsfilosofie en de algemene rechtstheorie was de oogst vrij beperkt.

Het werk van Prof. E. P. J. Peeters der Gentse universiteit, «*Politieke anatomie van het totalitarisme*»

is een geschrift dat eerder behoort tot de sfeer der politieke wetenschap en zelfs der politieke propaganda dan wel tot deze van het recht. Er worden echter talrijke vraagstukken in besproken die onmiddellijk verband houden met de staatkunde en het staatsrecht en daarom moet het dan ook in dit overzicht zeer summier vermeld worden.

De auteur bespreekt inderdaad de grondslagen van de staatsorde en legt er zich op toe te bewijzen hoe de moderne massademocratie met de speciale vormen van propaganda, die ze met zich brengt, noodzakelijk leidt tot de totalitaristische machtsidee. Vele interessante en uiterst actuele gegevens worden in dit werk verstrekt. Toch dient het gezegd dat het niet als een zuiver wetenschappelijk staatkundig of rechtsfilosofisch werk kan beschouwd worden. De hartstocht waarmee het geschreven werd is te heftig en in vele van zijn delen wordt daardoor het boek tot een politiek pamflet. Het fenomeen der totalitaire staatsgedachte, dat zich sedert een halve eeuw doet gelden over bijna de helft van de wereld, hoezeer wij er ook tegen gekant mogen zijn, wordt niet vernietigd door bitsige aanvallen en nog minder door imprecaties. Het behoeft in de eerste plaats een grondige wetenschappelijke studie en een sociologisch onderzoek betreffende alle factoren zo materiële als geestelijke die tot dit fenomeen hebben bijgedragen en die zijn historische betekenis zullen bepalen.

Te dien einde hebben zich in vele landen en ook ten onzent meerdere geleerden veel moeite gegeven. Het is dan ook jammer dat Prof. Peeters van oordeel is dat elke belangstelling voor de marxistische staatsstelsels uit den boze dient genoemd en dat hij het afkeurt wanneer sommige persoonlijkheden interesse laten blijken voor het geen in de nieuwe totalitaire staatsstructuren gegroeid is. Een grondige kennis is de eerste voorwaarde voor een ernstige kritiek en verre van belangstelling voor de nieuwe regimes af te wijzen, zoals de auteur dit meent te moeten doen, zal intengedeel een werkelijke wetenschappelijke kritiek slechts kunnen opbloeien op een grond van volledige en objectieve kennis.

Ter gelegenheid van zijn opruistelling als vaste secretaris der Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen, werd Prof. J. Haesaert door deze Academie gehuldigd. Aan Prof. René Victor werd opgedragen een studie te schrijven over zijn werk en zijn betekenis, studie die uitgegeven werd in de reeks wetenschappelijke werken van de Academie, onder de titel «*Het werk van Prof. J. Haesaert*», studie die wij hier enkel volledigheidshalve aanstippen.

In dit boek wordt getracht de betekenis van Prof. J. Haesaert zowel op het gebied van de algemene rechtstheorie als van de sociologie in het licht te stellen. De menigvuldige werken, die hij op beide gebieden heeft geschreven, worden besproken en in het midden geplaatst van het zeer actief leven dat Prof. Haesaert geleid heeft in de schoot van de universiteit en van de academie. Het feit dat hem zopas de tienjaarlijkse prijs voor staatshuishoudkunde en sociologie werd toegekend is voorzeker van aard om de bijzondere aandacht op de geschriften van Prof. Haesaert te vestigen. Het mag echter niet uit het oog verloren dat wanneer hij een socioloog is van internationale betekenis, Prof. Haesaert steeds in de eerste plaats jurist is gebleven en dat zijn geschriften op het gebied van de algemene rechtstheorie kunnen bogen op een bijzondere grondigheid en een grote originaliteit.

* * *

Aan de studie van de Nederlandse rechtstaal is ook dit jaar de nodige aandacht besteed.

Wanneer in 1958 de eerste uitgave verscheen van het « *Benelux Sociaal-rechtelijk woordenboek* », hebben wij in dit tijdschrift er de nadruk op gelegd hoe belangrijk deze uitgave was en hoezeer dit initiatief diende toegejuicht. Het opstellen van een woordenlijst van Nederlandse rechtstermen door een bevoegde paritaire commissie van Nederlanders en Belgen is inderdaad de beste methode om in de rechtstaal van beide landen de eenheid te bekomen waaraan onze juristen in Vlaanderen zulke grote behoefte hebben.

Het was het ideaal dat onze eerste pioniers voor de Nederlandse rechtstaal in België, een Julius Obrie, een Paul Bellefroid, steeds voor ogen heeft gezweefd.

Voor het sociaal recht beantwoordt de verschenen woordenlijst aan alle vereisten. Het is dan ook volkomen normaal dat de eerste uitgave spoedig uitverkocht was en wij zijn gelukkig te kunnen vaststellen dat er thans een tweede editie is verschenen, die nog uitgebreid en bijgewerkt werd, volgens de laatste stand van de nationale en internationale wetgeving op het gebied van het sociaal recht.

Voor al de termen, die in het woordenboek voorkomen, wordt een nauwkeurige begripsbepaling gegeven en wordt tevens verwezen naar de wettelijke en reglementaire teksten in Nederland en in België, waarin de termen gebruikt worden.

Het ware ten zeerste te hopen dat ook op de andere gebieden van het recht dergelijke woordenboeken zouden tot stand komen.

De commissie, die voor de samenstelling heeft gezorgd, werd van Belgische zijde voorgezeten door Prof. F. Van Goethem en van Nederlandse zijde door de Heer R. J. Van Groningen.

De Vlaamse rechtswetenschap is een belangrijk werk rijker geworden door het *Frans-Nederlands - Nederlands-Frans juridisch woordenboek*, dat zo pas werd uitgegeven door de Heer J. Moors, professor aan de Universiteit te Luik.

De Heer Moors heeft zich zeer verdienstelijk gemaakt als secretaris van de commissie belast met de voorbereiding van de Nederlandse tekst van de grondwet, de wetboeken en de voornaamste wetten en besluiten. Hij heeft o.a. voor de Nederlandse vertaling van het burgerlijk wetboek uiterst interessante noten opgesteld in verband met het gebruik van bijzonder delicate rechtstermen.

Het woordenboek, dat hij thans heeft gepubliceerd, kan beschouwd worden als de toelichting tot de nieuwe officiële terminologie, zoals die voorkomt in de teksten die door de commissie werden vastgelegd. Het kan ook gelden als een vervolg op het werk van Prof. Verdeyen, die destijds een gelijkaardig woordenboek samenstelde, dat echter slechts een beperkte draagwijdte had, daar het enkel betrekking had op de teksten welke destijds reeds door de commissie in studie waren genomen.

Het uitgeven van dergelijk werk is uitermate moeilijk, daar sommige woorden in de juridische vaktaal een andere waarde krijgen dan wanneer ze in de gewone omgangstaal gebruikt worden.

De keuze, die door de Heer Moors gedaan werd, is bijzonder gelukkig. Er wordt telkens verwezen naar de artikelen van de wetteksten, waarin de termen voor-

komen. Waar het woorden betreft die in meerdere betekenissen kunnen gebruikt worden, wordt telkens een bondige aanduiding geven aangaande de verschillende nuances die aan de term eigen zijn. Hierbij speelt het zinsdeel, waarin het woord gebruikt wordt, een grote role en zelfs de vereisten van de euphonie komen er bij te pas.

Wat de synoniemen betreft wordt steeds de onderscheiden schakering van betekenis aangegeven.

Wanneer de reeds talrijke woordenboeken, die betreffende de juridische terminologie het licht zagen, alle hun grote waarde blijven behouden, is het recente woordenboek van de Heer Moors toch datgene dat ons het dichtst brengt bij de officiële taal die thans definitief door de commissie en door de wetgever voor onze juridische teksten aanvaard werd. Het zal dus een onmisbaar werkinstrument zijn, niet enkel voor het vertalen van vertaalwerk, maar tevens voor het nauwkeurig en juist begrip van de gebezigde termen.

Zopas werd aan de leden der Kamer van Volksvertegenwoordigers het wetsontwerp tot invoering van de Nederlandse tekst van het Strafwetboek uitgedeeld. Het is voorafgegaan door een memorie van toelichting van de hand van de Minister van Justitie P. Vermeulen, door een *uitvoerig verslag* opgesteld door Prof. *Emile Van Dievoet*, voorzitter van de commissie belast met de vertaling en door een beknopt advies van de Raad van State.

De wet van 30 december 1961 heeft de Nederlandse tekst van het Burgerlijk Wetboek, die door dezelfde commissie werd voorbereid, goedgekeurd en deze tekst heeft thans in ons land volle rechtskracht. De Heer Minister van Justitie legt er de nadruk op hoe dringend het is dat dezelfde maatregel onverwijld voor het Strafwetboek zou genomen worden en hoe het niet langer kan geduld worden « dat onze Vlaamse medeburgers met een vertaling genoeven moeten nemen en, wat meer is, dat zij gestraft worden op grond van teksten die gesteld zijn in een taal die niet de hunne is. »

In het verslag, dat de voorgestelde vertaling begeleidt, licht Prof. E. Van Dievoet uitvoerig de methode toe die door de commissie bij haar werkzaamheden werd gevolgd. Het is dezelfde als degene die zulke uitstekende resultaten opleverde bij de vertaling van het Burgerlijk Wetboek. Hij wijst er op dat de commissie haar taak heeft beperkt tot de tekst zelf van ons Belgisch Strafwetboek van 8 juni 1867 en dat de wetten, die na deze datum werden uitgevaardigd, door de commissie slechts vertaald werden voor zover zij in het Strafwetboek zelf zijn opgenomen. Belangrijke wetten op strafrechtelijk gebied, zoals deze van 31 mei 1888 op de voorwaardelijke invrijheidstelling en de voorwaardelijke veroordeling, alsmede de wet van 9 april 1930 tot bescherming der maatschappij tegen abnormalen en gewoontemisdadigers, zijn dus niet in de vertaling begrepen.

De verslaggever geeft een uitvoerig overzicht van de verschillende vertalingen van het Strafwetboek, die reeds werden uitgewerkt. Hij gaat terug tot de Code Pénal van 1810, waarvan de invloed op ons Strafwetboek van 1867 zeer groot is gebleven. Dit zelfde Franse wetboek bleef ook in Nederland van kracht tot in het jaar 1886. Er werden, zowel in België als in Nederland, vertalingen van deze Code pénal gepubliceerd. Te Parijs verscheen in het officieel tweetalig « *Bulletin des lois de l'Empire français* » een Vlaamse vertaling gedrukt tegenover de Franse tekst. De taal ervan was

uitermate gebrekkig. In 1811 heeft Willem Bilderdijk een Nederlandse vertaling bezorgd, waarvan in 1823 te Brussel een nieuwe druk werd uitgegeven. Hier is de taal veel beter doch ze vertoont, naar de mening van Prof. Van Dievoet, een zekere slordigheid. Bilderdijk heeft zich daarbij soms enkele dichterlijke vrijheden veroorloofd, zijn terminologie is vrij onvast en behelst meerdere vergissingen.

Dadelijk na het verschijnen van het nieuw Belgisch Strafboek van 1867 werd hiervan een zorgvuldige vertaling gemaakt door Lodewijk De Hondt, die toen rechter te Gent was. Dit werk is zeer verdienstelijk en Prof. Van Dievoet spreekt de mening uit dat «het aan De Hondt te danken is dat de Vlaamse terminologie van het strafrecht vaster en beter genoemd mag worden dan die van het burgerlijk recht».

In 1909 heeft dan Prof. Bellefroid, die zich zozeer heeft ingespannen om ons de vertalingen van al onze wetboeken te bezorgen, ook het Strafboek vertaald. Van deze tekst verscheen in 1924 een tweede herziene druk. Vergeleken met de taal van L. De Hondt is, naar het oordeel van Prof. Van Dievoet, «die van Bellefroid moderner, vlotter en keuriger. Bellefroid volgt minder slaafs het Frans origineel na en sluit dichter aan bij de Noordnederlandse terminologie van het strafrecht».

De commissie, die in 1923 door Koninklijk Besluit werd aangesteld om een officiële vertaling voor te bereiden van de wetboeken en voornaamste wetten, heeft ook van het Strafboek een vertaling uitgewerkt, die in 1926 werd gepubliceerd. Het gebruik van deze vertaling was tot nog toe verplicht voor het onderwijs, het gerecht en het bestuur. Alle Vlaamse juristen weten met welke grote zorg deze commissie haar taak heeft vervuld en aan welke hoge eisen haar vertaling beantwoordt.

De verslaggever vestigt ook nog de aandacht op het Nederlands Wetboek van Strafrecht van 1881, dat op taalkundig gebied uitstekend werd bewerkt, omdat de tekst ervan voorafgaandelijk onderworpen werd aan de kritiek van de grote filoloog Mathias de Vries. Het Nederlands Wetboek van Strafrecht wijkt echter op vele punten vrij ver af van het Belgische, doch, daar het tot een zelfde bron teruggaat, was het toch voor de commissie een nuttig hulpmiddel.

Na deze uiteenzetting geeft Prof. Van Dievoet inlichtingen over de werkwijze die de commissie gevolgd heeft. Als basis werd de tekst genomen der vertaling van 1926. Deze tekst werd met de meeste nauwgezetheid opnieuw kritisch getoetst. Enkele moeilijkheden waaromtrent sedert geruime tijd reeds betwistingen bestonden, werden voor grondig onderzoek aan bepaalde leden van de commissie toevertrouwd. Deze leden zijn voor elk van deze moeilijkheden overgegaan tot diepgaande historische en filologische peilingen en hebben voor elk geval een bijzonder verslag opgemaakt. Al deze uiteenzettingen werden, onder de benaming «Bijzondere punten», aan het verslag toegevoegd. Het was de leden van de commissie, die deze bijzondere punten behandelden, er om te doen alle verdere betwisting definitief uit de weg te ruimen en, op grond van een volstrekt wetenschappelijk onderzoek en door het benutten van alle mogelijke bronnen, een uiteindelijke oplossing voor te stellen. De verslagen tonen aan met welke grondigheid deze onderzoeken werden doorgedreven en welke reusachtige moeite de commissieleden zich hebben gegeven om hun besluiten onweerlegbaar te maken.

Dat er geen volledige eenheid van taal met Nederland is kunnen bereikt worden was onvermijdelijk, daar het Nederlands strafrecht in menig opzicht van het

Belgische verschilt en, «gebruik maakt van een terminologie die niet altijd met de onze overeenstemt».

Zoals dit ook het geval was voor de vertaling van het Burgerlijk Wetboek, heeft de commissie zich angstvallig onthouden vergissingen of onnauwkeurigheden in de oorspronkelijke tekst te verbeteren. Zij heeft zich integendeel ingespannen om de vergissing zelf in de Nederlandse tekst getrouw weer te geven, ten einde een volstrekte gelijkheid tussen de beide teksten te verwezenlijken.

Het is ons natuurlijk niet mogelijk in deze beknopte aankondiging uit te weiden over de 13 «bijzondere punten» waarover leden van de commissie speciale verslagen hebben uitgebracht. Het is een genot deze verslagen te lezen en de tot het uiterste doorgedreven opsporingen te kunnen volgen, waarbij zo talrijke taalkundige verrassingen aan de dag komen.

Wie eenvoudig kennis neemt van de besluiten kan zich onmogelijk de fantastische arbeid en de uitgebreide documentatie voorstellen die ertoe geleid hebben en de Vlaamse juristen moeten de commissie en vooral de leden die de bijzondere punten hebben bewerkt, uitermate dankbaar zijn voor de grondig wetenschappelijke wijze waarop ze hun onderzoek hebben doorgedreven.

Wanneer men nu de volledige tekst van het wetboek overloopt, geeft deze een indruk van vlotheid, sierlijkheid en scherpe nauwkeurigheid.

Het advies van de Raad van State maakt ten slotte geen opmerkingen wat betreft de taalkundige vorm. Het brengt enkel in herinnering hoe de Nederlandse tekst van het Burgerlijk Wetboek in het Parlement zonder de minste moeite is kunnen gestemd worden, omdat deze tekst in zijn geheel in één enkel wetsartikel werd opgenomen. Er zal thans voor het Strafboek op dezelfde wijze worden te werk gegaan.

Het is dus wel te verwachten, nu dit voorbereidend werk zo voortreffelijk en zo grondig werd uitgevoerd, dat onze wetgever onverwijld de loutere formaliteit zal vervullen door zijn stemming definitieve rechtskracht te geven aan de Nederlandse vertaling van ons Strafboek.

* * *

In verband met de Vlaamse beweging en de vele discussies die thans gaande zijn betreffende de eventuele invoering van een federale structuur in het Belgisch staatsverband, zagen enkele merkwaardige geschriften het licht. Al zijn het geen zuiver juridische werken, toch behandelen zij een stuk van ons Staatsrecht en dienen ze hier vermeld te worden in verband met de voorbereidende werkzaamheden tot herziening van de grondwet en ook in verband met de jongste wetgeving die op taalgebied het licht zag.

Het is eerst het werk van Dr. J. W. Houtman, die een reeks documenten verzamelde betreffende de pogingen die reeds in ons land werden ondernomen om er een federalistisch regime in te voeren. «*Vlaamse en Waalse documenten over federalisme*» is de titel van deze kostbare verzameling, waarin alle hoegenaamde uitingen, uit welk milieu ze ook komen, die met het probleem van het federalisme verband houden, werden samengebundeld.

Het is een zeer verscheiden collectie die aan de politiekers en aan de grote massa der belangstellenden veel opzoekingen zal besparen en die onmiddellijk naast mekaar legt de reeds vrij talrijke voorstellen die in allerlei middens tot uiting kwamen in verband met een eventuele federale structuur van ons land.

Het werk is voorafgegaan door een zeer volledige inleiding, waarin de lijn getrokken wordt wat betreft de evolutie der federalistische gedachte en waarin de mening van voorstanders en tegenstrevers op objectieve wijze wordt uiteengezet, met talrijke verwijzingen naar de bijzonderste literatuur.

Dit boek mag niet ontbreken in de bibliotheek van elkeen die op de hoogte wil zijn zowel van het politiek leven in het algemeen als van de evolutie der Vlaamse beweging in ons land.

Het was een uitstekende gedachte van het « Studie- en informatiecentrum » te Brussel de voortreffelijke openingsrede, die vorig jaar werd uitgesproken door *Mr. Philip Vergels* op de plechtige openingszitting van het Vlaams Pleitgenootschap bij de balie van het Hof van Beroep te Brussel afzonderlijk uit te geven. Deze rede behandelt inderdaad een uiterst actueel onderwerp « *Belgische taalwetten in Europees perspectief* ». Zij houdt verband met de acties die door verschillende francofonen ingediend werden bij de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens te Straatsburg, naar aanleiding van de taalwetgeving die in de laatste jaren in ons land tot stand kwam.

De brochure bevat een beknopt historisch overzicht van het taalprobleem in België en van de wetgeving die op dit stuk werd uitgevaardigd. Het bespreekt verder het beginsel van de regionale ééntaligheid en legt er zich op toe te betogen dat onze jongste taalwetgeving niet in het minst in strijd is met het verbod van discriminatie dat in de Conventie betreffende de Rechten van de Mens ligt opgesloten. Vooral dient toegejuicht dat het Studie- en Informatiecentrum ook het initiatief heeft genomen de tekst van de rede van *Mr. Vergels* in de Franse taal te publiceren. Het lijdt geen twijfel dat deze brochure heel wat zal bijdragen om misverstanden uit de weg te ruimen en om het goed recht van de Vlamingen in verband met de taalwetgeving te adstrueren.

De wet van 2 augustus 1963, die uiterst belangrijke bepalingen bevat betreffende de vernederlandsing van het bedrijfsleven, heeft in velerlei middens aanleiding gegeven tot felle betwistingen wat betreft haar toepassing.

De termen die in deze wet gebruikt worden zijn van dien aard dat meerdere interpretaties mogelijk zijn en dat het niet a priori met stelligheid kan vastgesteld worden op welke handelingen en akten haar bepalingen van toepassing zijn. Een juridisch onderzoek desaan gaande was dan ook volstrekt noodzakelijk.

Dit commentaar werd ons op voortreffelijke wijze bezorgd door *Mr. I. De Weerd* in zijn boekje over « *Het taalgebruik in het bedrijfsleven* » dat uitgegeven werd door het Vlaams Economisch Verbond.

Na de algemene inleiding, betreffende de betekenis van de wet, geeft de auteur een overzicht van de taalgebieden, zoals zij voorkomen in de wettelijke teksten met het bijzonder regime dat voor deze gebieden wordt uitgestippeld. Daarna onderzoekt *Mr. De Weerd* op welke akten en bescheiden de wettelijke regeling van toepassing is. Dit is wel het belangrijkste gedeelte van het boek want hier worden de vele betwistingen, die zich voordoen, opgelost aan de hand niet enkel van de voorbereidende werken, maar ook van de redelijkheid en het gezond verstand. Waar voortaan nog getwijfeld wordt zal men met volstrekte zekerheid in de uiteenzetting van *Mr. De Weerd* de oplossing kunnen vinden van de vraagstukken betreffende de toepassing van de wet op bepaalde akten.

In een afzonderlijk hoofdstuk worden onderzocht de akten en bescheiden voorgeschreven door wetten en reglementen, zoals deze in de wet van 2 augustus 1963 genoemd worden en verder dezelfde documenten bestemd voor het personeel.

Zeer nuttig is ook het onderzoek dat ingesteld wordt aangaande de exploitatiezetel van de vennootschappen, daar dit punt aanleiding kan geven tot allerlei moeilijkheden en betwistingen.

De laatste hoofdstukken van het boek hebben betrekking op het taalgebruik van de openbare diensten in hun betrekkingen met private bedrijven en op de sancties, de procedure en het toezicht.

De studie van *Mr. De Weerd* laat een dubbele conclusie toe. Eerst en vooral blijkt er uit welke reusachtige betekenis de wet van 2 augustus 1963 heeft voor de vernederlandsing van het bedrijfsleven. Wanneer zij naar behoren wordt toegepast is er voor de Vlaamse beweging een geweldige vooruitgang te boeken. Maar tevens blijkt uit het werk hoeveel onvolmaaktheden er nog in de wet voorkomen en hoeveel onzekerheden nog dienen opgelost. Dit zal de taak zijn van de vaste commissie voor taaltoezicht, die geroepen is om talrijke problemen, die nog onzeker zijn, te beslechten.

Het boekje wordt aangevuld met een reeks uiterst nuttige bijlagen, wettelijke teksten en uittreksels uit de voorbereidende werken, die heel het materiaal, waarop de verdere interpretatie van de wet dient gesteund te worden, samenbundelen.

Het werk van *Mr. De Weerd* is onmisbaar niet alleen voor elk bedrijf, doch voor iedereen die belang stelt in de Vlaamse beweging.

De voortreffelijke hoedanigheden ervan worden in het licht gesteld door een inleidend woord van de heer *H. Cappuyns*, algemeen voorzitter van het Vlaams Economisch Verbond en een woord vooraf van *Prof. Dr. R. Vandeputte*.

Het lijdt geen twijfel dat dit uitstekend en onontbeerlijk werkje zeer spoedig zal uitgeput zijn.

Prof. Raymond Derine gaf in de Standaard Pockets een zeer degelijke studie uit over « *Actuele Vlaamse standpunten* ». Hij wijst er op welke reusachtige belangen op Vlaams gebied er nu op het spel staan in verband met de grondwetsherziening, de taalwetgeving, de zetelaanpassing, enz. Hij stipfelt uit welke de minimum eisen zijn die door de Vlamingen thans dienen gesteld te worden, doch hij waarschuwt er voor hoe verkeerd het is zich blind te staren op een formule zoals b.v. het federalisme, waarvan de juiste inhoud nog steeds zo vaag en zo onduidelijk blijft. Het wachtwoord dat *Prof. Derine* aan de flaminganten van deze dag medegeeft komt er op neer dat ze zich niet mogen verstarren rond een bepaalde formule, doch dat ze met klem moeten opkomen voor de inhoud van een werkelijke autonomie onder welke vorm deze dan ook zou verleend worden.

Het is een boek dat veel te denken geeft en dat een grote betekenis heeft voor ons statkundig leven.

Hetzelfde dient gezegd van de kostbare studie die *Dr. M. Van Haegendoren* publiceerde in de Vlaamse Pockets « *De Vlaamse beweging. - Verweer en aanval!* » Het vormt een bespreking van de zo gewichtige gebeurtenissen die op het gebied van de Vlaamse beweging plaats hadden in de jaren 1962 en 1963, het vastleggen van de taalgrens, de nieuwe wetten aangaande administratie en onderwijs, de regeling die in voege

kwam voor de Brusselse agglomeratie en de toestand van de randgemeenten, met uiteindelijk een reeks redelijke beschouwingen over de voor- en nadelen van het federalisme.

Wanneer voorzeker het boek van Dr. Van Haegendoren geen juridisch werk is en geen rechtskundig commentaar van de jongste wetten is het meer dan dat en doet het de diepere betekenis aanvoelen van de nieuwe wetgeving die met zoveel moeite kon tot stand gebracht worden. Het boek staat volledig in de politieke actualiteit, het doet de meningen kennen van de verschillende groeperingen zo Waalse als Vlaamse, die in het huidige tijdsgewricht met passie deelnemen aan de strijd voor een volwaardige autonomie. Het doet de zwakheden van de jongste wetgeving met de vinger aanvoelen en het stippelt de taak uit die in de eerstvolgende jaren voor de flaminganten is weggelegd.

Zoals steeds zijn de uiteenzettingen van de auteur

gestaafd door uitvoerige bewijsplaatsen en positieve gegevens, zodat dit werkje, helemaal in de geest van Lodewijk De Raet, een leidraad zal zijn voor de Vlaamse actie in de eerstkomende maanden. Al wie Vlaams voelt zal er Dr. Van Haegendoren dankbaar voor zijn deze treffende inventaris en dit wijs richtsnoer aan zijn volk bezorgd te hebben.

* * *

Zoals uit dit overzicht blijkt is de oogst gedurende het vorig gerechtelijk jaar uitermate rijk geweest en legt hij getuigenis af van een steeds hoger wetenschappelijk peil onzer juristen en van een zo schitterende ontwikkeling van onze Vlaamse rechtswetenschap, dat ze zelfs enkele jaren geleden nooit had kunnen vermoed worden.

RENE VICTOR

Bibliografie

Tijdschrift voor Privaatrecht. Redactie Willy Delva, Jacques Matthys en Jan Ronse; Directie Marcel Storme; Nrs 1 en 2; Gent E. Story-Scientia.

Geert Baert, Familieraad, Alg. Pract. Rechtsverz. Brussel, F. Larquier, 1963, 150 p.

Fr. Ghijssels, Het Erfenisrecht, Brussel, Centrum voor Administratie en Documentatie, 1963, 207 p.

Fr. Ghijssels, Schenkingen en Testamenten, Brussel, Centrum voor Administratie en Documentatie, 1963, 208 p.

Baron Louis Fredericq, met de medewerking van Jhr. Simon Fredericq, Handboek van Belgisch Handelsrecht. II, Brussel, Etabl. Emile Bruylant, 1963, 1180 p.

Simon Fredericq, Preadvies betreffende de invloed van het faillissement op gesloten overeenkomsten, Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland, Zwolle, 1963, 30 p.

Marcel Laloire en André Gustot, De Handelshuurovereenkomsten. — Twaalf jaar rechtspraak, Brussel, Publicatie van het economisch en sociaal Instituut voor de Middenstand, 1964, 133 p.

Paul Latteur en Donald Elebaers, Theoretisch en praktisch Handboek voor Verzekeringen. Nederlandse bewerking door Leopold Van Maele, Deel I, Brussel, A. De Boeck, 380 p.

Staf Van Hecke, Het statuut van de handelsvertegenwoordiger. Wet van 30 juli 1963. Tekst en commentaar, Antwerpen, Landelijke bedienden Centrale, 1963, 103 p.

Louis Baillon en Eugène Manne, De vertegenwoordigers. — De aangehechte. — De zelfstandige, Voorwoord van E. Charpentier, Brussel, « Gros Corps », 1963, 158 p.

R. Van Laere en A. Stas, Wanneer mag ik handel drijven? Nieuwe wettelijke beschikkingen. — Samen-geschakelde wetten op het nieuwe handelsregister. — Toepassing van de vestigingswet, Hasselt, z. uitg., 62 p.

Daniel De Buck, Wapens, Alg. Pract. Rechtsverz. Brussel, F. Larquier, 1963, 160 p.

R. Declercq, Preadvies over de wettelijke regelen betreffende de straffoemeting in het Belgisch recht. Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland, Zwolle, 1963, 39 p.

Raymond Charles, De sport en het strafrecht, Brussel, Ministerie van Nationale Opvoeding en Cultuur, 1964, 38 p.

Jacques De Bruyne, Openbare schennis van de goede zeden, Brussel, Etabliss. Emile Bruylant, 1964, 145 p.

Paul Ghysbrecht, Moord, Analyse van een existentiële grenssituatie, Gent, E. Story-Scientia, 1963, 179 p.

Rol van de school in de vroegtijdige opsporing en behandeling van gedragsstoornissen. Colloquium 29/30 november 1963, Brussel, Studiecetrum voor Jeugdmissdadigheid, Publicatie Nr 12, 1964, 161 p.

Jos Cels, Meneer Arseen en de rechtvaardige rechters. — Geschiedenis van de opzienbare kunstroof in de Sint-Baafskathedraal te Gent, Brussel, D.A.P. Reinaert uitgave, 1963, 152 p.

André Mast, Overzicht van het Belgisch Grondwettelijk Recht, Gent, E. Story-Scientia, 1963, 439 p.

W. Van den Steene, De Belgische Grondwetscommissie (october-november 1830), Brussel, Verhandelingen van de Koninkl. Vl. Academie voor Wetenschappen, 1963, 132 p. met platen.

Robert Senelle, Politieke en administratieve evolutie van België, Brussel, Ministerie van buitenlandse zaken en buitenlandse handel, Teksten en Documenten, Nr. 183, 52 p.

A. Vranckx, Staatsschuld. Administratief Lexicon, Brugge, Die Keure, 1964, 16 p. over 2 kol.

K. Mees, Preadvies betreffende delegatie van wetgevende bevoegdheid. Vereniging voor de vergelijkende studie van het Recht van België en Nederland, Zwolle, 1963, 27 p.

Maurice Spreutels, Government Budgeting. De begrotingsclassificaties in de Verenigde Staten. De methodiek van de organisatie van de Verenigde Staten. Vergelijking met België en West-Europa, Brussel, Centrum voor Administratie en Documentatie, 1963, 170 p.

A. W. Vranckx, Notarieel Administratief Recht, Brussel, Centrum voor de Administratie en Documentatie, 1963, 278 p.

Alf. Wens, Het Besturen van de Gemeente. Ekeren, Bij de schrijver, 1963, 414 p.

Alf. Wens, Het Besturen van de Gemeente. Supplement. Bij de schrijver, 1964, 62 p.

F. Wastiels, Administratieve Handleiding voor de ruimtelijke ordening en de stedenbouw. Heule, Uitgeverij voor gemeente-administratie, 1963, Losbl. uitg.

A. R. Roosens, Ruimtelijke ordening en stedenbouw. Brussel, Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten, 1963, 275 p.

André Mast, Overzicht van het Belgisch Administratief Recht, Supplement, Gent, E. Story-Scientia, 1963, 41 p.

Leon Bauwens en *Alfons Vander Stichele*, Het Lager Onderwijs en het Bewaarschoolonderwijs. Voorwoord. Wetgeving. Commentaar. Brussel F. Larcier, 1964, 288 p.

J. Herreman, De Vreemdelingen-Reglementering, Heule, Uitgeverij voor gemeenteadministratie, 1963, 258 p.

J. Dams en *J. Smeesters*, Gemeentelijke Comptabiliteit. Wettelijke en reglementaire bepalingen bijgewerkt tot 31 augustus 1963, Brussel, Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten, 1963, 152 p.

Georges F. De Cuyper, De rechtsverhoudingen in de onderneming, Antwerpen, Standaard-Boekhandel, 1964, 230 p.

Jan Steyaert, Arbeidsovereenkomst (Handarbeiders). Nieuwe bewerking. Alg. Pract. Rechtsverz., Brussel, F. Larcier, 1964, 312 p.

J. Steyaert, Ondernemingsraad. Comité voor veiligheid, gezondheid en verfraaiing van de werkplaatsen. Bescherming van de kandidaten en verkozenen. Nieuwe bewerking. Alg. Pract. Rechtsverz., Brussel, F. Larcier, 1964, 132 p.

Rodolf De Buck, Arbeidsovereenkomsten voor werklieden en bedienden, Gent, E. Story-Scientia, 1963, 215 p.

R. Blanpain, De arbeidsovereenkomst op proef voor bedienden, Antwerpen, Standaard-Boekhandel, z.j. (1963), 98 p.

R. Blanpain, Ondernemingsraden. Dokumentatie. Voorwoord door Z. Van Hee, Leuven, Universitaire Boekhandel, 1964, 2 dln., samen 578 p.

Hugo De Meyer, ABC van de Belastingbetaler, Brussel, D.A.P. Reinaert profjes, 1964, 224 p.

J. Torfs en *E.K. Vandewinckele*, Registratierechten. Hypotheek- en griffierechten, Brugge, Documentatie Vandewinckele, 1964, 571 p.

Documentatie Vandewinckele, De nieuwe Inkomstenbelastingen. Addenda. (periodiek verschenen) 1963-1964. Versch. omvang.

Walter Missorten, Fiscale voorraadwaardering in Ne-

derland en België, Proefschrift. Kath. Hogeschool Tilburg, Gent, E. Story-Scientia, 1964, 229 p.

25 jaar H.I.B.H.-Elsene, Aspecten van de Europese Integratie. Uitgegeven naar aanleiding van het 25-jarig bestaan van het Hoger Instituut voor Bestuurs- en Handelswetenschappen te Elsene-Brussel, 1963, 283 p.

Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiekrecht, 18e jaargang Nrs 4-5, juli - augustus - september - oktober 1963. (Bijzonder nummer gewijd aan de Europese Integratie), Brussel.

M. E. J. Bockstael, Het Europese Octrooi, Antwerpen, Octrooi- en Merkenbureau M.F.J. Bockstael, 1964, 73 p.

F. Van Goethem en *E. Suy*, Beknopt Handboek van het Volkenrecht. Antwerpen, Standaard-Boekhandel, 1963, 297 p.

Yves Van der Mensbrugge, De waarborgen van de vrijheid van scheepvaart in het Suez-Kanaal (Vlaamse Rechtskundige Bibliotheek), Brugge, Die Keure, 1963, 442 p.

René Dekkers, Inleiding tot het recht der Sovjet Unie en der Volksrepublieken, Brussel, Nationaal Centrum voor de studie der Oostelijke staten, 1963, 170 p.

F.P.J. Peeters, Politieke Anatomie van het Totalitarisme, Wervik, Uitg. Almar, z.j. (1963), 175 p.

René Victor, Het werk van Prof. J. Haesaert, Brussel, Koninkl. Vl. Academie voor Wetenschappen, 1963, 227 p.

Benelux. — Sociaalrechtelijk woordenboek. Verklaring en eenmaking van termen voorkomende in het sociaal recht van het Nederlandse taalgebied. Tweede, herziene en aangevulde uitgave. Brussel, 1963, Benelux Economische Unie, 215 p.

J. Moors, Dictionnaire juridique Français-Néerlandais. — Nederlands - Frans juridisch Woordenboek, Brussel, Centrum voor Administratie en Documentatie, 1963, 465 p.

W. Houtman, Vlaamse en Waalse documenten over Federalisme, Schepdaal, Uitg. Studiegroep van het Tijdschrift «Het Pennoen», 1963, 118 p.

Ph. Vergels, Belgische taalwetten in Europees perspectief, Brussel, Studie- en Informatiecentrum, 1964.

Ivo De Weerd, Het taalgebruik in het bedrijfsleven. Commentaar bij de wet van 2 augustus 1963, Antwerpen, Vlaams Economisch Verbond, 1964, 86 p.

R. Derine, Aktuelle Vlaamse Standpunten, Antwerpen, Standaard-Pocket, 1964, 134 p.

M. Van Haegendoren, De Vlaamse Beweging. Verweer en Aanval, Vlaamse Pockets, Hasselt, Uitg. Hei-deland, 1964, 203 p.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer — 22 november 1963.

Voorzitter : M. H. Bayot

Raardsheer-verslaggever : M. Naulaerts

Procureur-generaal : M. Hayoit de Termicourt.

Advokaten : Mrs. Bayart en Struye.

Handelshuurovereenkomst. — Uitzettingsvergoeding. — Verschuldigd ook na intrekking van de opzegging door de verhuurder.

De verhuurder die bij toepassing van artikel 3, vijfde lid der wet van 30 april 1951 een einde maakt aan de huurovereenkomst is luidens artikel 26 in de bij de artt. 25 en 27 bedoelde gevallen een uitzettingsvergoeding verschuldigd aan de huurder, die aldus verplicht wordt het gehuurde voor de vervalddag te ontruimen.

De aanspraak op uitzettingsvergoeding wordt niet te niet gedaan door het enkel feit dat de verhuurder, na eerst opzegging te hebben gegeven tegen het einde van het zesde huurjaar (art. 3, vijfde lid), naderhand, zelfs voor de datum waartegen de opzegging is gegeven, verklaart van die opzegging af te zien.

Troch-Laureys t/ De Buyccher-De Jonghe

Gelet op het bestreden vonnis, op 20 november 1962 in hoger beroep door de Rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde gewezen;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 25, meer bepaald 3°, van de wet van 30 april 1951 op de handelshuurovereenkomsten, gewijzigd door artikel 1 van de wet van 29 juni 1955, en 26 van gezegde wet van 30 april 1951,

doordat het bestreden vonnis de vordering van verweerdere gegrond heeft verklaard, welke strekte tot het bekomen van schadevergoeding wegens het feit dat eisers binnen de zes maanden en gedurende twee jaren hun bedoeling niet verwezenlijkt hadden het aan verweerdere verhuurde huis zelf in gebruik te nemen, bedoeling welke was ingeroepen in de opzeggingen door eisers op 24 augustus en 5 oktober 1959 aan verweerdere gegeven, overeenkomstig artikel 3 van voormelde wet, voor een datum vóór het verstrijken van de huurovereenkomst, en na geconstateerd te hebben dat eisers op 14 februari 1960 aan verweerdere hadden laten weten dat zij van hun opzegging afzagen, en zonder te betwisten dat verweerdere dienvolgens niet uitgewonnen waren doch het goed vrijwillig hadden verlaten, het middel van eisers verworpen heeft waarbij zij lieten gelden dat verweerdere geen recht hadden op een uitwinningvergoeding,

terwijl artikel 26 van de wet van 30 april 1951 bepaalt dat, wanneer overeenkomstig artikel 3, vijfde lid, van gezegde wet door opzegging aan de huurovereenkomst een einde wordt gesteld vóór het verstrijken van de overeenkomst, een uitwinningvergoeding verschuldigd is in de gevallen en overeenkomstig de modaliteiten door artikel 25 bepaald,

terwijl artikel 25 van gezegde wet, gewijzigd zoals gezegd in zijn 3°, een vergoeding bepaalt voor het geval de bedoeling wegens dewelke de verhuurder de huurder heeft kunnen uitwinnen niet wordt verwezenlijkt, terwijl het, dienvolgens, tegenstrijdig is, enerzijds,

te constateren dat vóór de datum voor dewelke opzegging werd gegeven eisers van hun opzegging hebben afgezien, en dienvolgens niet te betwisten dat verweerdere niet uitgewonnen waren doch het goed vrijwillig hadden verlaten en, anderzijds, eisers niettemin te veroordelen tot het betalen van een uitwinningvergoeding, welke tegenstrijdigheid in de motivering een schending uitmaakt van artikel 97 van de Grondwet;

Overwegende, eensdeels, dat het bestreden vonnis geenszins aanneemt dat verweerdere niet uitgewonnen waren en dat zij het goed vrijwillig hebben verlaten; dat het integendeel vaststelt dat eisers « aan het huurovereenkomst een einde hebben gesteld bij het einde van het zesde huurjaar bij toepassing van artikel 3, vijfde lid van de wet van 30 april 1951 », en dat verweerdere « verplicht » zijn geweest het goed te verlaten;

Dat het vonnis alzo met generlei tegenstrijdigheid behept is;

Overwegende anderdeels, dat, luidens artikel 26, vervat in de wet van 30 april 1951, een uitwinningvergoeding in de gevallen van de artikelen 25 en 27 verschuldigd is door de verhuurder die, bij toepassing van artikel 3, vijfde lid, vóór de vervalddag, een einde maakt aan de huurovereenkomst;

Overwegende dat het vonnis, na vastgesteld te hebben dat eisers vóór de vervalddag een einde hadden gemaakt aan de huurovereenkomst, hieruit wettelijk kon afleiden dat de aanspraak van verweerdere op de door het artikel 26 bedoelde uitwinningvergoeding niet kon worden tenietgedaan door het enkel feit dat eisers naderhand, zelfs vóór de datum waartegen de opzegging werd gegeven, hadden verklaard van die opzegging af te zien;

Dat het middel niet kan aangenomen worden;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eisers tot de kosten.

RAAD VAN STATE

6e Kamer — 19 maart 1964.

Voorzitter : M. Declaire.

Raadsleden : M. Coyette en Mevr. Ciselet.

Substituut-auditeur-generaal¹ : M. Vander Stichele.

Advokaat : Mr. J. Stassen.

1. Openbaar Onderwijs. — Rustpensioen. — Gevestigd gebruik. — Nieuwe wetsbepalingen. — Gevolgen.
2. Administratieve akten. — Bekendmaking.

1. Een K.B. dat een studieprefect op pensioen stelt en hem bovendien zonder opgaaf van duur belast heeft met een opdracht bij het hoofdbestuur van het ministerie van openbaar onderwijs, is een individuele handeling die niet van belang is voor de staatsburgers in het algemeen; de termijn voor het indienen van het verzoekschrift gaat derhalve in met de dag van de kennisgeving.

2. Op basis van art. 10 van de wet van 31 maart 1884 was het een gevestigd gebruik geworden de prefecten die 15 jaar dienst telden, te verzoeken hun inruststelling aan te vragen bij het bereiken van de

leeftijd van 60 jaar, ofschoon, zoals ter zake, de prefecten dikwijls in dienstactiviteit werden gehouden voor het vervullen van bepaalde opdrachten.

Door de bepalingen van de artt. 113, 115 en 116 van de wet van 14 febr. 1961 is de Koning niet langer bevoegd om art. 10 van de wet van 31 maart 1884 toe te passen.

Fraikin t/ Belgische Staat (Minister van Nationale Opvoeding en Cultuur).

Arrest nr. 10.521.

Gezien het op 11 januari 1963 ingediende verzoekschrift, waarbij Eugène Fraikin de nietigverklaring vordert van het koninklijk besluit van 20 februari 1961 dat hem, op zijn verzoek, van 31 december 1960 af op pensioen stelt en hem met een opdracht bij het hoofdbestuur van het ministerie van Openbaar Onderwijs belast;

Overwegende dat verzoeker, studieprefect aan het Koninklijk Atheneum te Borgworm, de 29e oktober 1960 zestig jaar is geworden; dat, luidens artikel 10 van de wet van 31 maart 1884 betreffende de aanvullende bepalingen van de wet van 16 mei 1876 op de pensioenen van leraars, gemeenteonderwijzers en dezer weduwen en wezen, de leden van het onderwijzend personeel van middelbaar-onderwijsinrichtingen onder leiding van de Staat ambtshalve op pensioen kunnen worden gesteld op zestigjarige leeftijd als zij vijftien jaar dienst tellen; dat het een gevestigd gebruik is geworden dat prefecten verzocht werden hun inruststelling aan te vragen bij het bereiken van de leeftijd van zestig jaar; dat verzoeker, ingaande op een verzoek vanwege het departement waarin 1 januari 1961 als datum voor zijn oppensioenstelling was aangegeven, overeenkomstig dat gebruik zulk een aanvraag op 1 oktober 1960 heeft ingediend; dat hij echter bij koninklijk besluit van 6 februari 1961, onder detachering bij het hoofdbestuur van het ministerie van Openbaar Onderwijs, in dienstactiviteit is gehouden voor het verrichten van een eventueel verlengbare opdracht, die voor twee jaar was voorzien en inging op 1 oktober 1960;

Overwegende dat op 20 februari 1961 een nieuw koninklijk besluit verzoeker « op zijn verzoek » vanaf 31 december 1960 op pensioen heeft gesteld, zonder opgaaf van duur belast heeft met een opdracht bij het hoofdbestuur van het ministerie van Openbaar Onderwijs van 1 januari 1961 af, beslist heeft dat de uitbetaling van het pensioen wordt opgeschort en dat de betrokkenene een als wedde geldende uitkering zal ontvangen, gelijk aan zijn laatste wedde van studieprefect, en de uitwerking van het koninklijk besluit van 6 februari 1961 doet ophouden op 31 december 1960; dat verzoeker zijn opdracht tot 30 november 1962 heeft voortgezet; dat het koninklijk besluit van 20 februari 1961 hem op 8 maart 1963 ter kennis is gebracht; dat verzoeker de nietigverklaring van dat laatste koninklijk besluit vordert;

Over de ontvankelijkheid.

Overwegende dat de Staat betoogt dat het beroep te laat is ingesteld omdat verzoeker, zoals blijkt uit een in het dossier berustende correspondentie, reeds op 27 oktober 1962 op de hoogte was van het bestreden besluit;

Overwegende dat het bestreden besluit een individuele handeling is die niet van belang is voor de Staatsburgers in het algemeen; dat het niet bekendgemaakt

is; dat de kennisgeving ervan aan de betrokkene op 8 maart 1963 heeft plaatsgehad;

Overwegende dat, luidens artikel 4 van het besluit van de Regent van 23 augustus 1948 tot regeling van de rechtspleging voor de afdeling administratie van de Raad van State, de termijn voor het indienen van het verzoekschrift ingaat met de dag van de kennisgeving; dat het verzoek ontvankelijk is;

Over de zaak zelve.

Overwegende dat verzoeker een eerste middel ontleent aan de schending van de artikelen 115 en 116, § 2, van de wet van 14 februari 1961 voor economische expansie, sociale vooruitgang en financieel herstel; dat hij doet gelden dat de Koning op 20 februari 1961 niet meer bevoegd was tot het toepassen van artikel 10 van de wet van 31 maart 1884 om verzoeker ambtshalve in ruste te stellen, omdat die regeling vervangen was door de regeling welke artikel 115 van de wet van 14 februari 1961 had ingevoerd; dat verzoeker doet gelden dat hij de mogelijkheid had zijn loopbaan voort te zetten, dat zijn op 1 oktober 1960 ingediende pensioenaanvraag waardeloos was geworden, aangezien hij de opdracht had aanvaard welke het koninklijk besluit van 6 februari 1961 hem had toevertrouwd, dat de Koning hem in datzelfde besluit in dienstactiviteit had gehouden voor twee jaar en er dus van had afgezien hem ambtshalve op pensioen te stellen;

Overwegende dat verzoeker in een tweede middel betoogt dat het bestreden besluit onwettig is in zover het zijn inruststelling tot 31 december 1960 doet terugwerken en dus afbreuk doet aan een rechtstoestand die door het koninklijk besluit van 6 februari 1961 verkregen was;

Overwegende dat het bestreden koninklijk besluit van 20 februari 1961 tot stand is gekomen nadat de wet van 14 februari 1961 op 15 februari 1961 in het Belgisch Staatsblad was bekendgemaakt; dat artikel 113 uit titel V van die wet: « De rust- en overlevingspensioenen ten laste van de openbare diensten », bepaalt: « de bepalingen van deze titel zijn, van 1 januari 1961 » af en niettegenstaande elke andere wettelijke, reglementaire of contractuele bepaling, toepasselijk op elke » persoon wiens diensten recht geven op de toepassing » van een stelsel van rustpensioen waarvan de last gedragen wordt door de Staat... »; dat artikel 115 stelt, « behoudens de hierna opgegeven uitzonderingen, mag » het recht op een rustpensioen niet ontstaan vóór de » eerste van de maand die volgt op deze waarin de in » artikel 113 vermelde personen de leeftijd van 65 jaar » bereiken... Kunnen het rustpensioen aanvragen van » de eerste van de maand af die volgt op deze waarin » zij de leeftijd van 60 jaar bereiken: de personeels- » leden van het bewaarschool-, lager, middelbaar, normaal-, technisch en kunstonderwijs... »; dat artikel 116, § 2, bepaalt: « De personen die hun pensioenregime » vormden vóór de inwerkingtreding van de huidige » bepalingen. Indien zij op 31 december 1960 de vereiste » eiste minimaalvoorwaarden vervulden om die toepassing » te mogen aanvragen, zal het pensioen, waarop zij » krachtens hun aanvraag zullen kunnen aanspraak » maken, hun zonder beperking worden toegekend »;

Overwegende dat uit die bepalingen volgt dat het een regel is, dat het recht op rustpensioen voor leden van het onderwijzend personeel van de Staat ingaat op vijftenzestigjarige leeftijd; dat zij die aan bepaalde eisen voldoen, bij wijze van uitzondering om het voordeel van de regeling van vóór de wet van 14 februari 1961 kunnen verzoeken; dat de Koning niet langer bevoegd

is om artikel 10 van de wet van 31 maart 1884 ambtshalve op hen toe te passen;

Overwegende dat de Koning, die verzoeker bij besluit van 6 februari 1961 voor twee jaar in dienstactiviteit heeft gehouden, op die datum niet bedoeld heeft, wat hem betreft gebruik te maken van de bevoegdheid die hij aan artikel 10 van de wet van 31 maart 1884 ontleende om hem ambtshalve op pensioen te stellen; dat het op 1 oktober 1960 gedane verzoek niet kan worden beschouwd als een aanvraag om toepassing van de uitzondering die in de artikelen 115 en 116 van de wet van 14 februari 1961 is omschreven; dat de bestreden beslissing door machtoverschrijding is aangetast; dat verzoekers overige middelen niet onderzocht hoeven te worden;

Besluit :

Artikel 1. — Vernietigd wordt het koninklijk besluit van 20 februari 1961 dat Eugène Fraikin op zijn verzoek van 31 december 1960 af op pensioen stelt en hem met een opdracht belast bij het hoofdbestuur van het ministerie van Openbaar Onderwijs.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

3de Kamer. — 22 januari 1964.

Voorzitter : M. Mechelynck-Masson.

Raadsheren : M.M. Baron de la Vallée Poussin
en Van Leckwyck.

Prokureur-generaal : M. Van Honsté.

Advokaten : Mrs. P. Ansiaux, J. J. Stryckers
en Posenaer.

Onherroepelijk documentair krediet. — Voorwaarden vereist voor de bank om tot uitbetaling te kunnen overgaan.

De bankier blijft vreemd aan het verkoopkontraat en hoeft zich strikt te houden aan de termen van de kredietbrief. Elke afwijking in de documenten en in het bijzonder in de inspectie certificaten geeft hem het recht de betaling te weigeren. Zijn verbintenis is « abstract ». Na het verstrijken van de geldigheids-termijn van het krediet, mag hij slechts tot betaling overgaan met het akkoord van de verkoper.

Société Française de Transports Gondrand Frères,
Immobilière et Financière
t/ The First National City Bank of New York.

Gezien de voorgaande van het geding inzonderheid het arrest door dit Hof op 25 juni 1962 geveld;

Aangezien de zaken A. R. Nrs. 38.041 en 46.732 verknocht zijn en dienen samengevoegd;

Over de retroakten van de zaak.

Overwegende dat de geïntimeerde op 18 augustus 1953 een onherroepelijk documentair krediet ten gunste van appellante heeft verleend, door tussenkomst van de « Société Belge de Banque », ten belope van 21.175 dollars op order van de firma C.A. d'Ambrosio Hermanos te Caracas, met een geldigheidstermijn verstrijkende op 18 oktober 1963, ten einde een aankoop van whisky bij de Firma Belgian Liquor Corporation uit te betalen;

Dat appellante op 16 oktober 1953, twee checks groot respectievelijk 13.475 en 7.700 dollar (samen

21.175 dollars), vergezeld van de documenten aan de « Société Belge de Banque » heeft aangeboden; dat deze bank de checks heeft genegocieerd « sauf bonne fin » en voormeld bedrag ter beschikking gesteld van appellante die erover beschikt.

Dat geïntimeerde geweigerd heeft deze checks te voldoen, waarop de « Société Belge de Banque », bij exploit dd. 22 februari 1954, een regresvordering tegen appellante instelde en tevens de terugbetaling vorderde van de uitgaven die zij gedaan had tot bewaring van de verhandelde koopwaren;

Overwegende dat appellante, bij exploit dd. 26 febr. 1954, geïntimeerde dagvaardde ten einde :

a) tussen te komen in het geding hangende tussen de « Société Belge de Banque » en appellante en deze te vrijwaren;

b) voor zover als van node, bij wijze van rechtstreekse vordering, zich te horen veroordelen om aan appellante te betalen alle sommen die zij zou veroordeeld worden aan de « Société Belge de Banque » te betalen;

Overwegende dat de rechtbank van koophandel te Antwerpen, bij vonnis dd. 7 maart 1955, en dit Hof, bij arrest dd. 30 november 1955 uitspraak deden over deze vorderingen alsmede over de wedereis door appellante vóór het Hof tegenover de « Société Belge de Banque » ingesteld; dat de voorziening tegen dit arrest verworpen werd door het Hof van Cassatie, bij arrest dd. 14 juni 1957;

Dat zodoende definitief beslist werd :

a) over de verknochtheid bestaande tusschen 1) de eis uitgaande van de « Société Belge de Banque », betreffende zowel de regresvordering als de terugbetaling van de bewaringskosten,

2) de wedereis uitgaande van huidige appellante tegenover bedoelde Bank;

3) de eis tot vrijwaring vanwege appellante tegenover huidige geïntimeerde en

4) de bijkomende rechtstreekse vordering tussen dezelfde partijen;

b) over de eis door de « Société Belge de Banque » tegen appellante gericht, die ingewilligd werd voor de bedragen van 21.175 dollars, 839,68 dollars en 10.144 F.

c) over de eis in vrijwaring door appellante tegen geïntimeerde gericht die ontvankelijk doch gegrond werd verklaard;

d) over de bevoegdheid van de rechtbank van koophandel om kennis te nemen van de rechtstreekse vordering van appellante tegen geïntimeerde, naar luid van artikel 52-6° der wet van 25 maart 1876,

Dat het Hof tevens de zaak naar de eerste rechter verzond voor verdere behandeling;

Overwegende dat appellante, bij exploit dd. 17 december 1957 geïntimeerde liet dagvaarden ten einde de zaak ingesteld bij exploit dd. 26 februari 1954 te hernemen;

Overwegende dat het thans beroepen vonnis, door de rechtbank van Koophandel te Antwerpen op 24 febr. 1959 gewezen, de eis ontvankelijk verklaart enkel in zover hij in het raam past van het geschil door de akte van rechtsingang dd. 26 februari 1954 ingesteld en verder deze eis, in de perken van zijn ontvankelijkheid, afwijst;

Overwegende dat dit hof, bij arrest dd. 25 juni 1962, het beroep tegen voormeld vonnis ontvangt en de heropening der debatten beveelt alsmede de voorlegging door appellante van bepaalde stukken ten einde de betwisting te onderzoeken, door geïntimeerde opgeworpen, aangaande de hoedanigheid van appellante om het geding verder door te drijven;

Over de tussenkomst in graad van beroep.

Overwegende dat de «Société Française de Transport Gondrand Frères»; bij verzoekschrift dd. 12 januari 1963, op zelfde datum aan de pleitbezorger van appellante en van geïntimeerde betekend, in het geding tussenkomt om akte te horen verlenen van haar bevering » dat het betwist krediet haar nooit afgestaan geweest is »;

Over de hoedanigheid van appellante.

Overwegende dat, bij onderhandse akte dd. 31 december 1959 verleden tussen appellante en de «Société Française de Transport Chaillot» eerstgenoemde inbreng deed in laatstgenoemde van een gedeelte van haar handelszaak; dat de algemene vergadering der aandeelhouders van laatstgenoemde op 15 februari 1960, na kennisneming van het verslag van de aangestelde commissaris, deze inbreng definitief aanvaardde en tevens haar benaming wijzigde in «Société Française de Transports Gondrand Frères»; dat het proces-verbaal van die algemene vergadering afgekondigd werd in de bijlage aan het Belgische staatsblad dd. 22/23 juli 1960 onder nr. 22.748;

Overwegende dat duidelijkheidshalve dient aangestipt te worden dat appellante thans de benaming draagt van «Société Française de Transport Gondrand Frères - Immobilière et Financière», terwijl de tussenkomende partij, voorheen genaamd «Société Française de Transports Chaillot» thans de benaming draagt van «Société Française de Transports Gondrand Frères» zijnde de vroegere benaming van appellant;

Overwegende dat geïntimeerde aanvoert dat de eis strekt tot schadevergoeding op grond van artikel 1382 van het burgerlijk wetboek en niet tot betaling van sommen die aan appellante verschuldigd zijn hoofdens haar persoonlijke uitbating voor 1 januari 1960, waaruit zou volgens dat de litigieuze schuldvordering niet begrepen is in het gedeelte van de handelszaak dat eigendom gebleven is van appellante en in het raam waarvan de tussenkomende partij krachtens de inbrengovereenkomst als lasthebber optreedt voor het innen van de verschuldigde sommen;

Overwegende dat deze zienwijze niet kan worden bijgetreden omdat, zoals hieronder zal worden overwogen, de eis niet steunt op bedoeld artikel 1382;

Overwegende dat geïntimeerde verder opwerpt dat de tussenkomende partij ingevolge lastgeving door appellante, de schuldvordering moest innen zodat de eis enkel door haar kon worden ingesteld; temeer daar deze lastgeving een «gecamoufleerde afstand van schuldvordering uitmaakte»;

Overwegende integendeel dat uit de overeenkomst niet blijkt dat de lastgeving onherroepelijk was bedongen als een nevenverplichting van de inbreng;

Overwegende dat geïntimeerde vervolgens verwijst naar de bepalingen van de akte waardoor de tussenkomende partij gesubrogeerd is in alle rechten en verplichtingen van appellante; dat zij echter uit het oog verliest dat deze subrogatie enkel slaat op de uitbating van het gedeelte van de handelszaak dat ingebracht werd;

Overwegende dat geïntimeerde ook vergeefs inroept dat appellante de litigieuze schuldvordering als volledig verloren geboekt heeft in haar winst- en verliesrekening per 31 december 1955; dat in deze boekhoudkundige inschrijving geen bewijs te vinden is omtrent de overdracht van de schuldvordering aan de tussenkomende partij, zij het in positieve zij het in negatieve zin;

Overwegende dat geïntimeerde ten slotte verwijst naar de beslissing van de algemene vergadering der aandeelhouders van de tussenkomende partij dd. 16 jan.

1960; dat echter voornamelijk dient onderzocht te worden hoe de definitieve beslissing luidde blijkens het proces-verbaal van de algemene vergadering dd. 15 febr. 1960; dat deze beslissing, na aanvaarding van het verslag van de aangestelde commissaris, de inbrengen goedkeurt zoals bedongen in de onderhandse akte dd. 31 dec. 1959;

Overwegende nu dat noch uit evengenoemde akte noch uit het verslag van de commissaris kan worden afgeleid dat de litigieuze schuldvordering door appellante aan de tussenkomende partij werd overgedragen; dat integendeel werden uitgesloten de sommen die aan appellante nog verschuldigd waren hoofdens haar persoonlijke uitbating voor 1 januari 1960, voor de inning waarvan lastgeving aan de tussenkomende partij werd opgedragen;

Overwegende ten slotte dat de tussenkomende partij onomwonden verklaart «dat het betwist krediet haar nooit afgestaan geweest is», waaruit volgt dat zij zich elk verhaal tegen geïntimeerde ontzegt wegens eventuele ongeldige betaling in handen van appellante van sommen ter uitvoering van bedoeld krediet;

Over de bevoegdheid.

Overwegende dat de eis gesteund is op de niet-nakoming door appellante van de verbintenis spruitende uit de kredietbrief dd. 18 augustus 1953; dat gewis het exploit dd. 26 februari 1954 hoofdzakelijk het middel inroept gesteund op de verplichting van appellante voortvloeiend uit de zagezegde goedkeuring van de vereiste documenten door de «Société Belge de Banque», die krachtens lastgeving zou zijn opgetreden; dat echter het exploit dd. 17 december 1957 evenzeer op de contractuele verplichtingen van appellante steunt, al wijst het op andere schendingen van de aangevane verbintenis, hoofdzakelijk op de ongegronde weigering van uitvoering wegens afwijkingen in de overgelegde documenten;

Overwegende dienvolgens dat het exploit dd. 17 december 1957 geen nieuwe eis instelt doch enkel de herneming van het geding nastreeft nopens de geschilpunten die niet beslecht waren; dat de eis dan ook tot de bevoegdheid van de eerste rechter behoorde ingevolge de reeds besproken verknochtheid;

Over de grond.

Overwegende dat de zaak in staat is een eindbeslissing te ontvangen zodat er aanleiding bestaat voor evocatie ervan;

Overwegende dat geïntimeerde de vordering tot schadevergoeding van appellante verkeerdelijk als een aquiliaanse voordering omschrijft, vermits integendeel appellante uitsluitend inroept de niet-nakoming door geïntimeerde van haar verbintenis voortvloeiende uit de kredietbrief en uit de contractuele verplichtingen eraan verbonden krachtens de eenvormige regels en usanties betreffende de documentaire kredieten;

Overwegende echter dat deze niet-nakoming niet vaststaat;

Overwegende in de eerste plaats, dat geïntimeerde de letterlijke overeenstemming van de documenten met de voorwaarden van de kredietbrief mocht eisen; dat een bankier immers vreemd blijft aan het verkoopcontract waarvan overigens heel wat bijzonderheden hem onbekend blijven, waaruit volgt dat hij zich strikt moet richten naar de overgemaakte onderrichtingen zonder zelf enige wijziging toe te brengen doch ook zonder enige afwijking vanwege de derde begunstigde te dulden;

Overwegende dat de inspectiecertificaten, die krachtens de kredietbrief door appellante moesten worden opgesteld en overgemaakt aan de «Notifying Bank», de «Société Belge de Banque», bepaalde afwijkingen bevatten waarvan de materialiteit niet wordt betwist; dat deze afwijking betreffen zowel de partij van 350 cartons Scotch Whisky «White Horse», ter waarde van 13.475 dollars, als deze van 200 cartons Scotch Whisky «Dewars White Laber», ter waarde van 7.700 dollars;

Overwegende dat de kredietbrief duidelijk bepaalde welke vermelding in de inspectiecertificaten moest voorkomen, inzonderheid «that the whisky corresponds at the quality requested by credit letter» (dat de whisky overeenstemt met de kwaliteit gevergd bij de kredietbrief); dat dus volstond, maar ook onontbeerlijk was, dat de derde begunstigde onomwonden de overeenstemming van kwaliteit bevestigde terwijl het voor de bankier onverschillig was op welke manier de inspectie was gebeurd; dat immers voor de uitvoering van de abstracte verbintenis van de bankier enkel de naleving van de voorwaarden in de kredietbrief gesteld in aanmerking komt;

Overwegende dat appellante dan ook vruchteloos naar de brieven verwijst dd. 19 en 26 augustus 1953 met de koper gewisseld, vermits deze brieven vreemd blijven aan de abstracte verbintenis van geïntimeerde;

Overwegende dat appellante even vruchteloos inroept dat de naam van de fabrikant «Dewar», wat de partij van 200 cartons betreft, in alle andere overlegde documenten vermeld was; dat luidens de kredietbrief immers de inspectiecertificaten door appellante moesten opgesteld worden en derhalve zelfstandige documenten moesten zijn met een volledige beschrijving van de koopwaren welke ook de vermelding mochten zijn in de andere documenten opgesteld door consul, verkoper, scheepskapitein of wie ook;

Overwegende dat alle bijkomende documenten, briefwisseling, onderhandelingen van na het verstrijken van de geldigheidstermijn van het krediet niet in aanmerking komen vermits de abstracte verbintenis van geïntimeerde na 18 oktober 1963 niet meer bestond, zodat naderhand de betaling enkel kon geschieden in uitvoering van het verkoopcontract, dus volgens eventuele nieuwe onderrichtingen van de koper aan de bank;

Overwegende dat appellante ten slotte aan geïntimeerde verwijt dat zij de documenten met vertraging heeft teruggezonden; dat zij evenwel het bewijs niet bijbrengt dat zij hierdoor, in de perken van haar eis, schade onderging, vermits deze laattijdige terugzending geen uitstaans heeft met de niet-uitbetaling van de checks;

Om deze redenen :

Het Hof,
Rechtdoende in voortzetting van zijn arrest dd. 25 juni 1962;

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1915;
Voegt de zaken onder nummers 38.041 en 46.732 van de algemene rol samen;

Verleent akte aan de «Société Française de Transport Gondrand Frères» van haar tussenkomst in het geding;

Gehoord de Heer Van Honsté, Substituut Procureur generaal, in zijn eensluidend advies omtrent het opgeworpen bevoegdheidsvraagstuk, ter openbare zitting gegeven;

Doet het bestreden vonnis te niet; wijzigende, zegt

voor recht dat de eerste rechter bevoegd was om kennis te nemen van de ganse eis;

Trekt de behandeling van de zaak tot zich;

Verleent akte aan de tussenkomende partij van haar bewering dat het betwist krediet haar nooit afgestaan geweest is;

Rechtdoende over de grond der zaak, verklaart ongegrond de eis ingesteld bij wijze van hoofdvordering door het exploit dd. 26 februari 1954 en hernomen door exploit dd. 17 december 1957; ontzegt appellante haar eis en verwijst haar in de kosten van beide aanleggen.

NOOT. — De verbintenis van de bank die een kredietbrief heeft ondertekend, wordt doorgaans door de rechtspraak en de rechtsleer als een «abstracte» of «formalistische» verbintenis beschouwd: de bank hoeft zich niet te bekommeren met de voorwaarden van de overeenkomst die tussen koper en verkoper werd gesloten; zij moet alleen nagaan of de documenten volledig en letterlijk aan de vereisten van de kredietbrief beantwoorden. In deze zin: Fredericq, deel III, nr. 199: Handelsrechtbank, Brussel 2 maart 1933, met studie, Chevalier Jurisprudence Commerciale de Bruxelles, 1934, blz. 93; Van Ryn, Revue Critique de Jurisprudence Belge, 1951, blz. 209; Revue de la Banque 1952, blz. 90; King's Bruch Division, 1952, blz. 37: arrest dd. 22 oktober 1952 in zake S.A. Rayner and Co. Ltd. t./ Hambro's Bank Ltd., Georges Marais, Crédit Confirmé en matière documentaire, blz. 2; Brussel, 15 maart 1933, Jurisp. Commerciale de Bruxelles 1933, blz. 371).

R.P.

BIBLIOGRAPHIE

Gezien het groot aantal juridische werken, die gedurende het gerechtelijk verlof gepubliceerd werden, is het ons niet mogelijk de «Bibliografie» van de verschillende landen in één nummer mede te delen. Wij zullen elke week de bibliografie van één land vermelden en beginnen met

Nederland

Algemeen Verslag, Twaalfde, over de werkzaamheden van de gemeenschap (1 februari 1963 - 31 januari 1964). Europese gemeenschap voor kolen en staal. Hoge autoriteit. 's Gravenhage, Staatsdrukkerijen. Uitgeverijbedrijf.

Ankum, J. A., De voorouders van een boze fee. Beschouwingen over de geschiedenis van de ontbinding van wederkerige overeenkomsten wegens wanprestatie. Inaug. rede. Zwolle, W. E. T. Tjeenk Willink.

Anti-revolutionair bestek. Toelichting op het beginselen algemeen staatkundig program van de Anti-revolutionaire partij. Woord vooraf van W.P. Berg-huis. Aalten, De Graafschap.

Barneveld, F. W. C. van, Inleiding tot de algemene assurantiëkennis. 4e dr. 's Gravenhage, Martinus Nijhoff.

Belastingdruk in Nederland 1963. — Samengesteld door het Centraal Bureau voor de statistiek. Zeist, W. de Haan.

Blas, F., J. Cornel en R. H. Staal, Praktische behandeling van sociale verzekeringswetten. 2e dr. 's Gravenhage, G. Delwel.

Booy D., Belastingrecht in wording. De ontwikkeling van de belastingontwerpen en de vergelijking met

- het bestaande recht. Groningen, P. Noordhof; Arnhem, G. W. van der Wiel & Co./Vuga Boekerij en J. Kevelam.
- Bos J.*, Drankwetgeving. Arnhem, G. W. van der Wiel & Co./Vuga-Boekerij.
- Brüll, D.*, Fiscale voorraadwaardering. Amsterdam, FED.
- Buys M.*, De Engelse zeeverzekeringwet 1906. Vert., toelicht en vergeleken met het Nederlandse recht. Amsterdam. J. H. de Bussy.
- Croon C.*, De rechtspositie van de ontwerper, de maker en de uitvinder in dienstbetrekking. Inaug. rede. Zwolle, W.E.J. Tjeenk Willink.
- Christiaanse J.H.*, Belastingaftrek voor de gehuwde vrouw. 3e dr. Deventer, E.E. Kluwer.
- Daalder H.*, Leiding en lijdelijkheid in de Nederlandse politiek. Inaug. rede. Assen, Van Gorcum & Co.
- Dam, P. J.*, Schets der beginselen van het privaatrecht. Bew. door Th. A. Versteeg. 8e dr. Alphen aan den Rijn, N. Samsom.
- Drost, H. L.*, Van eenmanszaak of firma naar n.v. ? Een vooral fiscaal georiënteerde verhandeling betreffende de vraag of de bestaande rechtsvorm gehandhaafd dient te worden dan wel de omzetting van een eenmanszaak of firma in een n.v. doorgevoerd zal worden. 2e dr. Amsterdam, FED.
- Dwyne, D. van*, Prospectief bestuur. Arnhem, G.W. van der Wiel & Co./Vuga-Boekerij.
- Gaius, D.* instituten. Vert., tabellen en register van A. C. Oltmans. 2e dr. Haarlem, H. D. Tjeenk Willink & Zoon.
- Glastra van Loon, J.F.*, Elementair begrip van het recht. Haarlem, F. Bohn.
- Goede, B. de*, Aan de hand van de grondwet. Arnhem, G.W. vander Wiel & Co./Vuga-Boekerij.
- Groeneveld, A.L.*, Het Nederlandse nationaliteitsrecht. Bewerkt en toegelicht. IJmuiden, Vermande Zonen.
- Haar, J. van der*, Lijkbezorgingsrecht. Alphen aan den Rijn, N. Samsom.
- Hannema, U.D.*, De Hogerhuis-zaak. (Proefschrift Gemeentel. universiteit Amsterdam). Drachten, Laverman.
- Kapteyn, P.J.G.*, Internationale en supranationale variaties op een parlementair-democratisch thema. Inaug. rede. Leiden, A. W. Sijthoff.
- Kloek J.*, Criminaliteit en geestelijk gestoorden. Utrecht, Het Spectrum.
- Kuile H.J.C.*, ter, Besluitvorming en de bekrachtiging van onbevoegd genomen besluiten van de naamloze vennootschap. Amsterdam, Scheltema & Holkema.
- Lambregts H. C.*, Wet op het afbetalingsstelsel 1961. Bewerkt en toegelicht. IJmuiden, Vermande Zonen.
- Maeijer, J.M.M.*, Het belangenconflict in de naamloze vennootschap. Inaug. rede. Deventer, E.E. Kluwer.
- Manthon, Th. E.E.H.*, Drie factoren van macht. Inaug. rede. Alphen aan den Rijn, N. Samsom.
- Missorten, W.*, Fiscale voorraadwaardering in Nederland en België. Hilversum, Paul Brand.
- Nieuwe literatuur over oorlog en vrede.* Red. : P. Boskma, Fenna van den Burg, Ph. P. Everts e.a. Uitg. van het Polemologisch instituut van de Rijksuniversiteit te Groningen. Jrg. I. Assen, Van Gorcum & Comp.
- Ontwapening, veiligheid, vrede.* Nota betreffende het ontwapeningsvraagstuk, aangeboden door de minister van buitenlandse zaken aan de Tweede kamer der Staten-Generaal 's Gravenhage, Staatsdrukkerijen Uitgeverijbedrijf.
- Osseward, J.M.*, Personeelsbeoordeling. 2e dr. Utrecht, Het Spectrum.
- Periodiek woordenboek van administratieve en gerechtelijke beslissingen in zake burgerlijk recht, inkomstbelasting, vermogensbelasting, registratie, successie, zegel, grondbelasting, kadaster, hypotheek, notariaat, enz. 's Gravenhage, Belinfante.* Tweede gedeelte. 1963. Art. 17503-17544. 214 bd.
- Ploeg, M.J. van der*, De administratie als hulpmiddel bij het bedrijfsbeheer. 8e dr. Alphen aan den Rijn, N. Samsom.
- Roeloffs L.*, Dubbele belastingheffing van dividenden. Deventer, E. E. Kluwer.
- Scheffer, C.F. en M.J.H. Smeets*, Geld en overheid. De kringloop van het geld en de invloed van de overheid. 5e dr. Utrecht, Het Spectrum.
- Schuttevaer H. en J.G. Degiter*, Anderhalve eeuw belastingen. Ondeugd en deugd onzer 19e eeuwse belastingen. Ontwikkelingslijnen van de belastingheffing in de 20e eeuw. Deventer, E.E. Kluwer.
- Starreveld, R.W.*, Leer van de administratieve organisatie. (Bestuurlijke informatieverzorging). Alphen aan den Rijn, N. Samsom. Compl. in 2 dln.
- Steenbeek, J.G.*, De overheid en de rechten van de burger. Inleiding uitgesproken tijdens de studiedagen voor jongeren 1963 van het Instituut voor bestuurswetenschappen (9 t/m 11 mei 1963) in De Witte hei te Huis ter Heide. Alphen aan den Rijn, N. Samsom.
- Stibbe, M.*, Assurantiën. Bussum, C.A.J. van Dishoeck.
- Strong E.P.*, De efficiënte administratie. (Increasing office productivity) Vert. door A.J. Richel. Utrecht, Het Spectrum.
- Tempel, A.J. van den*, Tarieven en tariefsvergelijking. Voordracht gehouden op de Belastingconsulentendag 1963 georganiseerd door de Nederlandse federatie van belastingconsulenten. Amsterdam, FED.
- Versteeg, Th. A.*, Overzicht van privaatrechtelijke uitspraken van de Hoge raad 's Gravenhage, A. Jongbloed & Zoon. 41. Gepubliceerd in het eerste halfjaar 1963.
- Vleggeert, J.C.*, Kinderarbeid in Nederland 1500-1874. Van berusting tot beperking. Assen, Van Gorcum & Comp.
- Vries, C.W. de* De algemene bijstandswet. Alphen aan den Rijn, N. Samsom.

MEDEDELINGEN

Post-doctorale specialisatieprogramma's aan de Faculteit van de Rechtsgeleerdheid te Leuven

De Faculteit van de Rechtsgeleerdheid, Nederlandse sectie, van de Katholieke Universiteit te Leuven, herinnert eraan dat zij volgende specialisatieprogramma's, voorbehouden aan houders van een diploma van Doctor in de Rechten, biedt :

1. *Licentiaat in verzekeringsrecht en -economie.*

De graad van licentiaat in verzekeringsrecht en -economie wordt verworven na één jaar studie. Het

examen omvat één enkele proef en het opstellen en mondeling verdedigen van een eindverhandeling. De colleges omvatten de volgende vakken (405 uren): Verzekeringsrecht (R. Vandeputte); Vergelijkend en internationaal verzekeringsrecht (J. Basy); Publiekrecht van het verzekeringswezen (J. Anciaux); Schadeverzekering en herverzekering (id.); Sommenverzekering (id.); Economische en financiële vraagstukken van het verzekeringswezen (Th. Lamine); Verzekeringswis kunde (id.); Zeeverzekering (L. Tricot); Grondige leer gang van burgerlijke aansprakelijkheid (J. Ronse); Belgisch sociaal zekerheidsrecht (R. Houben).

2. Licentiaat in het sociaal recht.

Het licentiaat in sociaal recht bestaat uit één studiejaar en een enige proef, welke het opstellen en mondeling verdedigen van een eindverhandeling omvat. De colleges omvatten volgende vakken (270 uren): Belgisch arbeidsrecht (W. Leën en G. De Broeck); Belgisch sociaal zekerheidsrecht (R. Houben); Het arbeidsrecht in de E.E.G. (G. De Broeck); De sociale zekerheid in de E.E.G. (J. Van Damme); Internationaal arbeidsrecht (R. Houben); Economische en sociale openbare diensten (A. Breyne); Sociale rechtsgeschillen (W. Leën); Sociaal strafrecht (R. Declercq); Seminarie voor sociaal recht (G. De Broeck en R. Geysen).

3. Licentiaat in Europees recht.

Het licentiaat in Europees recht bestaat uit een enige proef, welke naar keuze van de studenten over één of twee jaren kan gespreid worden. Het examen omvat tevens het opstellen en mondeling verdedigen van een eindverhandeling. De colleges omvatten volgende vakken (360 uren): Inleiding tot de Europese verdragen (O. De Raeymaeker); Inleiding tot de rechtsvergelijking (G. van Hecke); Recht van de Europese instellingen (J. De Meyer); Rechtsbescherming (E. Suy); Externe betrekkingen (Y. van der Mensbrugge); Goederenverkeer (id.); Vestigingsrecht (W. Van Gerven); Mededingingsrecht (G. van Hecke); Vergelijkend Handelsrecht (J. Ronse); Europees sociaal recht (L.P. Suetens); Actuele vraagstukken (J. Van Damme).

Daarenboven richt de Faculteit van de Rechtsgeleerdheid, Nederlandse sectie, in de loop van het academiejaar 1964-1965 een post-doctorale leergang « Europees kartelrecht » in, welke voor alle belangstellenden openstaat.

Nadere inlichtingen over deze specialisatieprogramma's kunnen bekomen worden op het secretariaat van de Rechtsfaculteit, College De Valk, Tiensestraat 41, te Leuven.

Vrije Universiteit te Brussel Faculteit der Rechtsgeleerdheid

Pierre de Harven-prijs

De Pierre de Harven-prijs, voor het academiejaar 1963-1964, werd aan de heer Jean Materne toegekend, voor zijn studie: « A propos du règlement n° 17 du Conseil des Ministres de la Communauté économique européenne portant application des articles 85 et 86 du Traité de Rome sur les restrictions à la concurrence dans le Marché commun ».

Dit werk werd in het raam der werkzaamheden van het René Marcq-Centrum (V.U.B.), onder leiding van Professor Jacques Heenen, opgesteld.

Seminarium voor Strafrecht en Strafrechtspleging aan de Universiteit van Amsterdam

Aan de Universiteit van Amsterdam werd een seminarium voor strafrecht en strafrechtspleging opgericht.

Aan een bericht daarover van het Presidium van de Universiteit van Amsterdam ontlenuen wij het volgende:

De leiding van het Seminarium berust bij de hoogerleraren Mr. Ch. J. Enschedé en Dr. D. Wiersma en de lector Mr. H. H. A. De Graaff. Secretaris, tevens belast met de dagelijkse leiding, is Mr. A. Heijder. Het Seminarium is gevestigd in het gebouw Oudemanshuispoort 4-6 te Amsterdam, tel. 020-246878.

Het Seminarium stelt zich een tweeledig doel. Enerzijds wil het zowel door empirische research als anderszins, wetenschappelijk onderzoek verrichten teneinde het inzicht in de maatschappelijke werking van strafrecht en strafrechtspleging te ontwikkelen en te verdiepen. Anderzijds wil het trachten, in nauwe aansluiting aan de behoeften van hen, die in de praktijk werkzaam zijn, de resultaten van het wetenschappelijk onderzoek aan onderwijs, praktijk, enz. dienstbaar te maken.

Reeds thans is men in het Seminarium, naast enkele kleinere projecten, bezig met de opbouw van onderzoekingen rond het thema van de strafrechtspleging als middel van sociale beheersing. Men kan daartoe de vraag stellen, of er verband is, en zo ja welk, tussen de strafrechtspleging en het normbesef der rechtsgenoten met betrekking tot de gehoorzaamheid aan de rechtsnormen. Daartoe wordt een vooronderzoek opgezet met een beperkter vraagstelling, dat zich voornamelijk richt op bepaalde typen van criminaliteit. Uiteraard trekken daarbij vraagstukken van rechterlijke straftoemeting de aandacht. Een descriptieve theorie van dit belangrijke aspect van de strafrechtspleging is niet voorhanden. Getracht wordt zulk een theorie op te stellen. Daarbij wordt van verschillende middelen gebruik gemaakt: van een analyse van een groot aantal strafzaken, die door één rechter behandeld zijn; van een analyse van eenzelfde (gefingerde) strafzaak, die door een groot aantal rechters behandeld wordt en van literatuuronderzoek. Dit onderzoek bevindt zich reeds in een vergevorderd stadium van bewerking.

Wat de dienstverlening aan de praktijk betreft, stelt het Seminarium zich voor bij gebleken wenselijkheid practica en cursussen te organiseren, liggende op het terrein van de verhoorstechniek, de straftoemeting, enz. Ook zal de mogelijkheid bestaan om mede te werken aan het onderzoek van in de praktijk gerezen vraagstukken.

Bij al deze werkzaamheden op strafrechtelijk, strafrechts-sociologisch en criminologisch terrein wil het Seminarium het accent leggen op de strafrechtspleging in ruime zin, zoals deze functioneert in de praktijk van de burgerlijke en militaire strafrechtspraak.

Eventuele belangstellenden worden voor het verkrijgen van nadere inlichtingen verwezen naar het Secretariaat van het Seminarium.

BERICHT

De uitgebreidheid van het hoofdartikel in tegenwoordig nummer noopt ons verschillende rubrieken, zoals Balieleven, Kroniek van Europees Recht, Boekbespreking, Taalkundige Kroniek, Erratum, Tijdschriften e.a. naar een volgend nummer te verschuiven.